

44. Perjantaina 20 päivänä toukokuuta 1994

kello 13

Päiväjärjestys

Esitellään:

Ilmoituksia			
Toinen käsittely:			
1) Ehdotus laiksi rikoslain 29 luvun 4 §:n muuttamisesta	1126	6) Hallituksen esitys n:o 77 laiksi eräiden väliaikaisesti maahan tuotujen ajoneuvojen tullittomuudesta annetun lain 1 ja 6 §:n muuttamisesta	1171
Hallituksen esitys n:o 67 Lakivaliokunnan mietintö n:o 7		7) Hallituksen esitys n:o 78 laiksi moottoriajoneuvoverosta annetun lain muuttamisesta	„
2) Ehdotukset laiksi arvonlisäverolain 59 ja 130 §:n muuttamisesta	„	8) Hallituksen esitys n:o 79 laiksi luvanvaraisesta tavaraliikenteestä tiellä annetun lain muuttamisesta	„
Hallituksen esitys n:o 71 Lakialoite n:o 22 Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 17		9) Hallituksen esitys n:o 80 laiksi tieliikennelain muuttamisesta	„
3) Ehdotukset laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta	1127	10) Hallituksen esitys n:o 81 laiksi tuontipolttoaineiden velvoitevarastoinnista	„
Hallituksen esitys n:o 76 Lakialoitteet n:ot 15, 19, 21, 26, 27, 28 ja 29 Toivomusaloitteet n:ot 24 ja 25 Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 18		11) Ed. Raskin ym. lakialoite n:o 32 laiksi kansaneläkelain 4 §:n ja laiksi sairausvakuutuslain 33 §:n muuttamisesta ...	„
Ainoa käsittely:		Pöydällepanoa varten esitellään:	
4) Hallituksen kehitysyhteistyökertomus vuodelta 1992	1143	12) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 19 valtiovarain hoidosta ja tilasta sekä valtioneuvoston tarkastajain kertomuksesta vuodelta 1992 (K 14/1993 vp ja K 15/1993 vp)	1172
Kertomus n:o 11/1993 vp Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 5		13) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 20 hallituksen eduskunnalle antaman kertomuksen johdosta niistä toimenpiteistä, joihin eduskunnan tekemät muistutukset valtiovarain hoidosta ja tilinpidosta vuonna 1991 ovat antaneet aihetta (K 16/1993 vp)	„
Ensimmäinen käsittely:			
5) Ehdotus laiksi tuontimaksulain muuttamisesta	1170		
Hallituksen esitys n:o 26 Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 16			

14) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 5 hallituksen esityksestä laeiksi toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain ja markkinatuomioistuinten annetun lain muuttamisesta (HE 116/1993 vp) 1172

15) Talousvaliokunnan mietintö n:o 21 Eduskunnan pankkivaltuuston kertomuksesta vuodelta 1993 (K 1) „

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Anttila S-L., Apukka, Aula, Backman, Isohookana-Asunmaa, Kanerva, Kauppinen, Kempainen, Korkea-osa, Kuittinen, Kääriäinen, Lahtinen, Laurila, Lipponen, Luhtanen, Metsämäki, Mäkelä, Mäkipää, Mölsä, Norrback, Ojala A., Ojala O., Pekkarinen, Polvi, Polvinen, Pura, Ranta, Rossi, Rusanen, Suhola, Suhonen, Viljamaa ja Virrankoski.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Backman, Kanerva, Luhtanen, Aula, Kuittinen ja Kempainen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Mölsä, virkatehtävien vuoksi edustajat Kääriäinen, Norrback ja Rusanen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat S-L. Anttila, Aula, Kauppinen, Lahtinen, Lipponen, Metsämäki, Mäkelä, Mäkipää, A. Ojala, Pura, Rossi, Suhola, Viljamaa ja Virrankoski.

Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 1993

Puhemies: Ilmoitetaan, että Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen kirjelmän ohella viime maaliskuun 17 päivästä on eduskunnalle annettu Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 1993. Tämä kertomus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 208, 215—223, 225, 227, 229, 231, 233—235, 237—245, 247, 249, 250, 252, 255, 259 ja 265. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi rikoslain 29 luvun 4 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 67
Lakivaliokunnan mietintö n:o 7

Puhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 7. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 29 luvun 4 § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotukset laiksi arvonnäköverolain 59 ja 130 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 71
Lakialoite n:o 22
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 17

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovaliokunnan mietintö n:o 17. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Arvonnäköverolaissa on yhtenä epäkohtana ollut

se, että Veikkauksen asiamiespalkkiot ovat olleet arvonlisäverollisia. Nyt tämän lakiesityksen mukaan ne vapautetaan siitä.

Mutta sitten, kun ne vapautetaan, ongelma siirtyy eteenpäin, koska tässä kylkiäisenä myös raha-automaattien sijoittamiskorvaukset säädetään verottomiksi. En tiedä, onko ministeri Viinanen pehmentynyt ja ruvennut lipsumaan, kun näin on tapahtunut, koska asiantuntijakierroksella ei tullut esille mitään perustetta, miksi raha-automaattien sijoituskorvaukset pitäisi saada arvonlisäverovapaiksi. Kun näin yhtä epäkohtaa korjataan, sitä epäkohtakuprua siirretään toiseen paikkaan, eli tämän jälkeen tulee eriarvoinen verokohtelu Raha-automaattiyhdistyksen automaattien ja yksityisten automaattivuokraajien automaattien välillä. Itse en pidä hyvänä lainsäädäntönä sitä, että kiireen varjolla tehdään tällaista huonoa lainsäädäntöä, jossa yhtä epäkohtaa poistettaessa siirretään epäkohtakupru toiseen paikkaan, aivan syyttömään kohteeseen.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Haluan lyhyesti todeta, että olen osittain samaa mieltä ed. Luukkaisen kanssa, mutta haluan alleviitata sitä, että mitä tulee Raha-automaattiyhdistykseen, sillä on kahden tyyppisiä automaatteja: sellaisia, joihin sillä on yksinoikeus, ja sellaisia, joissa se joutuu kilpailemaan. Näiden viihdeautomaattien, joiden osalta se joutuu kilpailemaan, sijoituspaikkakorvaukset ovat arvonlisäveron piirissä, joten tietyllä tavalla voidaan perustella tätä ratkaisua. Tosin kun kilpailu lisääntyy jatkossa, pitäisin hyvänä sitä, että sijoituspaikkakorvausta kaikilta osin yhdenmukaisuuden vuoksi arvonlisäverotettaisiin pitemmällä tähtäimellä tulevaisuudessa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen 59 ja 130 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotukset laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 76

Lakialoitteet n:ot 15, 19, 21, 26, 27, 28 ja 29

Toivomusaloitteet n:ot 24 ja 25

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 18

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 18. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. L u u k k a i n e n : Arvoisa puhemies! Olen hyvin tyytyväinen siitä, että hallituspuolueet ja hallituspuolueen kansanedustajat ovat nyt pitkän kädenväännön jälkeen taipuneet vihreiden ja itse asiassa koko opposition kannalle joukkoliikenteen ja myös autohajottamotoiminnan arvonlisäverokohtelun osalta. Nyt tällä lakiesityksellä ja tällä mietinnöllä itse asiassa toteutetaan ne näkemykset, jotka vihreät esittivät jo varsinaisen veron käsittelyn yhteydessä viime joulukuussa. Lopultakin järki voitti, mutta puolen vuoden aikana on palannut paljon aikaa, paperia ja paperossia. Ihmettelen, mihin kaikkeen tätä poliittista teatteria tällä välillä on tarvittu.

Nythän siis joukkoliikenteen alijäämätuki jää veron ulkopuolelle ja autohajottamot voivat tehdä normaalit vähennykset, kun ne purkavat autot osiin ja myyvät ne varaosat edelleen. Nämä kaksi epäkohtaahan ovat tähän asti laissa olleet, ja nyt ne siis poistetaan ja korjataan.

Tämä prosessi on ollut poliittista teatteria puhtaimmillaan. Ensimmäinen näytös näyteltiin viime joulukuussa itsenäisyyspäivän vastaisena yönä, jolloin hallituspuolueiden kansanedustajat kaatoivat vastalauseeni, jotka kaikkien pykälien osalta olivat sisällöltään täsmälleen identtiset tämän päivän lain kanssa.

Toinen näytös näyteltiin runsas viikko sitten, jolloin hallituspuolueiden kansanedustajat jälleen äänestivät kumoon lakialoitteideni n:o 2 ja n:o 6 pohjalta tehdyt vastalauseet. Huomautettakoon, että lakialoitteella n:o 2 oli vielä 103 allekirjoittaa, joissa oli myös hallituspuolueiden kansanedustajia mukana. Tilanne oli erittäin absurdi varsinkin joukkoliikenteen alijäämätuen äänestyksessä, koska vielä äänestyspäivänä vaih-

doin pykälät juuri siihen muotoon, joka nyt hallituksen esityksessä on sisällä. Eli silloin hallituspuolueiden kansanedustajat äänestivät ne kumoon ja tänään he ovat niiden puolesta. Tänään siis vihreiden vastalauseessa ja vihreiden aloitteessa olleet pykälät saavat täsmälleen sen muodon kuin me olemme silloin esittäneet ja nyt sitten hallituksen nimissä.

Olen täysin vakuuttunut siitä, että tätä hallituksen esitystä ja tätä lakiesitystä ei olisi koskaan tullut eduskuntaan ilman sitä lakialoitetta n:o 2, jossa oli 103 allekirjoittajaa. Se näköjään toimi hyvänä painostuskeinona ja vahvuutena siihen, että nyt laki saadaan muutettua ja epäkohdat korjattua.

Ilmettelen vain sitä, miten hallituspuolueiden kansanedustajat ovat kyenneet nollaamaan muistinsa viikon sisällä, vai onko niin, että vaikea dementia on tarttuva sairaus, joka on levinnyt laajemminkin, koska he ovat nyt vihreiden näkemysten puolesta ja viikko sitten niitä vastaan, itse asiassa aivan täsmälleen sanasta sanaan samojen pykäliden puolesta ja silloin niitä vastaan.

Varsinkin autohajottamopykälä herättää mielenkiintoisia kysymyksiä. Itse asiassa on varsin metka tilanne, että kun viikko sitten vastalauseestani äänestettiin, se äänestettiin kumoon. Välittömästi sen jälkeen ed. Saari bongasi sen ja kopioi sen pykälän sanasta sanaan niin, että kun ne valoa vasten laittaa päällekkäin, niin edes kirjoitusvirhettä sieltä ei löydy. Siitä tietenkin plussat ja papukaijamerkki ed. Saarelle, että kopiointikyky on erinomainen. Tietenkin on mukava nähdä ja huomata, että opposition tekemiä lakialoitteita luetaan niin tarkkaan, että ne voidaan myös sanasta sanaan kopioida.

Kun sain kuulla, että hallituspuolueet aikovat ottaa jutun omiin nimiinsä, ehdin sitä ennen tehdä uudestaan saman lakialoitteen, ja sen allekirjoittajinahan oli koko verojaoston oppositio. Sisällä oli siis kaksi täsmälleen saman sisältöistä lakialoitetta, omani n:o 28 ja ed. Saaren n:o 29. Tämä näkyy myös mietinnössä, jossa todetaan ensin, mitä lakialoite n:o 28 pitää sisällään, ja sitten sanotaan, että lakialoite n:o 29 on täsmälleen saman sisältöinen. Minusta tämä on pelleilyä. Hämmästelen sitä, että hallitus alentuu tällaiseen pelleilyyn, kun ei haluta antaa tätä muutosta vihreiden ja opposition piikkiin. En tiedä, ketä hallituspuolueiden kansanedustajat kuvittelevat pystyvänsä sumuttamaan tällaisella tempulla, koska kaikista papereista

kuitenkin näkyy, miten asian todellinen laita on.

Minusta hallitus on todella arkkukamaa, jos se ei pysty tunnustamaan, että oppositio on tehnyt hyvän esityksen, ja jos ei pysty hyväksymään sitä opposition nimiin. Minulle kyllä sanottiin, että tärkeätä tähän tässä on se, että asia tulee hoideksi, eikä se, kenen piikkiin se menee. Tämän asian syöttäisin takaisin päin, koska minustakin tärkeätä on, että asia tulee hoidetuksi, eikä se, kenen piikkiin se menee. Miksi sitä ei voitu hoitaa jo silloin, kun asia oli esillä minun nimelläni, jos ei ollut tärkeätä, kenen piikkiin se menee?

Ei ole vihreiden tai opposition vika, jos hallitus ei itse älyä, miten se lainsäädännöllään vahingoittaa yritystoimintaa tässä maassa, niin kuin autohajottamotoiminnan osalta on, tai jos se ei älyä, miten se vahingoittaa joukkoliikennettä tässä maassa, niin kuin joukkoliikenteen alijäämätuen verokohtelun osalta oli, tai jos se ei itse älyä tehdä sellaisia esityksiä, että nämä epäkohdat olisi voitu poistaa. Totta kai haaskalta on helppo tulla syömään.

Arvoisa puhemies! Toivon todella, että jos vihreät joskus ovat hallituksessa, niin me olisimme niin vahvoja ja rehellisiä, että voisimme hyväksyä myös opposition tekemiä esityksiä opposition nimissä ilman tällaista poliittista pelleilyä ja toteuttaa oikeasti uutta poliittista kulttuuria, sitä mitä tässäkin salissa on liturgianomaisesti toistettu ja toistettu.

Kaiken kaikkiaan todella olen tyytyväinen siihen, että vihreiden näkemys lopulta toteutuu, vaikkakin melkoisten mutkien jälkeen. Ja on hyvä, että uudistus ei jää viime tinkaankin, sillä muutoshan tulee voimaan vasta 1.6., siis noin reilun viikon päästä. Tässä on jätetty runsaasti aikaa kaikille verovelvollisille, joita muutokset koskee.

Edelleen, arvoisa puhemies, arvonlisäverolaikiin joukkoliikenteen osalta jää erittäin iso epäkohta, ja se on verokanta. Tässä esityksessä verokannaksi nyt säädetään 6 prosenttia, mutta vain siirtymäkauden ajaksi. Kuten asiantuntijakuulemisessa olemme moneen kertaan kuulleet, jos joukkoliikenteen arvonlisäverokanta on suurempi kuin 6 prosenttia eli esimerkiksi se 12, joka laissa nyt on, niin se merkitsee katastrofia joukkoliikenteelle. Toivon todella, että seuraava hallitus, toivottavasti se astuu töihinsä mahdollisimman nopeasti, muuttaisi lakia niin, että joukkoliikenteen verokanta alennettaisiin pysyvästi joko 6 prosenttiin, mikä se on nyt tilapäisesti, tai 5 prosenttiin, jossa myös Yle on.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Luukkainen oli aivan oikeassa, kun hän käytti, voisiko sanoa, tulikivenkatkuisen puheenvuoronsa, jossa hän ruoti hallituspuolueiden moraalittomuutta arvonlisäverolain käsittelyn yhteydessä. Tässä on tuhrattu aivan tarpeettomasti aikaa. Pelleily on aivan oikea kuvaus tästä. Voi sanoa, että kyllä tässä myös eduskunta on joutumassa täysin naurunalaiseksi.

Olisi myös mielenkiintoista laskea, mitä tämä pelleily on maksanut. Hallituspuolueet kovin mieluusti puhuvat byrokratiasta. Tämähän, jos mikä, on ollut varsinainen byrokratian myllyjen pyörittäjä, että tätä asiaa ei ole voitu hoitaa normaalissa järjestyksessä, vaan hallituksen on täytynyt yrittää tällä tavoin itsellensä kerätä pisteitä.

Ed. H e l l e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän lakipaketin käsittely on ollut ongelmallista. Jo silloin syksyllä, kun käsitteimme arvonlisäveroon siirtymistä, toimme oppositiosta esiin mm. vasemmistoliiton suulla hyvin voimakkaasti ne ongelmat, mitkä lakien säätämisessä hallituksen esityksen mukaan oli. Siitä huolimatta meitä ei haluttu kuulla. Eivät edes hallituspuolueitten kansanedustajat uskaltaneet tehdä järkeviä muutoksia. Nyt olemme joutuneet käsittelemään täällä moneen kertaan näitä asioita ennen kuin laki on tullut edes voimaan.

Itse tein näitten valtiopäivien ensimmäisen lakialoitteen, joka koski sitä omituisuutta, että kuntien antamat tuet joukkoliikenteeseen olisivat olleet verollisia. Se nyt onneksi on tässä yhteydessä myös korjaantumassa.

Me esitimme myös tuolloin, että arvonlisäveroon siirtyminen siirrettäisiin vuoden 96 alkuun, ja perustelimme sillä, että jos se tulee nyt voimaan, se aiheuttaa hintojen nousua, inflaatiota, vaikeuttaa kotimarkkinoiden toimintaa juuri pahimpaan aikaan, ja näin näyttää olevan käymässä. Pitäisimme erittäin järkevänä, että lain voimaantuloa kyettäisiin siirtämään, jotta näiltä suurilta ongelmilta kotimarkkinoiden osalta välttyttäisiin.

Edustajat Backman ja Kanerva merkitään läsnä oleviksi.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä ymmärrän kyllä ed. Luukkaisen katkeruuden tässä asiassa. Mutta

kun sitä katkeruutta on nyt jo jatkunut viikkokausia, niin minä alan epäillä, että se alkaa käydä jo mielenterveyden päälle. Tässä pitäisi nyt pikkuhiljaa tästä katkeruudesta päästä eroon. Vaikuttaa vähän siltä, että ed. Luukkainen olisi valmis vaikka luopumaan aiemmasta ajatuksestaan ja esityksestään mieluummin kuin antamaan sen hallituksen esityksenä mennä täällä lävitse. Tämän katkeruuden ymmärrän kyllä. Minä olen itse joutunut kokemaan sen, että täsmälleen sittemmin säädetyin mukaisesti olen tehnyt lakiesityksen, ja ollut tyytyväinen siitä, että asia on korjaantunut, eikä tällaisesta asiasta kannata viikkokausia rähjätä. Poliitikassa on yleensä tällaista kuin on, ed. Luukkainen.

Toisaalta katson, että tällaisten esitysten kuin nytkin, onhan kysymys varsin monimutkaisesta lainsäädännöstä, tulee aloite sitten millä tavalla ja mistä tahansa, pitäisi kiertyä lainvalmisteluelimen kautta, ministeriön kautta, jolloin luodaan selkeät pohjat ja perusteet. Sen jälkeen asia käsitellään täällä. Minun mielestäni tässä on toimittu aivan oikein.

Tietysti poliittisen kulttuurin muutosta voidaan odottaa, jolloin kansanedustajien ehdotukset menevät täällä läpi. Onhan täällä mennyt tietysti ed. J. Roosin aikanaan tekemä luonnon-suojelulaki eteläisestä Suomesta, mutta tällainen on aika harvinaista. Mutta katkeruus ed. Luukkaisen taholta alkaa jo saada huvittavia muotoja. Ollaan tyytyväisiä, että hallitus on tehnyt tämän muutoksen hänen pohjatyojensa perusteella.

Ed. D r o m b e r g (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelu on nyt kyllä rönssyillyt aika tavalla ed. Luukkaisen aloitteen pohjalta. Jos nyt aivan rehellisiä ollaan, niin me olemme yhteisesti käsitelleet Uudenmaan läänin kansanedustajien neuvottelukunnassa tätä asiaa, ja se on annettu myös sieltä ed. Luukkaisen tehtäväksi pykäläkohtaisesti. Siitä tuli itsestään ristiä, kun ed. Luukkainen ei halunnut kuitenkaan nähtävästi pitää sitä yhteisenä aloitteena, vaan hänelle on tärkeämpi se, että hänen nimensä on ensimmäisenä aloitteen allekirjoittajana ja muutos tulee hänen nimiinsä.

Tätä muutosta ei todennäköisesti olisi ollenkaan tullut, jos ei Uudenmaan läänin kansanedustajien neuvottelukunta niin voimakkaasti yhteishengessä olisi ajanut sitä hallituksen kautta läpi. Eli minun mielestäni tulos on erittäin hyvä ja voimme olla tyytyväisiä, että hallitus antoi tällaisen esityksen. Pääasialahan on se, että päästään tavoitteeseen, joka on asetettu tälle alialle.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Täällä kansanedustaja toisensa jälkeen, viimeksi ed. Dromberg, on ilmaissut tyytyväisyytensä hallituksen esitykseen. Asialla on kuitenkin myös toinen puoli, se mihin ed. Luukkainen viittasi. Tässä vaiheessa hallituksen tekemä korjaus, jota oppositio esitti jo itse lakia hyväksyttäessä, todellakin estää sen, että joukkoliikenteen lippumaksut eivät nouse. Mutta hallituksen esitys varmistaa, mikäli se tulevaisuudessa pätee, sen että joukkoliikenteen lipputulot joutuvat 12 prosentin arvonlisäverolle siirtymäkauden jälkeen. Tämä tulee nostamaan kaikkia joukkoliikenteen lippumaksuja. Eli tässä suhteessa me emme voi olla tyytyväisiä siihen, mitä hallitus suunnittelee.

Itse olen sitä mieltä, että ennen kaikkea sosiaalidemokraattisen puolueen edustajilta vaadittaisiin nyt selkeä kannanotto siitä, minkälaisen kannan se mahdollinen uusi hallitus, jota SDP todennäköisesti johtaa, ottaa joukkoliikenteen arvonlisäveroon. Jos tulevakin hallitus on sillä kannalla, että joukkoliikenteen arvonlisävero on esimerkiksi 12 prosenttia, se merkitsee nykyisen hallituksen linjan hyväksymistä.

Toivon, että voisimme tässä löytää, jo ennen kuin meistä oppositiosta yksikään puolue on hallituksessa, yhteisen linjan, joka olisi se, että joukkoliikennettä tuetaan ja estetään arvonlisäveron vaikutus mm. lippujen hintojen korotuksiin.

Ed. L u u k k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensín vastaan ed. Aittoniemelle. Jos kuuntelitte puheenvuoroni, niin en todellakaan ollut katkera. Sanoín heti aluksi, että olen erittäin tyytyväinen siihen, että vihreiden näkemys on nyt muuttunut hallituksen esitykseksi ja laiksi. Arvostelin vain sitä menettelytapaa, jolla hallituspuolueiden kansanedustajat tätä asiaa ovat täällä väentäneet.

Ed. Dromberg, jos oikeasti ollaan rehellisiä, niin en saanut tätä tehtävää Uudenmaan läänin kansanedustajien neuvottelukunnalta. Siinä kokouksessahan se tehtävä annettiin ed. Linnainmaalle. Mutta sitten muistimme, että hän ei ollut aikaisemmassa äänestyksessä eli joulukuun äänestyksessä edes kannattanut sitä, että joukkoliikenteen alijäämätuki otettaisiin veron ulkopuolelle. Koska olisi ollut hieman kornia, jos hän olisi tehnyt tämän lakialoitteen, niin se siirrettiin teille, ed. Dromberg. Valitettavasti vain teidän lakialoitteenne ei ollut teknisesti täydellinen eli siinä ei ollut kaikkia pykälä mukana, joiden olisi pitänyt olla.

Jos todella muistatte vielä, miten tilanne eteni, siinä kokouksessa itse ilmoitin tiedoksi kaikille Uudenmaan läänin kansanedustajille, että olen juuri tehnyt tai tekemässä pykäläkohtaista laki-aloitetta tästä asiasta. Näin tein ja siihen keräsin 103 nimeä. Se ei ollut tuon kokouksen toimeksi-anto.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin lyhyesti todennut ed. Luukkaisen ja eräiden muiden edustajien puheenvuorojen johdosta sen, että arvonlisäverouudistusta meillä on valmisteltu varsin pitkään. Se on poikkeuksellisen hyvin sinällään valmisteltu verouudistus verrattuna eräisiin muihin, kii-reellisemmällä aikataululla tehtyihin verotuksen muutoksiin.

Sinällään on erittäin tärkeitä, että kun tehdään joitakin tarkennuksia lakiin, käydään normaali valmistelu lävitse. On hyvä, että tehdään aloitteita, mutta olisin ed. Luukkaiselle todennut sen, että kyllä nämä on syytä huolellisesti valtiovarainministeriön vero-osaston valmistella, myös joukkoliikenteen osalta tehty muutos. Tämähän nyt merkitsee sitä, että koko maassa ei tapahdu kustannusten lisäystä joukkoliikenteelle siirtymäaikana. Se on sinällään hyvin tärkeitä.

Keskustelussa mielestäni ovat kyllä liian vähälle jääneet ne ongelmat, joita joukkoliikenteellä on nimenomaan maakunnissa. Nekin on aina syytä muistaa, kun pyritään koko maata koskeva lainsäädäntö tekemään.

Arvoisa puhemies! Muuten olen sitä mieltä, että arvonlisäverouudistus sittenkin on mainettaan parempi verouudistus ja sillä tulee olemaan myönteisiä vaikutuksia kokonaistaloudelliseen kehitykseen Suomessa.

Ed. D r o m b e r g (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edelleenkin haluan vielä ed. Luukkaiselle vastata, että kun tätä asiaa käsiteltiin, silloin todellakin tapahtui niin, että ed. Luukkainen sanoi, että hän tekee yksilöidyn pykäläkohtaisen aloitteen. Sen jälkeen tehtiin yhteinen aloite siitä myös, kuinka asia hoidetaan. Molemmat aloitteethan on valmisteltu YTV:ssä, niin ed. Luukkaisen kuin neuvottelukunnan yhteinen aloite, eli lähtökohta on ihan sama, valmistelijaporras.

Nythän on vain kysymys siitä, kuinka tämä asia on hoidettu eteenpäin. Mielestäni on erittäin merkityksellistä se, että se tulee hallituksen esityksenä, jolloin me saamme koko eduskunnan laajan pohjan asian hyväksymiselle eli tavoite

saavutetaan paremmin kuin ed. Luukkaisen aloitteella.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ehkä lyhyesti, koska täällä näyttää olevan kinastelua edustajien Dromberg ja Luukkainen välillä, on syytä kerrata, mitä oikeastaan tapahtui tässä yhteydessä ja kenen piikkiin korjaus oikeastaan menee.

Minä en mielelläni anna tunnustuksia Euroopan unionille, mutta täytyy sanoa, että se, että hallitus ei ole saanut lävitse vaatimaansa poikkeusta joukkoliikenteen alijäämän panemisesta arvonlisäverolle, ei johdu ed. Drombergista eikä se johdu kokoomuksen eduskuntaryhmästä eikä se johdu myöskään oppositiosta, vaan se johtuu siitä, että Euroopan unioni ei hyväksynyt tätä hallituksen esitystä. Tämä on yksi syy, miksi me olemme nyt käsittelemässä korjausta.

Todettakoon myös se, että eräillä hallituksen kansanedustajista riitti rohkeus äänestää jo alkuvaiheissaan sellaista arvonlisäverojärjestelmää vastaan, joka olisi nostanut esimerkiksi pääkaupunkiseudulla lippujen hintaa parillakymmenellä prosentilla. Ed. Dromberg mm. kuului näiden kansanedustajien joukkoon yhdessä opposition kanssa, mutta ed. Linnainmaa ei esimerkiksi kuulunut eikä myöskään ed. Jääskeläinen. Vaikka te molemmat olette pääkaupunkiseudulta, te annoitte tukenne sellaiselle hallituksen lakiesitykselle, joka olisi tuonut 20:n, jopa 25 prosentin korotukset matkalippuihin ja olisi merkinnyt joukkoliikenteen osalta katastrofia.

Tässä suhteessa on myönteistä, että ainakin nyt estetään se joukkoliikenteen katastrofi, joka muuten olisi tullut, korjaamalla hallituksen alkuperäistä lakiesitystä. Mutta kuten mainitsin, tilanne on se, että me olemme jälleen jonkin ajan päästä siirtymäkauden jälkeen siinä tilanteessa, että vero on nousemassa 12 prosenttiin. Se merkitsee lippujen hintojen nousua. Riittääkö rohkeus sinne saakka, en tiedä.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin vastata ed. Drombergille, että kyllä todella ed. Luukkaisen versio asiasta on oikein. Ed. Dromberg varmaan hyvin muistaa sen sangen värikkään keskustelun, mitä kävimme tämän aloitteen yhteydessä, kun kokoomuksella oli yritys pestä omia kasvojaan sillä tavalla, että otetaan aloite henkilön nimiin, joka oli vastustanut hallituksen esitystä joulukuun käsitelyssä, mutta ilmeisesti saanut kovasti palautetta sitten omalla asuinalueellaan asian suhteen.

Viisainta olisi ollut jo silloin joulukuussa ratkaista tämä asia. On todella naurettavaa, että kun asiasta oli valmis lakiesitys, sitten täytyy temppuilla sen kanssa tällä tavalla. Se on mielestäni aika pientä politiikan tekoa.

Ed. Luhtanen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. L i n n a i n m a a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni käyty keskustelu ei ole millään tavalla eduskunnan arvovallan mukaista. Täällä käydään kiistaa siitä, kuka ottaa kunnian mistäkin. Eikö meidän pitäisi ajaa asioita ja olla tyytyväisiä siitä, että saadaan laki sellaiseen muotoon, joka tyydyttää kaikkia?

Kun tässä yhteydessä on nimeni mainittu, haluan todeta sen, että niillä edellytyksillä, mitä viime vuoden lopulla tiedettiin valmistelijoiden taholta mahdollisuuksista jättää tuki verottamatta, edettiin hallituspuolueissa ja käytiin neuvotteluja, mihin muotoon laki saadaan. Paras tulos, mikä saatiin, oli yhteisymmärrys siitä, että arvonlisävero alennetaan 9 prosenttiin. Sen jälkeen tänä vuonna on tullut selväksi EU:n taholta, että tukea ei voida verottaa. Siinä yhteydessä olin sitä mieltä, että kun tällainen selvä viesti on tullut, on täysin paikallaan ottaa laki uudelleen käsittelyyn ja huomioida tämä, kun saatiin EU:lta selvä tieto siitä, missä pitää mennä.

Summa summarum, olemme nyt siinä tilanteessa, mitä kaikki ovat halunneet. On täysin naurettavaa käydä sellaista keskustelua, missä vaiheessa ed. Luukkainen on sanonut taikka tehnyt mitään. Ei luulisi, että Suomen eduskunta on sellainen paikka, jossa nostetaan vain kissan häntää ja käydään siitä kiistaa, kuka eniten nostaa.

Ed. P a l o h e i m o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Olen täysin samaa mieltä ed. Linnainmaan kanssa siitä, että tämän tyyppisistä asioista ei pitäisi käydä pitkiä keskusteluja. Mutta koska minulla on menneisyyttä jonkin verran tutkijana ja tiedemiehenä, voin kertoa, että politiikan ja tiedemaailman eräs merkittävä ero on se, että tieteellisissä piireissä ei koskaan haluta ottaa jonkun toisen ajatuksia omiksi, vaan on ehdottoman välttämätöntä, että niitä aina referoidaan. Jos täällä ei sillä tavalla tapahdu, on minusta erittäin paikallaan, että joku nostaa tämän asian esiin ja puuttuu tähän tietyn tyyppiin epäkorrektiuteen ja epärehellisyyteen.

Nythan ed. Luukkainen on tässä yhteydessä nimenomaan tehnyt tämän. On erittäin hyvä, että tämä asia joskus nostetaan esiin.

Ed. Luukkainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nostetaan nyt sitten kissa pöydälle. Ed. Linnainmaa sanoi, etteihän sillä ole väliä, kenen piikkiin asia menee, pääasia, että asia hoidetaan. Minkä ihmeen takia sitten ed. Linnainmaan nimi löytyy lakialoitteen n:o 29 allekirjoittajana, kun lakialoitteeni n:o 28, jossa on koko verojaoston oppositio mukana, on täsmälleen sen mukainen — sama kuin aiempikin lakialoitteeni, siitä miten autohajottamoiden arvonlisäverokohtelu toteutetaan? Minkä ihmeen takia sitten hallituspuolueiden kansanedustajien piti tehdä täsmälleen sanasta sanaan oleva lakialoite, jos ei sillä ole mitään väliä, kenen nimiin se menee? Yhtä hyvinhän silloin olisi voitu hyväksyä lakialoitteeni n:o 28 eikä tehdä tällaista poliittista peliä, jossa ed. Saari sanasta sanaan kopioi lakialoitteeni n:o 28 ja muutetaan siihen vain numeroksi 29.

Ed. Bacckman: Arvoisa puhemies! Sosiaalidemokraatit hyväksyvät arvonlisäverojärjestelmään siirtymisen, mutta emme hyväksy sen varjolla järjestömyyksiä tai kohtuuttomuuksia. Järjestömyyksiin kuuluu se, että vero tulee voimaan huonoimpana mahdollisena ajankohtana, keskellä syvintä kotimarkkinalamaa siten, että tämän veron vaikutuksesta kotimarkkinat joutuvat erityisesti palvelualoilla suuriin vaikeuksiin. Tämän vuoksi olemme koko ajan edustaneet sitä kantaa, että oikeampi voimaantuloajankohda arvonlisäverojärjestelmälle olisi suuruusluokkaa vuoden päästä, puolessavälissä vuotta. Tältä osin meillä on ryhmäpuheenjohtajamme ed. Kalliomäen lakialoite n:o 19, jossa voimaantuloajankohdaksi esitetään 1 päivää kesäkuuta 95. Tulen esittämään tätä yksityiskohtaisessa käsittelyssä.

Toinen järjestömyys olisi ollut joukkoliikenteen alijäämätuen verottaminen, ja tämä on ehkä ensimmäinen asia, jossa EU itse asiassa palvelee suomalaisia veronmaksajia, joukkoliikenteen käyttäjiä erityisesti pääkaupunkiseudulla. EU:n takia hallitus joutui peräytymään alkuperäisestä vaatimuksestaan ja tulemaan samalle kannalle, jota oppositio edusti jo viime syksynä, kuten on moneen kertaan jo toistettu.

Ne kohtuuttomuudet, joita arvonlisäverojärjestelmässä on, koskevat niitä verokantoja, jotka tulevat nostamaan joidenkin perushyödykkeiden

kuluttajahintoja hyvinkin voimakkaasti. Eräs tällainen on vesi, niin juomavesi kuin jätevesikin. Tältä osin oppositio esitti sosialidemokraattien toimesta viime syksynä veden ja jäteveden alemmaa arvonlisäverokantaa. Tuolloin hallituspuolueitten edustajat kaikki äänestivät tätä esitystä vastaan. Yllättäen kuitenkin maaliskuussa tänä vuonna suuri joukko keskustalaisia edustajia esitti samaa asiaa esittämällä 12 prosentin verokantaa vedelle. Tällaisen esityksen voisi kuitata yksittäisen edustajan tekemäksi pisteidenkeruiksi, mutta kun kysymyksessä on nimilista, jossa ovat mukana ryhmäpuheenjohtaja Mattila, valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja Saari, varapuhemies Pelttari, ministeri Jäätténmäki ja löytyypä sieltä ed. Väyrysenkin nimi, kovin kevyessä mielessä tehdyksi aloitteeksi tätä ei voi tulkita.

Kun on tänään paljon puhuttu siitä, että ei ole tärkeää, kuka jonkin hyvän aloitteen tekee, vaan tärkeää on se, että kansalaiset saavat hyvää ja heidän kannaltaan oikeudenmukaista lainsäädäntöä, oppositio tässä suhteessa on hyvin johdonmukainen. Olemme valmiit hyväksymään nyt vedelle alemman arvonlisäverokannan myös hallituspuolueen edustajan lakialoitteen pohjalta. Tämän vuoksi tulenkin esittämään yksityiskohtaisessa käsittelyssä, että veden osalta arvonlisäverokanta tulisi ed. Rengon lakialoitteen pohjalta 12 prosenttiin.

Tässä yhteydessä on syytä todeta, että en ymmärrä alkuunkaan arvonlisäveroon liittyvää keskustelua hallituksessa kokoomuksen ja keskustan välillä, kun ministeri Salolainen on myymässä alemman elintarvikkeiden arvonlisäverokannan korvaukseksi kokoomuksen vaatimille veroprosenttien alennuksille. Kysymyksessä on kaksi täysin eri asiaa. Nykyinen todellinen liikevaihtoverokanta elintarvikkeille on 15 prosentin tietämissä. Tämän vuoksi olisi perusteltua, että arvonlisäverokannaksi tulee elintarvikkeille 12 prosenttia. Nyt kokoomuksen puheenjohtaja ilmoittaa, että kokoomus voi ehkä hyväksyä sen, että ei tehdäkään muuta veronalennusta vaan pistetään elintarvikkeille 12 prosentin arvonlisäverokanta. Tältä osin kokoomus myi itsensä jälleen erittäin halvalla.

Samanlaista ihmeellisyyttä kokoomuksen verokannoissa edustaa se ilmoitus, joka on tehty maatalouden tukipakettiin liittyen, että kokoomus ei hyväksy maataloudelle ylimääräisiä satojen miljoonien verohelpotuksia mutta on valmis antamaan saman rahan ylimääräisinä korkotukina. Minusta on aivan yhdentekevää, mitä kaut-

ta veronmaksajien rahoja annetaan yhdelle elinkeinolle, tapahtuuko se veroalennuksin vai ylimääräisinä korkotukina. Tältäkin osin kokoomus kuvittelee voivansa veronmaksajille ilmoittaa, että veronmaksajat jotakin ovat säästäneet.

Palaan vielä arvonlisäverojärjestelmän voimaantuloajankohtaan. Kun ed. Kalliomäen lakialoite lähtee siitä, että voimaantuloajankohdan täytyy olla vuoden päästä puolessavälissä vuotta, joku voi todeta, että entä sitten, jos ja kun EU-jäsenyys toteutuu vuoden alusta ja silloin täytyy olla arvonlisäverojärjestelmä voimassa. Tähän vastaan jo epäilijöille, että se on hyvin helppo toteuttaa. Mutta jos vero astuu voimaan nyt tämän vuoden puolessavälissä, sen paremmin meidän verohallintomme kuin myöskään uudet 270 000 verovelvollista eivät ole vielä valmiita kohtaamaan tätä veroa, puhumattakaan niistä kansalaisista, joilla tulevat monet perushyödykkeet, kuten juomavesi, nousemaan kustannuksiltaan siten, että se vaikuttaa yhtä paljon kuin kokoomuksen lupaamat veronkevennykset ensi syksyn aikana.

Tältä osin tärkein asia, joka tässä yhteydessä tässä salissa pitäisi päättää, on voimaantuloajankohdan lykkääminen vähintään puolella vuodella, mutta se voidaan tehdä ed. Kalliomäen lakialoitteen mukaisesti tästä ajankohdasta vuoden päähän.

Ed. Lahti-Nuuttila: Arvoisa puhemies! Monista syistä suomalaisessa yhteiskunnassa vallitsee harvinaisen epäselvä ja sekava tilanne Esko Ahon hallituksen lähes kaikkien toimenpiteiden vuoksi. Sitä ei lainkaan selkeytä arvonlisäverolain voimaantulo 1.6.1994. Arvonlisävero leikkaa, kuten me tiedämme, edelleen tavattoman rajusti kotitalouksien ostovoimaa. Työvoimavaltaisia palveluja tarjoavat yrittäjät saavat lisäongelmia, asumiskustannukset nousevat jne. Monia kohtuuttomuuksia koetaan Suomen kesässä 1994. Ihmettelen, että ei edes ed. Aittoniemi enää puolusta esimerkiksi työvoimavaltaista parturi- ja kampaamoalaa, mitä hän teki vielä tätä lakia käsiteltäessä, kun hän sitoutumattomana johti SMP:n eduskuntaryhmää.

Veron voimaantuloon liittyvät epäselvyydet ovat paljastuneet, ne ovat paljastuneet vähitellen. Samalla ne ovat myös huomattavasti lisääntyneet, mitä lähempänä lain voimaantulon ajankohtaa olemme. Mielenkiintoista on todeta esimerkiksi, että Suomen keskustan edustajat havahtuivat ed. Rengon johdolla siihen, että vesikin saa 22 prosentin arvonlisäveron ja nostaa siten

asumiskustannuksia. Ed. Renko on nyt tehnyt vielä uuden lakialoitteen, johon hän juuri keräsi nimiä salissa, ja hän on edelleen sitä mieltä ainakin tuon paperin mukaan, että arvonlisävero pitäisi veden ja myös jäteveden osalta muuttaa. Tässä vaiheessa on tietysti parempi kansanedustajan toimia rehdisti ja rehellisesti ja hoitaa nyt veden arvonlisäveroprosentti huomattavasti alemmaksi ed. Rengon aloitteen mukaan, kuin että se tapahtuu vain puheissa ja paperilla aloitteen muodossa.

Pikkuhiljaa ja viime hetkellä ennen voimaantuloa laki on nyt monien korjauksien edessä, kun osa opposition tiedosta on tavoittanut hallituspuolueetkin. Korjauksia, joita oppositio esitti lain varsinaisessa käsittelyssä, tehdään nyt hivelen, ei kuitenkaan riittävästi. Monet kohtuuttomuudet vielä jäävät lakiin. Epäkohtia, ongelmia ja korjauksia laissa riittää tästä eteenkinpäin.

EU-ratkaisumme, mikäli se on myönteinen, luo omat korjaustarpeensa varmasti jo ensi syksyn aikana. Tähän EU-neuvottelutulokseen liittyen pidän erityisen huolestuttavana sitä, ettei hallitus noudattanut neuvotteluissa kaikilta osin eduskunnan tahtoa neuvotellessaan juuri poikkeuksia Suomen arvonlisäverojärjestelmään. Tämänkin asia nousee varmasti voimakkaammin ensi syksynä esille.

Siitä, että arvonlisäverolaki on kohtuuton, että se on epäselvä, että siinä on todella vakavia heikkouksia, antaa mielestäni selkeän kuvan eilenen kyselytunti eduskunnassa. Monet hallituspuolueiden edustajat ja jopa ministeri Seppo Kääriäinen löysivät eilen suullisella kyselytunnilla monia tarpeita korjata arvonlisäverolakia. Miksi nämä hallituspuolueiden edustajien ja hallituksen ministerien puheet jäävät vain puheiksi? Nyt vähitellen alkaisi olla myös tekojen aika, mikäli hallitus haluaa edes jotakin kunniastaan pelastaa.

Arvoisa puhemies! Eduskunta voisi nyt olla ryhdikäs ja siirtää lain voimaantuloa pahimpien kaaosten välttämiseksi. Tähän antaa erinomaisen mahdollisuuden sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puheenjohtajan ed. Antti Kalliomäen lakialoitteen pohjalta laadittu vastalause valtiovarainvaliokunnan mietintöön. Tässä vastalauseessa sanotaan hyvin perustellen lyhyesti ja ytimekkäästi: "Arvonlisäveron voimaantuloa tulisikin siirtää vuoden 1995 kesäkuun alkuun, jotta veron voimaantuloon liittyvät epäselvyydet voitaisiin selvittää ja jotta laki tulisi voimaan suhdannepoliittisesti parempana aikana." Me kaikki voimme näitä perusteluita tietysti lisätä

oman kokemuksemme ja tietomme perusteella. Puheenvuorossani sanoin niistä vain osan.

Kaikista hallituksen lupauksista ja puheista huolimatta meidän suhdannepoliittinen tilanteemme ei ole miksiäkään muuttunut. Se on edelleen ongelmallinen ja vaikea, ja sitä lisää arvonlisäverolaki vielä omalta osaltaan.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan hyvin tiedämme tilanteen, jossa arvonlisäverouudistusta lähdettiin tekemään. EY:n myötä menetetään muuttolajeja, ja yleiset valtiontaloudelliset syyt estivät korjaamasta kaikkea, mitä tiedettiin veropohjan laajentamisen kohtuuttomasti rasittavan.

Vesi kuuluu siihen, kuten on moneen kertaan todettu. Tästä ei mitään piikittelyä kannata ottaa, kenen piikkiin se sitten joskus menee, kun saadaan se alemmas, kunhan se saadaan. Vesi-hän ei ole ollut liikevaihtoveron piirissä, ja kun nyt jo veropohjaa laajennettiin, 22 prosenttia on kohtuuton. Kun nyt käydään keskustelua elintarvikkeiden arvonlisäveron huoventamisesta, vesi on peruselintarvike. Vettä myydään kaupassa niin kuin muitakin elintarvikkeita. Oletan, että kraanasta otettu vesi ei voi olla kalliimpaa tulevaisuudessa kuin kaupasta ostettu juomavesi. Asia on kokonaisuutena katsottava.

Voin jo nyt ilmoittaa oppositiolle, että jos teiltä esitys tulee, niin en tule äänestämään sen puolesta vaan haluan nähdä kokonaisuuden, jolla elintarvikkeiden arvonlisäveron alentaminen tapahtuu, ja vesi on hoidettava siinä yhteydessä kuntoon. Tämä on rasite asumiskustannusten muodossa ennen kaikkea lapsiperheille. Se on myös elinkustannusten nousun muodossa rasite sellaisille perheille, joissa on runsaasti jäseniä.

Toivon, että uudistettuun lakialoitteeseen saadaan yli 100 nimeä ja siten lisätään paineita ministeriössä, kun seuraavaa arvonlisäveron muutosta tehdään. Priorisoidaan vesi elintarvikkeiden joukkoon, ja kokonaisuus tulee sitä kautta hoidettua.

Ed. Kautto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lahti-Nuuttila kiinnitti huomiota erittäin merkittävään kysymykseen, nimenomaan asumiskustannusten nousemiseen. Haluan tässä yhteydessä vielä korostaa sitä, että tähänkin liittyy sellainen asia, että ihmisiä kohdellaan aivan eri tavoilla. Asumiskustannukset nousevat kaikkein voimakkaimmin vuokra-asujilla. Muun muassa lisätalousarvioon sisältyi ehdotus, jolla korvataan omistusasunnon hankki-

joille arvonlisävero, mutta näin ei suinkaan esitetä tapahtuvaksi vuokra-asuntojen kohdalla. Tästäkin harrastetaan tietynlaista poliittista ideologiaa.

Ed. Rengolle voin todeta, että kohta seuraavassa äänestyksessä hän voi osoittaa käytännössä toteen sen, että hän on todella huolissaan lapsiperheiden asemasta.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Parempihan on tietysti myöskin kuin ei milloinkaan, kun ed. Renko on lakialoitteensa tehnyt. Myöhäissyntyinen kyllä ajatus on, koska tämä olisi ollut mahdollista korjata aikaisemmin, silloin kun itse lakia käsiteltiin.

Käytännössä tilanne on se, että melkein kaikki kunnat ovat tehneet tämän kuun aikana päätöksensä, että niin vesimaksuun, jätevesimaksuun kuin jätteen käsittelyyn tulee 22 prosentin lisäys.

Ed. Renko on siinä oikeassa, että eniten tietysti näiden kustannusten nousu koskee lapsiperheitä. On aivan selvää, että jos on paljon lapsia, tulee mm. paljon pyykkiä. Silloin kuluu paljon vettä ja tulee myös paljon jätevettä. Kun veden hinta nousee, lapsiperheiden kustannukset nousevat. Tätä kautta muut asumiskustannukset nousevat ja yhä pienemmäksi käy se lapsiperheiden voimavara, raha, jolla ne tulevat toimeen.

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rengon perustelut olivat varsin oikeita, kun hän viittasi siihen, että vesi- ja jätevesi ovat keskeisiä perushyödykkeitä ja arvonlisäverotus nostaa näiden hintaa ja sitä kautta ennen kaikkea asumiskustannuksia. Outoa sen sijaan oli, että näiden perustelujen jälkeen ed. Renko ilmoitti äänestävänsä omaa lakialoitetta vastaan.

Minusta on aivan turhaa viitata valtiontaloudellisiin syihin tässä asiassa. Kysymyshän on mitä suurimmassa määrin asioiden priorisoinnista. Nyt näyttää siltä, että hallituspuolueet eivät näy pitävän oikeutta puhtaaseen veteen, oikeutta jätevesihuoltoon sellaisena perusasiiana, jossa poikkeus yleiseen arvonlisäverokantaan voitaisiin sallia.

Varsin outona pidän sitä ed. Rengon ajatusta, että kysymyksessä on elintarvike. Hän näyttää kytkävän tämänkin asian suureen kansalliseen pakettiin, jonka odotuksessa kansakunta tällä hetkellä värjyy. Kyllä minä vain haluaisin nähdä, millä tavalla ed. Renko esimerkiksi jätevesihuollon perustelee elintarvikepolitiikalla.

Kyllä kysymys on mitä suurimmassa määrin

asumiseen liittyvistä kustannuksista. Aivan samalla tavalla kuin ed. Renko nyt näytti saaneen allekirjoituksia sivukaupalla aloitteeseensa, jonka hän on tekemässä asiasta uudelleen, niiden edustajien, jotka tietävät nimensä aloitteeseen panneensa, soisi mielihyvin äänestävän nyt ed. Rengon edellisen aloitteen pohjalta, jossa samoihin asumiskustannusten nousuihin kiinnitettiin huomiota. Turha tässä on omaatuntoaan puhdistaa kirjoittamalla uudelleen samoja aloitteita. Pitää olla rohkeus äänestää niiden puolesta.

Ed. K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiinnitin samaan kohtaan ed. Rengon lausumassa huomiota, kun hän kertoi, että palataan asiaan uudelleen, kun hän saman sisältöiseen lakialoitteeseensa kerää yli sata nimeä. Kun tämä tavallaan pikakäsittely lisättiin eduskunnan työjärjestykseen yli sata nimeä saavuttaneiden lakialoitteiden osalta, sillä todella tarkoitettiin uusia lakialoitteita eikä millään muotoa rohkaisua sellaiseen menettelyyn, että ensiksi pitää lakialoite tavallisena hylätä ja sitten lähteä uudelle kierrokselle keräämään yli 100 nimeä.

Kun lakialoite on saatu asiallisesti käsiteltäväksi arvonlisäverolain muutoksen yhteydessä, niin nyt on kansanedustajien oikea aika ottaa siihen kantaa itsenäisesti ihan kustakin ryhmästä. On turha kierrättää samoja asioita moneen kertaan. Jo joulukuussa olisi tämän asian osalta ollut ihan riittävän eväät puuttua silloiseen hallituksen esitykseen sosialidemokraattien edellyttämällä tavalla ja muuttaa veden ja myös jäteveden kohtuutonta arvonlisäveroakohdetta.

Ed. R e n k o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Törnqvistille: Tässä ei olla mitenkään jälkijunassa. Tämä asia on ollut esillä meillä koko ajan verojaostossa, kun näitä asioita on käsitelty. Kysymys oli vain siitä, että ne muutamat sadat miljoonat, jotka olivat käytettävissä joulukuussa, pantiin siihen, mikä priorisoitiin tärkeimmäksi, ja kaikkia poliittisia ryhmiä näytti ensisijaisesti kiinnostavan liikenne, niin kuin on huomattu. Se on nyt viety satamaan ja nyt on uusien satojen miljoonien keräämisen paikka ja niiden uudelleenjakamisen ja -kohdentamisen. Ed. Törnqvist voi lukea meidän mietintöämme. Siellä on joulukuulta ponsi koskien vesikysymystä, ja siellä on monia muitakin hyviä ponsia toteuttamatta vielä. Nyt tässä mietinnössä on ihan samoista toteuttamatta jääneistä asioista ponsia, ja niitä viedään eteenpäin.

Minä en voi olla tuon oman lakialoitteeni, joka nyt hylätään, takana, ettekä tekään, jos olette ihan rehellisiä, koska se ei ole hyvä. Se ei käytännössä toimi, koska se koskee vain vettä eikä koske jätevettä. Nyt uusitussa lakialoitteessa on tämä toimivampana eli se koskee myös jätevettä. Pitkällä jänneväliä uskallaan uumoilla, että tämä järjestelmä, jolla tätä hommaa Suomessa on rakennettu, ehkä purkautuu siihen suuntaan, että jätevedelle tulee ihan toisenlainen kohtelu kuin se, että se sidotaan juomaveteen ja sen määrään. Nyt tämä järjestelmä on koko maassa viety tällaiseksi. Kun liki 80 prosenttia väestöstä on vesijohtoveden ja jätevesihuollon piirissä, sitä ei voida muuttaa suoraan uusille systeemeille. Mutta luulen, että paineet koko järjestelmän uudelleentarkasteluun lähivuosina tulevat yleiseen keskusteluun.

Ed. H e l l e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmettelen todella tätä näytelmää, jota täällä esitetään. En muista näiden vuosien aikana, jotka täällä olen ollut, että tällä tavalla menetellään kuin ed. Renko toimii. Tämä on uskomatonta. Ihmettelen myös sitä, mistä ihmehen sadoista miljoonista hän puhuu, mitkä olivat jaettavissa viime syksynä, kun tätä lakia käsiteltiin. Mitkä ihmehen sadat miljoonat? Teillä keskustalaisilla on kyllä aina jotakin jaettavaa, kyllä minä sen tiedän, mutta on uskomatonta, että tämän lain yhteydessä on muka jaettu miljoonia sinne tänne.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En malta olla vielä sanomatta ed. Rengolle, että näin varmaankin on, että pitkä jänneväli tähän tarvitaan ja pitkällä jänneväliä nähdään, että tarvitaan myös hallituspohjan muutos, ennen kuin veden ja jäteveden arvonlisäveron muutos saadaan aikaan. Ed. Renko viittaa tässä teknisiin ongelmiin ja teknisiin puutteisiin omassa aloitteessaan. Oleellista on se, että hän on saanut oman aloitteensa käsittelyyn ja sen käsittelyn aikana ja vielä eduskunnan suuren salin käsittelyn aikana hänellä olisi ollut mahdollisuus tarkentaa pykälän sisältöä, jos hänellä olisi ollut rohkeutta ajaa asiansa loppuun ja jos hän olisi saanut kannalleen hallituspuolueiden enemmistön. Nyt näin valitettavasti ei ole. Hänen asiansa tueksi on jäänyt oppositio.

Niin kuin me ed. Luukkaisen kanssa käymäsämme keskustelussa havaitsimme, nykyiselle hallitukselle ei ainakaan sovi se, että edustajaloitteiden pohjalta täällä asioita viedään lop-

puun ja käsitellään ja saadaan hyväksytyiksi, ei sen paremmin hallituspuolueiden edustajien kuin oppositionkaan edustajien kanssa. Ryhdistäytyisitte nyt siellä hallituspuolueissakin. Kyllä eduskunnan arvovallan mukaista on, että joskus korjaukset voisivat tapahtua myös edustaja-aloitteiden pohjalta silloin, kun ne ovat hyvin laadittuja, asiallisia ja kaikki hyvän lakiehdotuksen mitat täyttäviä.

Ed. R e n k o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lyhyesti ed. Helteelle, kunnioittamalleni ansioituneelle kansanedustajalle: Eiväthän menot voi olla suuremmat kuin tulot. Niistä sadoista miljoonista ja sitä kautta myös miljardeista on kysymys valtion varoissa.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Renko ei ilmeisesti ole tarkkaillut valtion budjettia, ei sen paremmin menneinä vuosina, tänä vuonna kuin tulevinaakaan vuosina. Menot todellakin ovat huomattavasti suuremmat kuin tulot ja velkaannumme hurjaa vauhtia. Senkin vuoksi tietysti arvonlisäveron siirtäminen on paikallaan, jotta saisimme uutta sykettä verojen saamiseen, joten kyllä nämä perustelut kohta kohdalta horjuvat ja näyttävät kovin tekaistuilta ja itse asiassa hyvin vähän harkituilt.

Ed. L a a k s o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsiteltävänä olevan arvonlisäveromuutoksen yksityiskohdat ovat sinänsä oikean suuntaisia ja tarpeellisia. Näistä itse asiassa äänestettiin jo viime joulukuussa, kun varsinainen arvonlisäverolaki oli käsittelyssä. Puuttumatta sen enempää tähän keskusteluun toteaisin ed. Rengolle vain, kun en muista, miten hän äänesti silloin, kun äänestettiin mm. vasemmistoliiton ehdotuksesta, että vesi ja jätevesi olisivat kokonaan arvonlisäveron ulkopuolella, että se tekni-nen juttu, johon viittasitte, olisi voitu silloin korjata, mutta ilmeisesti olitte sitä mieltä, että verolle vain tämä vesi.

Mitä arvonlisäveroon muuten kokonaisuutena tulee, on todettava, että se on EU-vero ja sen korkeimmalla tasolla, jos katsotaan Länsi-Euroopan maita. Ei taida löytyä kuin Ruotsi, missä on korkeampi arvonlisävero kuin Suomessa. Kun otetaan huomioon, että meillä tuloverotus on myös Euroopan korkeinta luokkaa, niin kyllä tämä hallitus on todella aikaansaanut kansan mittavan kuppauksen, johon tämä arvonlisäverokokonaisuus tulee johtamaan sekä elintarvik-

keiden verotuksen että muiden maksujen osalta.

Arvonlisävero kokonaisuudessaan ajoittuu suhdannepoliittisesti täysin virheellisesti ja väärin. Tämäkin asia olisi voitu korjata viime joulukuussa siirtämällä asia tuonnetmas. Tänäpäin tulee mahdollisuus esittämällä ed. Kalliomäen lakialoitteen mukaisesti, että voimaantulo siirretään ensi vuoden alkuun. Tällä tavalla voitaisiin jossakin määrin saada aikaa myös niille jo tiedossa oleville runsaille tuleville korjauksille, mitä käytännössä tähän arvonlisäverolakiin sisältyy. Tulee mieleen näistä kokoomuksen veropuheista Holkerin hallituksen verotus kevenee -puheet, mutta taitaa käydä niin, että veroasioissa kokoomuksen jutut ovat kuin lumen sulaminen keväiseen käteen, ei mitään muuta kuin pelkkää puhetta.

Ed. R e n k o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toteaisin ed. Hämäläiselle sen, että ei pidä nyt opposition käydä niin kuumana, jos hallitus vie hampaita suusta. Kyllä tekemistä jää tämänkin verolain uudistamisessa vielä seuraavillekin hallituksille, koska tässä on pikkuhiljaa viety eteenpäin niitä yhteisesti verojaostossa kirjattuja epäkohtia, joita varmasti näin suuren veroremontin yhteydessä tulee. Niitä tullaan monessa vaiheessa korjaamaan, ja tässä on nyt yksi korjausvaihe meneillään.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laakoselle lyhyesti olisin todennut, että arvonlisäveron voimaantulon siirtäminen ei ole suinkaan yksinkertainen asia edes teknisesti, kun me tiedämme, että mahdollinen EU-jäsenyys toisi koko maataloussektorin mukaan arvonlisäveron piiriin ja teknisesti näiden molempien yhdistäminen on erittäin vaikeaa. Nyt meidän pitäisi voida ajaa uudet verovelvollisryhmät sisään ennen kuin lakia uudestaan joudutaan muuttamaan.

Mitä tulee lakiin muuten, niin sinänsä lain myönteiset vaikutukset, joita on työllisyyden osalta tulossa aika nopeasti, ennen kaikkea valtiontalouden tasapainon osalta, kaupan ja teollisuuden osalta, siirtyvät myös aina eteenpäin, kun lakia lykätään eteenpäin. Tällä hetkellä inflaatio Suomessa on poikkeuksellisen alhainen. Siinä mielessä voimaantuloajankohta sopii tähän tilanteeseen hyvin. Jos taloutta voidaan tehostella talouspolitiikalla nyt viedä eteenpäin, niin uskon, että tämä arvonlisäveron voimaantuloaika on tässä mielessä paikallaan. Jos veropoliti-

kan osalta löytyy liikkumavaraa tulla pienituloisia vastaan, niin totta kai se helpottaa tilannetta. Mehän tiedämme valtiontalouden tilanteen, ja nämä täytyy erikseen selvittää.

Ed. Laaksonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hämmästelän ed. Ala-Nissilän näkemystä siitä, että arvonlisävero kokonaisuudessaan olisi positiivinen työllisyyden osalta. Tiedän, että se helpottaa vientiteollisuuden verotusta, mutta vastaavasti rankaisee kotimarkkinoita, mistä 70 prosenttia kansantaloudesta joutuu kärsimään. Se leikkaa rajusti osto-voimaa. Se saattaa monet pienyritykset erittäin hankalaan asemaan. Epäilen, että arvonlisäveron voimaantumisen jälkeen meillä työllisyys tilastasiassa tulee pahenemaan sekä myös konkurssit lisääntymään. Tämä on ed. Ala-Nissilän työllisyyttä.

Ed. Rimmi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hämmästyin myös ed. Ala-Nissilän myönteisiä näkemyksiä arvonlisäveron vaikutuksista. Muistan erittäin hyvin sen tilanteen, kun aikanaan ministeri Viinanen esitteli arvonlisäveroa eduskunnalle. Hän sanoi, että vaikka arvonlisävero kiistatta lisää työttömyyttä, niin hänen mielestään lain on silti välttämätöntä tulla voimaan. Ministeri Viinasekin ennuste oli silloin tarkalleen 12 900 uutta työtöntä arvonlisäveron vaikutuksesta. Miten ihmeessä tämä tilanne nyt olisi voinut muuttua? Ed. Laaksonen edellä juuri kertoi niistä vaikutuksista, mitä se tulee merkitsemään esimerkiksi pienyrityksille ja kokonaiskulutukselle. Todellakin vaikutukset ovat kielteisiä, ei myönteisiä.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvonlisäverotukseen kyllä kiistämättä liittyy se ongelma, että se tietyllä tavalla lisää työn verotusta, koska palkkakustannukset eivät ole vähennyskelpoisia. Minä viittaisin valtiovarainministeriön selvitykseen ja kessumalliin, niin paljon kuin siihen voidaan luottaa — siitähän voidaan tietysti keskustella, valtiovarainministeriön ennusteista yleensä. Mutta ne arviot lähtivät todella tilanteesta ennen pehmennyksiä, joita eduskunnassa tehdään. Ensimmäisenä vuonna olisi työllisyys huonontunut, mutta sen jälkeen heti olisi parantunut. Nyt kun on tehty nämä pehmennykset eduskunnassa, mihin täällä on viitattu, niin ilmeisesti kessumallikin antaisi sellaisen tuloksen täällä hetkellä, että jo ensimmäisenäkin vuonna työllisyysvaikutukset

saattaisivat olla myönteiset. Kiistatta arvonlisäveron vaikutukset on tutkimuksissa todettu myönteisiksi. Se on tosiasia, sitä ei kannata kiistää, jos valtiovarainministeriön selvityksiin yleensä voidaan luottaa.

Ed. Härmäläin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näyttää siltä, että ainakin ed. Ala-Nissilä luottaa valtiovarainministeriön selvityksiin sen mukaan, onko hän hallituspuolueen tai opposition jäsen. Näitä samoja kessumalleja, joiden nimissä keskustalaiset nyt täällä todistavat, edellisen hallituskauden aikana keskustalaiset kyllä tavattomasti moittivat epäluotettaviksi. Juuri ensimmäisen vuoden kielteisten vaikutusten johdosta, joita arvonlisäveron voimaantulo la mm. työllisyyteen on, voimaantuloa tulisi siirtää parempaan suhdannevaiheeseen, sellaiseen suhdannevaiheeseen, jossa työllisyys ja kotimarkkinoiden vastaanottokyky paremmin perustelevat lain voimaantuloa.

Aivan, niin kuin täällä aikaisemmin todettiin, arvonlisävero helpottaa vientiteollisuuden asemaa. Mutta vientiteollisuudellahan meillä ongelmia ei olekaan. Vientiteollisuus on tavattoman hyvin pärjännyt. Sen kilpailukykyä on kohotettu tavattoman paljon erilaisilla sekä veropoliittisilla että rahapoliittisilla toimenpiteillä. Nyt onkin kysymys siitä, että arvonlisävero entisestään syventää taloutemme kahtiajakoa, sitä että meillä on toimiva vientiteollisuus ja tavattomasti perässä laahaava kotimarkkinapuoli, joka uhkaa kaiken lisäksi hydyttää koko talouden nousun, varsinkin kun nykyinen hallitus ei ole kyennyt niihin veronalennuspäätöksiin, joita meille kaiken kevättä on luvattu, joilla olisi edes voitu kompensoida verorasituksen kasvu, joka nyt on arvonlisäverotuksen kautta kansalaisille tulossa. Odotan jännittyneenä seuraavaa ed. Sasin puheenvuoroa kuullakseni, milloin hallitus aikoo lunastaa ne hänenkin tärkeänä pitämänsä veronalennuslupaukset.

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! On ehkä syytä todeta kaikille edustajille, että olemme yksimielisiä siitä, että hallituksen eduskunnalle antama esitys on hyvä ja tarkoituksenmukainen. Sinänsä kaikki varmasti kannattavat niitä muutoksia, joita arvonlisäveroon tässä viime vaiheessa on hallituksen toimesta tarkoitus tehdä.

Mielestäni on aivan tarpeetonta ja turhaa se poliittinen peli, mitä ed. Luukkainen täällä on pelannut, koska tosiasiat ovat kuitenkin kaikkien tiedossa. Jo viime syksynä, kun käsiteltiin

asiaa, voitiin ennustaa, mitä tulee alijäämän verottamiseen, että se ei ole EU-säännösten mukaista. Mutta kun virkamiehet olivat äärimmäisen jääräpäisiä asiassa, niin ehkä oli hyvä, että he saivat Brysselissä neuvotella asiasta ja todeta, mikä tosiasiallinen lopputulos oli. Silloin keskusteltiin, ja ehkä on hyvä, että he näkivät kantaan kautta, kuinka tärkeä asia Suomen EU-jäsenyys on ja kuinka se laittaa asioita Suomessa aivan oikealle mallilleen.

Voi sanoa, että ei ole kovinkaan helppoa ymmärtää tavallisellakaan järjellä sitä, kuinka alijäämää voitaisiin verottaa eli sitä osaa hinnasta, joka muutenkin jo verovaroista maksetaan.

Mielestäni koko tässä esityksessä on tärkeätä se, että meillä linja-autoliikenne on tänä päivänä äärimmäisen suuressa kriisissä ja jos tätä ratkaisua ei tehtäisi, voisi käydä niin, että linja-autoverkosto olennaisesti harvenisi. Nyt kun siirrytään 6 prosentin yleiseen arvonlisäverokantaan joukkoliikenteen osalta, uskon, että se varsin pitkälti pelastaa meidän linja-autoliikenteemme. Voidaan sanoa, että koko joukkoliikenteen osalta tämän muutoksen vaikutus on siinä määrin merkittävä, että hinnankorotuspaineita ei juurikaan joukkoliikenteessä enää pitäisi olla, ja tosiasiassa tämä merkitsee jopa arvonlisäverotukea joukkoliikenteelle, erityisesti bussiliikenteelle, jatkossa. Bussiliikenteen kriisityöryhmän laskelmien mukaan Linja-autoliiton jäsenyritykset tämän hallituksen esittämän mallin mukaisesti, kun vero on 6 prosenttia ja vähennysoikeuksia ei rajoiteta, saisivat palautusta 56 miljoonaa markkaa, YTV saisi palautusta 11 miljoonaa markkaa, Helsingin kaupungin liikennelaitos saa 9 miljoonaa markkaa ja Tampereenkin kaupungin liikennelaitos saa 2 miljoonaa tai tarkemmin 1,8 miljoonaa markkaa. Tietysti tämä on melkoisen merkittävää tukea kuitenkin joukkoliikenteelle koko maassa.

Merkittävää on myös se, että nyt emme keskustele pelkästään linja-autoliikenteestä, vaan myös junaliikenteestä, lentoliikenteestä ja taksiliikenteestä, yleensä kaikesta julkisesta liikenteestä. On tärkeätä mielestäni, että meillä mahdollisimman tiheä julkisen liikenteen verkosto säilytetään. Sillä on myös selviä ympäristöpoliittisia perusteita.

Haluan kuitenkin kiinnittää myös siihen seikkaan huomiota, mihin myös valiokunnan mietinnössä kiinnitetään, että tärkeätä on, että kilpailu missään olosuhteissa eri liikenteenharjoittajien kesken ei saisi vääristyä. Tietysti koko järjestelmään sisältyy se ongelma, että alijäämää ei vero-

teta, mutta sen sijaan liikenteen saamia muita hintaan liittyviä suoria tukia arvonlisäverotetaan. Tämä saattaa joissakin tilanteissa valitettavasti kyllä johtaa siihen, että kilpailu vääristyy. Tänä päivänä sillä ei ole kovin suurta merkitystä, kun linjaliikenne on monopolisoitu tietyille liikenteenharjoittajille tietyille alueille, mutta kun melko nopealla aikataululla toivottavasti tulevaisuudessa kilpailua vapautetaan, niin siinä tilanteessa näitä kilpailuvääristymiä saattaa syntyä. Sanon, että tähän ongelmaan täytyy siinä tilanteessa löytää jonkinlainen ratkaisu niin, että jokainen liikenteenharjoittaja riippumatta tuen muodosta olisi yhdenvertaisessa asemassa.

Muistan, että aikoinaan viime syksynä, kun arvonlisäveroesitystä palautekeskustelussa täällä käsiteltiin ja verojaosto teki muutoksen, jossa verokantaa alennettiin joukkoliikenteen osalta 12:sta 9 prosenttiin, tuota pidettiin jossain määrin populistisena. Mutta hyvä on, että hallituksessakin on nyt havaittu, että kyseessä on todella kriisiala, ja on nyt päästy vielä silloin eduskunnan päättämään 12:ta prosenttia alemmas eli 6 prosenttiin. Mielenkiintoista on se, että silloin myös arvosteltiin jaostossa ja valiokunnassa tehtyjä muutoksia koskien kulttuuritilaisuuksia. Nyt hallitus esittää taidenäyttelyjen osalta myös niitten jättämistä arvonlisäverotuksen ulkopuolelle vuoden 95 loppuun mennessä. Eli voin sanoa, että ne muutokset, joita eduskunnassa tehtiin viime syksynä, ovat osoittautuneet aivan oikean suuntaisiksi ja hyvin harkituiksi.

Mielenkiintoista tässä esityksessä on se, että tähän merkitsee kaiken kaikkiaan 450 miljoonan markan verotulojen menetystä valtiolle. Haluan kyllä jollakin tavalla suhteuttaa tätä siihen keskusteluun, jota nyt käydään tuloverotuksesta. Noin vain sen suuremmitta keskusteluitta ja puhumatta budjetin alijäämästä budjetin alijäämään lisätään 450 miljoonaa markkaa. Mutta sitten kun puhutaan tuloverotuksesta, kun puhutaan parista miljardista markasta, nostetaan valtava meteli, mistä ne rahat löytyvät. Sanon, että tässä suhteessa kaikilla eivät jauhot ole aivan puhtaat pussissa.

Tähän hallituksen esitykseen sisältyy myös eräitä muita seikkoja. Eräs on esitys siitä, että pankkitoiminnan ja vakuutustoiminnan osalta sallitaan ryhmärekisteröinti, joka on EU-mallin mukainen. Tältä osin nimenomaan pienyrityspalvelutoiminta on tuonut esille sen ongelman, että silloin kun konsernin sisällä harjoitetaan toimintaa, niin se välttyy arvonlisäverolta. Mutta kun ulkopuolinen palvelun tuottaja myy palve-

lutaan pankkikonsernille, niin palvelusta joudutaan maksamaan arvonlisävero, ja tämä saattaa joskin verran vääristää kilpailua.

Kun kuitenkin on suhteellisen rajoitetuista aloista kyse, niin sillä ei ole vielä olennaista merkitystä tässä vaiheessa. Mutta tärkeätä on kuitenkin se, että tämä ryhmärekisteröinti kaiken kaikkiaan myös muun yritystoiminnan osalta jatkossa selvitetään, ja tärkeätä on, että siinä yhteydessä kiinnitetään nimenomaista erityistä huomiota siihen, että tämä kilpailuasetelma: ulkopuoliset tuottajat kontra konsernin sisäinen tuotanto, ei johtaisi merkittäviin kilpailun vääristymiin.

Haluan myös korostaa sitä, että kyllä verojaostossa on kaikkia hyviä lakialoitteita suurella myötämielisyydellä harkittu, ja mm. tämän esityksen osalta valiokunnan mietintöönhan sisältyy muutos hallituksen esitykseen. Nimittäin siellä muutetaan arvonlisäverolakia siten, että jos koneita, laitteita ja muuta tavaraa puretaan ja sitten näitä purettuja osia myydään edelleen, purettujen osien osalta on tehtävissä laskennallinen arvonlisäverovähennys, millä tällä tavalla vältetään kertaantuva arvonlisävero. Sanon, että ympäristöpoliittisista syistä on äärimmäisen tärkeätä, että romuautoj ja muut tavarat eivät jää pihalle makaamaan, vaan niistäkin pyrittäisiin otamaan kaikki käytettävissä olevat osat ja edelleen myymään ja markkinoimaan eteenpäin.

Mitä tulee ehdotukseen, joka ed. Kalliomäen esityksen pohjalta on tehty, että siirrettäisiin arvonlisäveron voimaantuloa, niin siltä osin kyllä täytyy todeta, että ehdotus on varsin myöhään tehty. Ja täytyy sanoa, että kun kuitenkin kaikki ovat valmistautuneet lain voimaantuloon 1.6., johtaisi täysin kohtuuttomaan ja mahdottomaan tilanteeseen se, että tässä vaiheessa kymmenen päivää ennen lain voimaantuloa sen voimaantuloa siirrettäisiin ja muutettaisiin. Siinä suhteessa mielestäni, kun ratkaisu tehtiin voimaantulosta viime syksynä, niin siinä ajassa tulisi pitäytyä. Haluan korostaa, että silloinkin eduskunnan tahdon mukaisesti voimaantuloa lykättiin puolella vuodella 1.6. asti nimenomaan suhdannepoliittisista syistä, että olisimme edes jonkinlaisessa noususuhdanteessa silloin, kun laki tulee voimaan, plus myös siitä syystä, että verovelvollisilla olisi riittävästi aikaa varautua lain voimaantuloon. Sitä aikaa nyt on ollut siinä määrin, että kaikki, jotka ovat huolellisesti valmistautuneet lain voimaantuloon, ovat sen voineet tehdä.

Täällä on keskusteltu paljon vedestä, ja siltä osinhan valiokunnan mietintöön sisältyy yksi ai-

noa ponsi hallitukselle, ja se koskee vettä. Mielestäni on tarkoituksenmukaista ratkaista veden verotuskohtelu siinä yhteydessä, kun ruoan verotuskohteluun otetaan kantaa. Henkilökohtaisesti toivon, että maatalouden tukipaketista ja muutenkin saavutetaan sellaisia ratkaisuja, että olisi mahdollisuus päästä siihen, että elintarvikkeiden arvonlisävero olisi tulevaisuudessa 12 prosenttia, jolloin on toki luonnollista, että myös veden verotus olisi samalla tasolla.

Hallitusta haluaisin arvostella sen verran kuitenkin tämän esityksen johdosta, että tämä esitys on annettu eduskunnalle 6.5. ja lain pitäisi tulla voimaan 1.6. Jossain määrin eduskunnan kannalta on kohtuutonta, mutta erityisesti tietysti verovelvollisten kannalta on kohtuutonta, että esitykset annetaan eduskunnalle näin myöhäisessä vaiheessa. Täällähan aikaisemmin aika paljonkin on arvosteltu hallitusta siitä, että esityksiä ei valmistella riittävän hyvin. Sanon, että tälläisellä aikataululla asioiden käsitteleminen hallituksessa, että niitä lykätään mahdollisimman myöhäiseen ajankohtaan, johtaa helposti siihen, että lainsäädännöstä ei tule kovinkaan hyvää. Tältä osin täytyy sanoa, että onneksi oli näitä aloitteita koskien joukkoliikenteen arvonlisäverotusta. Asiallisesti asiaa voitiin koko kevään aikana verojaostossa käsitellä, ja näin valmiudet mietinnön hyväksymiseen olivat varsin hyvät.

Yhdyn kuitenkin niihin puhujiin, jotka toteavat, että tietysti arvonlisäveron voimaantulo merkitsee sitä, että hintataso meillä nousee ja nimenomaan kuluttajat joutuvat maksamaan entistä enemmän ostamistaan tuotteista. Se merkitsee kulutuskysynnän supistamista, joka supistaminen tulisi pyrkiä torjumaan erilaisin tavoin. Tietysti tältä osinhan kokoomus on ollut sitä mieltä, että 1.6. olisi tullut saattaa voimaan tuloveron kevennys, jolla olisi kulutuskysynnän supistamista voitu kompensoida. Tällä hetkellä voidaan realistisesti arvioida, että 1.6. ei ole enää mahdollinen ajankohta, mutta toivomme, että 1.7. lukien tuollaiset muutokset voitaisiin saada, jotta voitaisiin kaikin keinoin turvata se, että meillä taloudellinen kasvu todella lähtee liikkeelle. Sanon, että se, että meillä kasvu lähtee liikkeelle mahdollisimman voimakkaana, on ainoa tapa saada valtion talous tasapainoon, koska vain kasvavien verotuottojen avulla voidaan saada riittävästi tuloja valtiolle.

Ed. Aula merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Luukkainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasi syytti minua poliittisesta pelistä. Kun itse olen koko ajan johdonmukaisesti ollut samalla kannalla joukkoliikenteen alijäämätuen verottamisen suhteen kuin myös autohajottamon arvonlisäverokohtelun suhteen, en oikein ymmärrä, mitä olen tässä pelannut, koska käsitykseni ja mielipiteeni näistä pykälistä ei ole mitenkään muuttunut siitä, kun asiaa on viime syksynä käsitelty.

Toinen seikka, minkä ed. Sasi mainitsi, on, että virkamiehet olivat tässä jääräpäisiä; poliitikot kyllä olisivat ehkä olleet aiemminkin taipuvaisia, mutta kun virkamiehet olivat niin jääräpäisiä. Muistellaanpa nyt vähän taaksepäin, niin VM:n alkuperäinen esityshän oli se muoto, mikä tänään on täällä esillä, eli alijäämätukea ei veroteta, mutta liikenneministeriö vaati vahvasti sitä, että alijäämätukea täytyy verottaa, eli otti tähän mukaan selvästi tällaisen aluepoliittisen pelielementin, jolla suuria kaupunkeja haluttiin rokotaa. Tämähän sen koko sekaannuksen on aiheuttanut, ja tästä syystähan Suomi joutui anomaan EU:lta poikkeusta joukkoliikenteen alijäämätuen verokohtelun osalta. Tässä pelissä minusta nimenomaan liikenneministerillä ja poliitikoilla, hallituspuolueiden kansanedustajilla, on ollut itsellään aktiivinen rooli. Minusta on ihan turha syyttää virkamiehiä tästä sopasta.

Ed. Härmäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasi ihmetteli, että aloitteemme arvonlisäveron voimaantulon siirtämisestä on myöhään tehty. Eihän sitä ole myöhään tehty. Sehän tehtiin jo varsin varhain, silloin kun arvonlisäverosta ylipäänsä eduskunnassa päätettiin. Nyt kokemus on osoittanut, että meidän kritiikkimme ja meidän epäilymme, joita silloin esitimme, ovat olleet oikeita. Talouden kahtiajako on syventynyt, ja talouden nousu on antanut odottaa itseään. Näin ollen arvonlisäverolain voimaantulon siirtäminen tässä suhdannetilanteessa itse asiassa on entistään tärkeämpää. Vähintäänkin tämän siirtoajatuksen uudelleen esille ottamisella haluamme muistuttaa hallitusta siitä, mihin sen yhden ainoan vaihtoehdon talouspolitiikka on johtanut. Se on johtanut juuri siihen syöksykierteeseen, josta me olemme omassa talouspoliittisessa kannanotossamme hallitusta jatkuvasti varoittaneet.

Muuten, ed. Sasi, kun arvonlisäveron voimaantulo siirrettiin kesäkuuhun alun perin kaa-vaillusta vuodenvaihteesta, sehän ei kuitenkaan tapahtunut hallituksen suhdannepoliittisen vii-

sauden, vaan hallituksen epäröinnin ja kompu-roinnin takia, kun lakiesitykset eivät riittävän nopeasti valmistuneet eikä eduskunnalla ollut riittävästi aikaa valmistella niitä, saati sitten toimeenpanevilla viranomaisilla valmistella niitä, jotta ne olisivat jo vuoden alusta tulla voimaan.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan lyhyesti ed. Luukkaiselle todeta, että alijäämätuen verottaminen oli syksyllä, kun käytiin neuvotteluja hallitusryhmienkin kesken, jo esillä ja sitä pohdittiin, mutta todettiin, että asiaan varmasti joudutaan kuitenkin vielä kevään aikana palaamaan ja ehkä on hyvä, että EU:n kanssa se asia kaiken kaikkiaan sitten selvitetään, että tiedetään, mikä se totuus siinä verottamisen sallimisessa kaiken kaikkiaan on. Kansainvälisen oikeuden instituutti oli tehnyt tältä osin selvityksen, joka osoitti, että verottamista siltä osin ei voida sallia.

Ed. Luukkainen on myös koko ajan tiennyt, että hallituksen esitys on ollut koko kevään ajan valmistelussa tältä osin, että alijäämätuen verottamisesta luovuttaisiin. Sanon, että se meuhkaaminen täällä salissa sikäli on ollut tarpeetonta, koska on tiedetty, että esitys joka tapauksessa tänne tulee. Nythän se sitten lopullisesti päätetään tässä yhteydessä.

Mitä tulee lykkäämiseen kesäkuun 1 päivään 1995, mielestäni siitä asiasta päätettiin asiallisesti viime joulukuussa, jolloin sosialidemokraatit tekivät saman tyyppisen ehdotuksen. Mielestäni ei ole tässä vaiheessa enää mahdollisuuksia tuon ajankohdan lykkäämiseen, vaan eduskunta silloin on jo sitonut kätensä tai, sanotaan, eduskunnan enemmistö.

Ed. Aittomies: Rouva puhemies! Itsekehuinen sieluni sai balsamia, kun aina suuresti arvostamani ed. Lahti-Nuuttila mainitsi oikein nimeni täällä salissa, tosin hiukan negatiivisessa tarkoituksessa. Hän nimittäin epäili, että minä olen unohtanut parturi-kampaajien asiat arvonlisäverokysymyksessä, parturi-kampaajien ja muiden tällaisten pienyrittäjien, joiden asiaa minä SMP:n oppositioryhmässä ollessani voimakkaasti viime syksynä myös ajoin. Ei, ed. Lahti-Nuuttila, en minä ole hylännyt parturi-kampaajia. Minä olen edelleen samalla kannalla. Ed. Lahti-Nuuttila perusti näkemyksensä siihen, että minä mahdollisesti tänään hylkään heidät, tietyllä tavalla kiellän niin kuin Raamatussa sanotaan. En minä kiellä. En minä käännä takkiani merkittävissä asioissa. Jos minä olen jossakin asiassa

ollut joskus jotakin mieltä, minä pysyn sillä kannalla, olen minä sitten hallitusryhmässä tai oppositiossa. Asiahan on täysin selvä.

Mitä tulee siihen, kun ed. Lahti-Nuuttila myös jälleen mollasi Esko Ahon hallitusta, niin kyllä minä sanon ihan suoraan ja kaikella ystävyydellä sen asian ja vakaasti, että sosialidemokraatit saivat omalla kustannuksellaan jo Ahon ja Viinanen elossa ollessa perustaa heille patsaan, (Naurua) koska nämä ovat pelastaneet Suomen näiden vuosien aikana, tosin ihmisten selkänahan kustannuksella, pelastaneet taloudellisen romahduksen ja kuulun partaalta, kuulun partaalta, jonne sosialidemokraatit tämän maan ohjasivat viime hallituksen aikana, ja sitten lähditte käpykaartiin siinä vaiheessa, kun piti ottaa vastuuta tämän hallituksen muodostamisen yhteydessä, vastuuta suomalaisesta tulevaisuudesta. Tiesitte, mihin olitte maan vieneet. Sen jälkeen lähditte käpykaartiin, ette edes lähteneet hallitusneuvotteluihin. Näin on asia. Aho ja Viinanen, tämän hallituksen todelliset voimamiehet, ovat pitäneet suomalaisista huolta.

Kokoomuksen puheenjohtaja Salolainen taas lupaillee ehtimiseen hallituskysymyksen perusteella veroalennuksia. Viinanen ja Aho eivät lupaille, he toteuttavat ne sitten eräänä päivänä, kun siihen on mahdollisuuksia, asian, jota minäkin kannatan ja joka ehdottomasti täytyy tämän kesän aikana toteuttaa.

Näin ovat asiat, ed. Lahti-Nuuttila, kaikella kunnioituksella. Toivottavasti en teidän miellyttävää persoonaanne millään tavalla loukannut tässä.

Mitä tulee arvonlisäveroon, josta oikeastaan kantani jo aikaisemmin parturi-kampaajia koskien sanoin, se ei ole mikään maata kaatava esitys. Se on monilta osin, kunhan nyt ja aikaan tietyt heikot kohdat siitä korjataan, välttämätön. Se on välttämätön jo siinä tapauksessa, jos käy niin onnettomasti, että menemme Euroopan unioniin yhteyteen, myös välillisen verotuksen kehityksen kannalta välttämätön. Siitähan ei päästä mihinkään. Siinä on hyviä, mutta myös huonoja puolia.

Nyt on kuitenkin tällä hetkellä kysymys arvonlisäveron voimaantulosta. Niin kuin täällä monesta suusta on todettu, tässä vaiheessa, jolloin talous osoittaa pieniä vihreän ruohon kaltaisia merkkejä ylöspäin, arvonlisävero vähentää ostovoimaa, lisää ihmisten menoja. Tässä mielessä sen voimaantulo, kun se ei ole välttämätöntä, 1.6. ei ole perusteltua.

Ensinnäkään me emme tiedä varmaksi, tulee-

ko meistä Euroopan unionin jäseniä. Jos taas tulee, asia on, niin kuin ed. Backman täällä sanoi, korjattavissa, vaikka se nyt siirretään ensi vuoden kesään. Se on korjattavissa silloin, uudella voimaantulosäännöksellä tietysti, sillä tavalla että se astuu voimaan yhdessä Euroopan unionia koskevan sopimuksen kanssa, jos se on välttämätöntä.

Arvonlisävero olisi vielä mennyt voimaantulonsa johdosta 1.6., jos Suomessa olisi varmuutta siitä, että meillä mennään merkittävään veronalennukseen, josta kokoomus on tehnyt jo neljä kertaa hallituskysymyksen ja johon taas Aho rauhallisesti tällaisen valtiopuolueen johtajana ei ole ottanut ennakkoon tällaisia edestakaisin nykiviä kantoja, vaan pysynyt rauhallisena ja sanonut, että katsotaan ja neuvotellaan, jos siihen on mahdollisuuksia, siihen voidaan mennä. Jos se toteutuisi, tämä tietysti merkitsisi sitä, että se vähentäisi ihmisten hätää, joka lisääntyy arvonlisäveron vaikutusten johdosta. Mutta nyt kun siitä ei ole tietoa — näin täytyy sanoa, ei ainakaan minulla ole tietoa siitä, tuleeko veroale vai ei, jota pidän kuitenkin välttämättömänä — tässä vaiheessa pitää arvonlisäveron voimaantuloa siirtää.

Toisin sanoen minä olen täsmälleen samalla kannalla kuin aikaisemminkin tässä asiassa. En kääntele takkiani tässä jutussa. En halua myöskään korostaa selkärankaisuuttani. Minä näen, että jos ihminen on jotakin mieltä täällä eduskunnassa tärkeässä asiassa, sen täytyy kestää myös kaksi kuukautta sen jälkeen, kun on siirtynyt oppositiosta hallituksen puolelle. (Ed. Paasio: Ei enempää kumminkaan?) — Kaksi kuukautta! Kyllä minä vastaan siitä, ed. Paasio, että minulla näkemykset saattavat pysyä ainakin yhtä pitkään kuin teillä sosialidemokraattina, jotka ovat oikein varsinainen takinkääntäjäpuolue. — Teillä on tässäkin asiassa nimenomaan populistiset tarkoitukset tämän voimaantulosäännöksen osalta. Mutta koska asia on perusteltu ja koska olen ollut samaa mieltä aikaisemmin, minä olen sitä mieltä tänäänkin. Tämä tiedoksi myös parturi-kampaajille teidän kauttanne, ed. Lahti-Nuuttila.

Ed. Lahti-Nuuttila (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen nykyisen eduskuntaryhmän edustajat jaosto- ja valiokuntakäsittelyssä käyttäytyivät toisin kuin ed. Aittoniemi aiemmin. Siitä oli sitten pääteltävissä, että ed. Aittoniemi olisi samalla kannalla kuin hänen eduskuntaryhmänsä edustajat. Ed. Aitto-

niemen monet hallitusta tukevat puheenvuorot ovat viitanneet myös siihen, että hän ei enää äänestäisikään arvonlisäverolain voimaantulon siirtämisen puolesta, kuten työvoimavaltaiset palvelualat, esimerkiksi parturi- ja kampaamola, ovat toivoneet. Arvostukseni ed. Aittoniemä kohtaan ei hievahda hiventäkään, kun hän toimii, kuten puhuu. Äänestystulos kertokoon, että esitin väärän etukäteisarvion ed. Aittoniemen äänestyskäyttäytymisestä. Pyydän kuitenkin varmuuden vuoksi jo nyt anteeksi ed. Aittoniemeltä esittämäni paikkansapitämätöntä väitettä.

Ed. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi totesi olevansa johdonmukaisesti samalla linjalla kuin ennen siirtymistään keskustan eduskuntaryhmään.

1. maaliskuuta 94 kirjoittamassaan kirjallisessa kyselyssä ed. Aittoniemi totesi, että juuri tämä Ahon ja Viinanen johtama hallitus, jota hän äsken kehui, on leikannut perus- ja sosiaaliturvaa sekä romuttanut työllisyyslain. Hän kysyi sitten, aikooko hallitus uuden tasavallan presidentin linjauksia noudattaen luopua perusturvajärjestelmämme romuttamisesta, saattaa uudelleen voimaan alkuperäisen työllisyyslain sekä kohdistaa huomionsa maan talouden ulkoisen aseman parantamisen ohella myös järkyttävän työllisyyskehityksen kohentamiseen. Nämä kirjalliset kysymykset, joita ed. Aittoniemi on kiitettävän aktiivisesti tehnyt, paljastavat myös tämän kääntymyksen tarkan ajankohdan, kun seuraavana päivänä 2. maaliskuuta ed. Aittoniemi hyvin rakentavan kepulaisen kansanedustajan tyyliin kyseli, miten Suomen ja Ugandan välisiä suhteita voitaisiin kehittää. (Naurua)

Tämä poliittinen propaganda, jota ed. Aittoniemi sosialidemokraatteja kohtaan harrastaa, on tietysti uusi lehti näissä ennätyksissä, joita edustajantyöstä aikojen saatossa historiankirjoittajat voivat koota. Siitä tulee tällainen takin-käännön ennätyserkintä.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Nämä peräkkäiset kyselyt osoittavat, että minä liikun laajalla sektorilla sekä kotimaassa että kansainvälisesti. (Naurua)

Mitä tulee ensimmäiseen kyselyyn, minä olen tarkoittanut sillä osoittaa salatusti ja verhotusti nykyisin kunnioittamani tasavallan presidentin Ahtisaaren vaalikampanjassaan käyttämää populismia, siis hankkimalla vastaus siihen, mitä mieltä hallitus tällaisista asioista on. Ahtisaari-

han heitteli sellaisia asioita selkeästi esille, joita ei voida toteuttaa sillä tavalla, kun hän antoi ymmärtää, että kun hän tulee valtaan, ne toteutetaan. Tämä kysymys on heitetty juuri siitä syystä kysymällä, mitä mieltä hallitus tällaisista populistisista ajatuksista presidentinvaalien yhteydessä on.

Ed. Myller: Arvoisa puhemies! Otan kaksi asiaa esille, ensinnäkin kysymyksen vesi- ja jätevesimaksusta ja siitä, ollaanko nyt myöhässä. On sanottava, että kyllä ollaan nyt myöhässä sen vuoksi, että laki astuu voimaan 1.6. ja nyt on kunnissa tehty päätökset 17—20 prosentin korotuksista. Tässä mielessä ymmärtää sen, että hallituspuolueilla on juuri nyt tullut hätä, koska yhteydenotot ovat varmasti olleet valtaisia sieltä omista kotikunnista. Tässä, jos missä, voisi sanoa, että kysymys on populismista.

Hallituksen arvonlisäveromietteitä sopii vain ihmetellä. Eilisellä kyselytunnilla täällä ministeri Kääriäinen lupasi käsityöläisille muutoksen siinä, että heidän tulonsa 100 000 markkaan vuodessa olisivat arvonlisäverovapaita. Kun sitten tänään pöydälle jaetussa kirjallisessa kysymyksessä valtiovarainministeri Iiro Viinanen toteaa, että markkamääräisen alarajan nostaminen 100 000 markkaan ei ole perusteltua, sopii kysyä hallitukselta, keskustelevatko ministerit lainkaan keskenään siitä, mikä heidän linjansa arvonlisäverotuksen jatkokäytäntöön on. Täytyy sanoa erityisesti taidekäsityöläisten osalta se, että heillä on kysymys nimenomaan elinkeinosta. Sitä ei sovi tällaisissa erilaisissa populistisissa ryöpytyksissä pitää vain yhtenä pelivälineenä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy valtiovarainvaliokunnan mietinnössä ehdotetun, hallituksen esitykseen sekä lakialoitteisiin n:ot 28 ja 29 pohjautuvan lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

6, 13 a ja 13 b §, 13 a §:n edellä oleva alaotsikko, 48, 79 ja 83 § hyväksytään keskustelutta.

85 §, jota ei ole mietinnössä.

Keskustelu:

Ed. Backman: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että pykälä hyväksyttäisiin siinä muodossa kuin se on ed. Rengon lakialoitteessa n:o 15.

Ed. Lahti-Nuuttila: Arvoisa puhemies! Ed. Rengon lakialoite on todella perusteltu. Kannatan ed. Backmanin ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Edustajat Kuittinen ja Kemppainen merkitään läsnä oleviksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Backman ed. Lahti-Nuuttilan kannattamana ehdottanut, että 85 § hyväksyttäisiin lakialoitteen n:o 15 mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö, jossa ei ole 85 §:ää, ”jaa”; ed. Backmanin ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 82 jaa- ja 65 ei-ääntä; poissa 52. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

130, 158, 173—175, 188, 193 ja 202 § hyväksytään keskustelutta.

222 §

Keskustelu:

Ed. Backman: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena eli että ed. Kalliomäen ym. lakialoitteen n:o 19 mukaisesti lain voimaantulon ajankohta siirtyisi 1 päivään kesäkuuta 1995.

Ed. Lahti-Nuuttila: Arvoisa puhemies! Entistä painavammin kannatan ed. Backmanin ehdotusta, koska hallituspuolueiden edustajista ainakin ed. Aittoniemi on etukäteen ilmoittanut, että hän on sitä mieltä, että voimaantuloa todella pitäisi siirtää.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Backman ed. Lahti-Nuuttilan kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Backmanin ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 82 jaa- ja 67 ei-ääntä; poissa 50. (Ään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen lakialoitteisiin n:ot 15, 19, 21, 26 ja 27 sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen kehitysyhteistyökertomus vuodelta 1992

Ainoa käsittely

Kertomus n:o 11/1993 vp

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 5

Puhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelu:

Ed. Paasio: Arvoisa puhemies! Hallitus on liittänyt vuoden 1992 kehitysyhteistyökertomukseensa linjanvedot vuosikymmenen lopun kehitysyhteistyöstrategiasta. Käytäntö on hyvä, ja sitä on syytä jatkaa. Itse asiassa kehitysyhteistyökertomusten eduskuntakäsittely on tähänkin asti paljolti keskittynyt strategiaan ja tulevaisuuden hahmotteluun, joten hallitus siis on mukautunut eduskunnan jo omaksumaan käytäntöön.

Ulkoasiainvaliokunta on mietinnössään keskittynyt pääosin juuri arvioimaan hallituksen käsityksiä siitä, miten kehitysyhteistyötä olisi vuosikymmenen loppuun mennessä kehitettävä. Varsinaisen kehitysyhteistyökertomuksen osalta on tyydytty pääasiassa tapahtuneen toteamiseen.

Ulkoasiainvaliokunta, arvoisa puhemies, kiinnittää vakavaa huomiota siihen, että kehitysyhteistyötä koskevassa päätöksenteossa eduskunnan asemaa on jatkuvasti heikennetty. Valiokunta vaatii tilanteeseen korjausta. Aikaisemman käytännön mukaan eduskunta päätti vuo-

sittain kehitysyhteistyön maakohtaisesta jakautumisesta. Nyt päätetään vain kokonaismäärärahoista. Aikaisemmin eduskunnalle kuulunutta päätösvaltaa on siirtynyt verraten alhaiselle virkamiestasolle.

Valiokunnan mielestä eduskunnan vaikutusvaltaa kehitysavun linjoittamisessa ja jakautumisessa on merkittävästi lisättävä. Eräänä mallina mainitaan tiettyä suuruusluokkaa suurempien projektien käsittely ulkoasiainvaliokunnassa, varmaan myös valtiovarainvaliokunnassa, ennen kuin niitä ryhdytään toteuttamaan. Ulkoasiainvaliokunta on tyytymätön myös siihen, ettei eduskunnan kannanotoilla ole juurikaan merkitystä kehitysyhteistyön tavoitteista ja toteuttamisesta päätettäessä. Tämä antaa aihetta laajemmallekin menevään pohdintaan.

Eduskunnan kannan huomiotta jättäminen sivuutetaan usein maininnalla, että harjoittaessaan jälkikäteiskontrollia eduskunnalla aina on mahdollisuus antaa ministerille tai vaikkapa koko hallitukselle epäluottamuslause. Mikäli epäluottamuslauseen antaminen todellakin on ainoa eduskunnan käytettävissä oleva keino, ollaan tekemisissä niin raskaan asean kanssa, ettei eduskunnalla käytännössä ole juurikaan vaikutusmahdollisuuksia. Useimmat kysymykset, joihin eduskunta katsoo tarpeelliseksi ottaa kantaa, eivät ole sellaisia, että niistä olisi suorastaan annettava tai edes ehdotettavakaan epäluottamuslauseita. Tästä ei kuitenkaan saa seurata, ettei eduskunnan kannanotoille anneta painavaa merkitystä. Niillä eduskunta paaluttaa luottamuksen rajoja ja ehtoja. Eduskunnan lausumat olisi opittava ottamaan vakavasti.

Eduskunnan käyttöön onkin kehitettävä hienojakoisempaa keinovalikoimaa poliittisiin linjanvetoihin vaikuttamiseen. Vaikka eduskunnan ei ole syytä pyrkiä rikkomaan hallituksen ja eduskunnan välistä parlamentaarista työnjakoa, on hyvin ajateltavissa, että eduskunnan valiokunta voisi käsitellä tärkeimpiä päätöksiä ennen niiden toteuttamista, tässä tapauksessa ulkoasiainvaliokunta kehitysyhteistyön maaohjelmia.

Ulkoasiainvaliokunta mainitsee esimerkkinä eduskunnan tahdon tosiasiallisesta sivuuttamisesta syksyllä 93 hyväksytyn ns. Pietikäisen pönten. Tällä ponnella eduskunta edellytti, ettei kansainvälisten kehitysjärjestöjen, esimerkiksi Unicefin, määrärahan osuutta saa pienentää suhteessa kansainvälisten rahoituslaitosten, kuten Maailmanpankin, osuuteen. Muodollisesti suhde palautettiin ennalleen, mutta noin 70 prosenttia alhaisemmalla määrärahojen tasolla.

Muodollisesti eduskunnan tahto toteutui. Tosi-asiallisesti se sivuutettiin. Kun tarkoituksena oli kehitysjärjestöjen määrärahatason turvaaminen, tämä aleni entisestään.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että Suomen kehitysyhteistyöpolitiikalta on viime vuosina puuttunut uskottavuus. Valiokunta ilmaisee huolensa siitä, että ”suhtautumisessa YK:n hyväksymiin määrällisiin tavoitteisiin Suomen julkilausuttu ja toteutettu kehitysyhteistyöpolitiikka eivät ole olleet sopusoinnussa keskenään”.

Huomio kiintyy myös siihen, että kehitysyhteistyömäärärahojen leikkausten jälkeenkin Suomen edustajat eri yhteyksissä ovat korostaneet, että teollisuusmaiden on tärkeää päästä YK:n asettamaan tavoitteeseen, 0,7 prosenttiin bruttokansantuotteesta. On periaatteessa myönteistä, ettei hallitus virallisesti ole irtisanoutunut kyseisestä YK:n tavoitteesta. Kun todellinen tilanne tästä huolimatta kuitenkin koko ajan heikkenee, on nähtävissä ilmeinen vaara, että uskotavuutemme myös edelleen koko ajan heikkenee. Ulkoasiainvaliokunta katsookin, että hallituksen tulee konkretisoida suunnitelmat tämän tavoitteen saavuttamiseksi ja laatia aikataulu sitä varten. Näin tuo jo saavuttamamme mutta sitten menettämämme taso olisi saavutettavissa uudelleen esimerkiksi vuosikymmenen loppuun mennessä eli aikana, johon käsillä oleva strategiakin ulottuu.

On syytä korostaa, että suhteet kehitysmaihin, mm. kehitysyhteistyöpolitiikka, on osa Suomen ulkopolitiikan kokonaisuutta. Epäjohtonmukaisuus ja alhainen uskottavuus eivät ole hyveitä ulkopolitiikassa. Ulkoasiainvaliokunta korostaa tästä näkökulmasta, että strategia olisi laadittava Suomen kehityskaupolitiikalle, ei pelkästään kehitysyhteistyöpolitiikalle. Valiokunta korostaa, ja lainaan jälleen valiokunnan mietinnön tekstiä, ”että Suomen ulkopolitiikan, myös ihmisoikeuspolitiikan, ulkomaankauppolitiikan, ja kehitysyhteistyöpolitiikan täytyy muodostaa yhtenäinen kokonaisuus, jonka osat ovat sopusoinnussa keskenään”.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että kehitysyhteistyökysymykset ja ympäristöpolitiikka yhä läheisemmin nivoutuvat toisiinsa. Valtiokunta esittääkin, että ympäristö- ja kehitysyhteistyöministerin tehtävät olisi yhdistettävä. Ympäristöministeri on jo pitkän ajan hoitanut tehtäviä, jotka läheisesti liittyvät kehitysyhteistyön problematiikkaan. Kyseessä olisi saman kaltainen järjestely kuin esimerkiksi ulkomaan-

kauppaministerin kohdalla, järjestely, joka on toiminut hyvin. Tämä ei merkitsisi kehitysyhteistyön siirtämistä pois ulkoasiainhallinnosta, mihin se ehdottomasti kuuluu, vaan yhden ministerin toimimista kahdessa ministeriössä.

Arvoisa puhemies! Ulkoasianvaliokunta kiinnittää huomiota kestävä kehityksen periaatteen, joka lienee aikamme yhteiskunnallisen keskustelun toistetuimpia käsitteitä. Käsitteen monikäyttöisyydestä seuraa myös monitulkintaisuus. Lähes minkälaisille hankkeille hyvänsä pyritään saamaan yleinen hyväksyntä mainitsemalla maagiset sanat: kestävä kehitys.

Ulkoasianvaliokunta korostaa erityisesti, ettei kestävä kehitys ole sama asia kuin jatkuva taloudellinen kasvu. Terve taloudellinen pohja on tietenkin kestävä kehityksen edellytys. Kestävä kehitys ei valiokunnan mielestä ole mahdollista, jos yksipuolinen painottaminen taloudellisen kasvun tukemiseen jättää toissijaisiksi sellaiset alueet kuin väestöpolitiikan, terveyden, kulttuurin, koulutuksen ja tutkimuksen. Voidaan päätyä negatiivisiin seuraamuksiin, jotka johtavat yläluokan hyötymiseen, kaupunkien slummutumiseen, ympäristön saastumiseen jne.

Arvoisa puhemies! Valiokunta kiinnittää huomiota myös mahdollisen EU-jäsenyyden vaikutuksiin Suomen kehitysyhteistyöhön. Tällöin Suomen kehitysyhteistyöpolitiikka tulee osaksi EU:n politiikkaa ja EU:n kehitysyhteistyöpolitiikka osaksi Suomen politiikkaa. Suomen ei kuitenkaan tule lähteä siitä, että EU tekee puolestamme meille kuuluvia töitä. Valiokunta korostaa, että kehitysyhteistyön kokonaisrahoitusta joudutaan EU-jäsenyyden oloissa tuntuvasti lisäämään. Tämä ei ole ristiriidassa hallituksen esittämien strategisten tavoitteiden kanssa, koska hallitus on ilmoittanut pitävänsä kiinni YK:n suosituksesta: 0,7 prosentin bkt-osuuden suuntaamisesta kehitysyhteistyöhön. Hallituksen kehitysyhteistyöstrategian arvoa mitataan sen mukaan, mihin mittaan hallitus itse siihen uskoo.

Ministeri K a n k a a n n i e m i : Rouva puhemies! Kehitysyhteistyökertomuksen antamisesta eduskunnalle päätettiin lailla vuonna 1985. Tuolloin nähtiin tarpeelliseksi käsitellä vuosittain eduskunnan tasolla kehitysyhteistyön keskeisiä sisältökysymyksiä.

Vaikka asiakirja onkin nimeltään kertomus, sen alkuperäinen tarkoitus oli luodata linjoja myös tulevaan. Vuoden 1992 käsittelyssä oleva kertomus onkin tässä mielessä erityisen painokas. Siihen on sisällytetty varsinaisen kertomus-

osan lisäksi myös hallituksen esitys strategisiksi tavoitteiksi ja keinoiksi Suomen kehitysyhteistyölle 1990-luvulle.

Käsillä oleva hallituksen kehitysyhteistyökertomus vuodelta 1992 on ollut eduskunnan käsittelyssä noin yhdeksän kuukautta. Ulkoasianvaliokunta on paneutunut kokonaisuuteen seikkaperäisesti ja antanut varsin kattavan mietinnön. Sen yhdeksi keskeiseksi sisältökohdaksi ymmärrän tahdon käsitellä kehitysyhteistyöasioita eduskunnassa nykyistäkin laajemmin. Olen siihen puolestani valmis ja haluankin käyttää tilaisuutta jatkaakseni keskustelua, jota valiokunnan mietintö vie aimo askeleen eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Ennen kuin paneudun puheenvuorossani tarkemmin hallituksen esitykseen ja valiokunnan siitä antamaan mietintöön, haluan valottaa vastavalmistunutta ulkoasiainministeriön teettämää kehitysyhteistyötä koskevaa mielipidetiedustelua. Tutkimuksen suoritti Taloustutkimus Oy kuluneen huhtikuun aikana. Se on jatkoa saman tutkimuslaitoksen kolmasti 80-luvulla suorittamille mielipidemittauksille. Valtaosa kysymyksistä oli samoja kuin edellisilläkin kerroilla. Näin ollen on ollut mahdollista verrata myös kansalaisten mielipiteiden muutoksia.

Tutkimus kertoo, että kansalaisten mielipiteet painottuvat nykyisin entistä selkeämmin kotimaisten ongelmien voittamiseen. Samalla kuitenkin kahdeksan kymmenestä vastaajasta uskoo kehitysyhteistyön mahdollisuuksiin parantaa kehitysmaiden asemaa. Työllämme on siis kansalaisten luottamus.

Saman tutkimuksen mukaan vain 10 prosenttia vastaajista haluaisi vähentää tähän työhön osoitettavia määrärahoja. Nykytason näkee hyvänä puolet vastaajista, ja 40 prosenttia heistä haluaisi lisätä määrärahoja nykyisestä. Määrärahojen alentamista puoltavien määrä on jopa hiekan laskenut edellisestä, vuoden 1987 mittauksesta. Hallituksen pyrkimys nostaa määrärahasoa taloudellisen tilanteemme kohennuttua saa tämän tutkimuksen mukaan kansalaisten selkeän tuen.

Mielipidemittauksen toinen selkeä viesti on, että kansalaiset haluavat, ehkä juuri talous- ja työllisyystilanteen huomioon ottaen, painottaa yhteistyömme muotona asiantuntija-apua sekä kohdistaa voimavarojamme koulutukseen ja terveydenhuoltoon. Tämä on selkeä viesti myös toteutuksesta vastaaville viranomaisille.

Tutkimuksessa pyrittiin kartoittamaan kansalaisten käsityksiä myös siitä, miten paljon Suo-

men koko ulkomaisesta avusta tulisi ohjata Keski- ja Itä-Euroopan maille. Vajaa kolmannes kokonaisavustamme katsottiin oikeaksi osoittaa näihin kohteisiin. Tämä kansalaismielipide on saman suuntainen kuin eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan asettama pidemmän aikavälin tavoite, jonka mukaan Suomen koko ulkomaanavun tulisi olla 1 prosentti bruttokansantuotteesta ja kehitysmaille tulisi ohjata tästä 70 prosenttia.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta on mietinnössään painottanut tavoitetta, jonka mukaan eduskunnan tulisi saada päättää määrärahojen maittaisesta kohdentamisesta. Eräänä mahdollisuutena valiokunta esittää myös päätöksenteon siirtämistä eduskunnalle suurimpien hankkeiden osalta. Osana valtion talousarviomenettelyn kehittämistä ulkoasiainhallinto on siirtynyt tulosbudjettiin. Kehitysyhteistyö on luonteeltaan pitkäjänteistä, jolloin päätöksenteon painopiste on siirretty vuosittaisista määrärahoista valtuuksiin, joiden nojalla hallitus voi sitoutua monivuotisiin projekteihin ja kansainvälisten järjestöjen rahoitusohjelmiin.

Valiokunnan ehdotusta voidaan tarkastella kahdesta näkökulmasta. Yhtäältä on löydettävä ne muodot ja keinot, joilla eduskunnan tahto kehitysyhteistyön tavoitteista, ehdoista ja menettelmistä oikea-aikaisesti ja riittävällä tarkkuudella ilmaistaan. Toisaalta hallituksella tulee olla käytettävissään keinot, joiden avulla se myös muuttuvissa olosuhteissa voi tätä tahtoa tuloksellisesti ja tehokkaasti toteuttaa.

Olen henkilökohtaisesti avoin kaikille jatko-pohdinnoille, joiden tarkoitus on lisätä avoimuutta ja päätöksenteon selkeyttä kehitysyhteistyössä. Hallituksen ja erityisesti eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan mutta myös muiden valiokuntien yhteydenpidon tiivistäminen on aiheellista myös siitä syystä, että eduskunta voisi täten saada kehitysyhteistyön toimeenpanosta palautetta. Samoin näen tarvetta tätä kautta lisätä kehitysyhteistyön toimintaympäristöä koskevaa tietojen ja ajatusten vaihtoa kehitysmaiden ongelmista, jotta näihin ongelmiin voitaisiin etsiä mahdollisimman tehokkaita ratkaisumalleja, joista kehitysyhteistyö on vain yksi ja varsin rajallinen.

Rouva puhemies! Valiokunta pohtii mietinnössään painokkaasti kestävästä kehityksen periaatteen sovellutuksia kehitysyhteistyössä. Valiokunta katsoo, että hallituksen esittämä strategia perustuu selkeästi kestävästä kehityksen periaatteille. Pidän arvokkaana niitä erittelyjä, joita va-

liokunta tässä yhteydessä esittää. Ne antavat selkänöjää monille pohdinnoille tulevaisuudessa. Kehitysyhteistyön käytännön toteutuksessa näiden näkökohtien huomioon ottamista voidaan entisestäänkin terästä.

Strategiamme keskeiset periaatteet liittyvät kolmeen avainasemassa olevaan kokonaisuuteen: Hyvinvoinnin jakautuminen tasaisemmin teollisuusmaiden ja kehitysmaiden kesken on kehitykselle ensisijaisen tärkeää, mutta myös teollisuusmailla rauhallisen tulevaisuuden ehto. Maapallon ympäristön on selviydyttävä siihen kohdistuvista paineista, joista suuri osa liittyy väestöpaineeseen ja yleensä ihmisen maapallolla aiheuttamiin uhkiin. Maapallon elinkelpoisena säilyminen edellyttää sitä, että ihmiset tasavertaisina pyrkivät tasapuoliseen yhteisten asioiden edistämiseen. Ihmisoikeudet ja demokratia ovat osoittautuneet tasavertaisuuden perusedellytyksiksi. Demokratia antaa mahdollisuuden osallistua omasta elämästä ja oman yhteiskunnan asioista päättämiseen. Yhdessä tehtävä työ kehityksen eteen pohjautuu kehitysmaiden omiin päätöksiin ja pyrkimyksiin.

Kehitysmaiden tasa-arvo sisältää myös niiden tiiviimmän liittymisen kansainväliseen kauppa-järjestelmään ja viime kädessä normaalin, tasavertaisen osallistumisen kansainväliseen kauppaan. Vain tasavertaisina kumppaneina kehitysmaat voivat vaikuttaa maailman taloudelliseen järjestelmään ja siten aidosti edistää omia tavoitteitaan. Kehitysyhteistyön keinoin voidaan tukea erityisesti kehitysmaiden omien inhimillisten voimavarojen lisäämistä olojen parantumiseksi kaikilla yhteiskunnan tasoilla sekä luoda edellytyksiä kehitysmaiden kansainväliselle kaupalle.

On tyytyväisenä pantava merkille, että eduskunnassa, tässä vaiheessa ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä, hyväksytään hallituksen asettamat perusperiaatteet ja päädytään kestävästä kehityksen korostamiseen.

Väestöpolitiikkaa on toteutettu osana kehitysyhteistyötä ensi sijassa monenkeskisessä yhteistyössä. Tämän kaltaisissa koko yhteistä palloamme koskevissa asioissa juuri kansainvälisellä ja kansainvälisten järjestöjen välisellä yhteistyöllä päästään kestävimpiin tuloksiin. Suomi on pyrkinyt sisällyttämään väestökysymyksiä ehkäpä hiukan arasti oman kahdenvälisten kehitysyhteistyönsä osaksi mm. perusterveydenhuolto-ohjelmiin. Koska väestökehityksen ja kestävästä kehityksen välinen vaikutussuhde on yhä ilmeisempi, väestökehitykseen vaikuttaminen on saanut yhä näkyvämmän sijan myös kehitysmaiden

omissa toimissa. Kuluvana vuonna järjestettävä YK:n väestö- ja kehityskonferenssi saattaa avata Suomenkin kehitysyhteistyölle mahdollisuuksia painottaen väestökysymyksiä uusilla tavoilla.

Valiokunta ottaa mietinnössään kantaa myös nk. ehdollistamiseen. Olen hyvilläni siitä, että valiokunnan kanta on tulkittavissa rohkaisuna ehdollistamiseen etenkin silloin, kun harkinnan vaakakupissa ovat toisella puolella ihmisoikeuskysymykset. Sanottu ei luonnollisestikaan poista sitä tosiasiaa, että aina ennen negatiivisia sanktioita on haettava positiivisia keinoja havaittujen epäkohtien poistamiseksi. Tämän asiakokonaisuuden yhteydessä kehitysyhteistyön pitkäjänteisyyttä ja johdonmukaisuutta on erityisesti korostettava.

On tärkeää tässäkin yhteydessä pitää mielessä, että kehitysmaalla on vastuu omasta kehityksestään. Kehitysyhteistyötoimet voivat ainoastaan täydentää kehitysmaiden omia pyrkimyksiä. Luonnollisesti Suomi voi tukea vain sellaisia kehitysmaiden omia pyrkimyksiä, jotka ovat sopusoinnussa Suomen kehitysyhteistyöpolitiikassa hyväksyttyjen päämäärien ja peruseriaatteiden kanssa.

Kansalais- ja lähetysjärjestöjen osuus kehitysyhteistyömme toteuttamisessa on ollut pitkään valiokunnan eri lausuntojen keskeisenä kohtana. Haluan vakuuttaa, että vapaaehtoistyön merkitys on korostunut toimiessani ministerinä. Tämä on näkynyt myös määrärahojen kohdentamisessa. Järjestöjen saama valtion tuki on selviytynyt säästöissä suhteellisesti ottaen muita toimintalohkoja paremmin.

Arvoisa puhemies! Valiokunta esittää mietinnössään, että hallitus ottaisi valmisteltavakseen Suomen kehitysmaapolitiikkaa koskevan strategian. Totean, että tänään hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta käsitteli kehitysmaakauppaa koskevaa toimintaohjelmaa, joten eväitä sitä kautta löytyy kehitysmaapolitiikkaa koskevan laajemman strategian tekemiseen vastaisuudessa.

Kuten strategia-asiakirjassa todetaan, kehitysyhteistyö on osa kehitysmaapolitiikkaa, joka on ulkopoliittikkamme yksi osa-alue. Yhtenäisen ulkopoliittikan soveltaminen on avainasemassa. Kehitysmaasuhteissamme kokonaisvaltainen lähestymistapa on se, jolla pyritään sekä kestäväan kehitykseen että Suomen ja kehitysmaiden pitkän aikavälin suhteiden monipuolistamiseen. Kokonaisvaltaisen suhtautumisen luominen ulkoministeriön eri osissa ja yhteistyö eräiden muiden ministeriöiden kanssa on tärkeää. Tämä kos-

kee yhtä hyvin suhtautumistamme kehitysmaihin kuin muihinkin apuamme vastaanottaviin maihin. Ne kokemukset, jotka jo lähes 30 vuotta jatkuneesta kehitysyhteistyöstämme on saatu, tulee hyödyntää vastaavissa uusissa tilanteissa. Tavoitteen toteuttaminen edellyttää muutosta revierejä vartioiviin asenteisiin ja suomalaisen näkökulman kirkastumista.

Mahdollinen EU-jäsenyytemme tuo myös kehitysmaasuhteissamme ja kehitysyhteistyössä etemme uusia haasteita. Jo harjoitettavan kehitysyhteistyön lisänä se sekä laajentaa että syventää, jos se toteutuu, kehitysyhteistyömme kenttää sekä yhteistyön sisältöä. Samalla kokonaisvaltainen kehityspolitiikka korostuu. Meidän on aivan lähitulevaisuudessa ratkaistava myös se, minkälaista kehitysyhteistyötä haluaisimme EU:n tekvän silloin, jos itse olemme mukana sitä ohjaamassa ja rahoittamassa. Strategiamme peruseriaatteen ohjaavat ajatteluamme jo varsin pitkälle. Voidaan todeta, että EU:n ja Suomen suuntalinjat eivät toisistaan paljoakaan eroa tänä päivänä. Tärkeää on se, miten haluamme vaikuttaa EU:n harjoittaman kehitysyhteistyöpolitiikan toteuttamiseen sen tehostamiseksi.

Haluan vielä erityisesti korostaa, ettei EU:n kehitysyhteistyöhön osallistuminen vähentäisi tarvetta jatkaa Suomen nykyistä ja nykyisen muotoista kehitysyhteistyötä. EU:n kautta harjoitettava kehitysyhteistyö olisi ainoastaan lisä jo harjoittamaamme kehitysyhteistyön kokonaisuuteen. Tämä on otettava huomioon määrärahakehityksessä.

Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunta lausuu mietinnössään: ”Tärkeintä valiokunnan mielestä on avoimen dialogin ja vuorovaikutuksen vallitseminen päätöksentekijöiden, mm. hallituksen ja eduskunnan, ja kehitysyhteistyön käytännön toteuttajien välillä.” Tähän mietinnön kohtaan voi varauksetta yhtyä. Tulkitsen mietinnön niin, että se tukee hallituksen esittämää strategiaa 1990-luvulle. Tämä on hyvä lähtökohta kehitysyhteistyössä tarvittavan jatkuvan monisäikeisen vuorovaikutuksen jatkamiselle.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan ed. Paasion sinänsä erinomaisessa puheenvuorossa kiinnitti huomiota yksi asia. Hän

toivoi sinänsä aivan oikein, että Suomessa kehitys yhteistyöpolitiikan sijasta ryhdyttäisiin harjoittamaan kehitysmaapolitiikkaa. Hän korosti myös kestäväen kehityksen periaatteita. Ratkaisuksi tälle ongelmalle hän esitti, että ympäristöministeriöstä yksi ministeri toimisi myös ulkoasiainministeriössä.

Käsittääkseni nyt ollaan menossa hieman väärille linjoille, kun ulkoasiat ovat jo nyt hajautuneet niin monen ministeriön alaisiksi, että ministereiden lukumäärä haittaa jo asioiden hoitoa. Meillä on kehitys yhteistyöministeri, ulkoministeri, ulkomaankauppaministeri, ja myös ministeri Kääriäisellä, kauppa- ja teollisuusministerillä, on oma tehtävänsä. Hän on myös tietyllä tavalla ulkoasiainministeriössä toimiva ministeri. Ministereitä on jo tällä hetkellä neljä. Käsittääkseni on jossakin vielä viides, mutta en tähän hätään sitä muista. Jos ministereitä olisi viisi, kuusi, jotka häärisivät ulkoasiainministeriön ... (Eduskunnasta: Norrback!) — Anteeksi, Norrback, aivan oikein, Pohjoismaiden asioita hoitava ministeri on viides. — tontilla, eihän asioiden hoidosta tule yhtään mitään. Jänteveys täytyy olla, eli pitää mennä selkeämmin toiseen suuntaan. Ulkoasiain hoitoa varten tarvitaan vain kaksi ministeriä, joille selkeästi niin ympäristöä ja kehitysmaita kuin Pohjoismaita ja kauppapolitiikkaakin koskevat asiat voidaan yhdistää.

Ed. P a s i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä tulee ed. Ukkolan puheenvuoroon, on ulkoministeriössä ulkoministeri Haavistokin. Mielestäni kysymys on siitä, että ympäristöministeri jo nyt hoitaa niin paljon suoranaiseen kehitys yhteistyöpolitiikkaan liittyviä asioita, että ehdotusta voidaan aivan hyvin harkita.

Mitä tulee ministeri Kankaanniemen puheenvuoroon, hetken epäilin, puhuimmeko me ollenkaan samasta mietinnöstä. Ilmeisesti näin kuitenkin on. Hän kiinnitti huomiota siihen, että eduskunnan aseman budjettikäytännön vuoksi tulee olla sellainen, kuin se tähänkin asti on ollut, ja että vuorovaikutusta ja yhteydenpitoa pitää lisätä. Minusta se ei riitä, vaan nimenomaan juuri siitä syystä, johon ministeri viittasi, että kyseessä on hyvin pitkäjänteinen toiminta, johon sitoudutaan hyvin moneksi vuodeksi ja budjettivuotta paljon pidemmäksi ajaksi, tarvitaan järjestelmä, jolla eduskunnan tahtoon kiinnitetään enemmän huomiota ja luodaan järjestelmä, jossa eduskunnan tahdolla on sitovaa merkitystä.

Kun tilanne on se, että eduskunta on tahtonsa kovin usein näistä asioista ilmaissut, tahtonsa,

joka on ollut monessa suhteessa erilainen kuin hallituksen tahto, poikkeuksetta hallitus on si- vuuttanut eduskunnan tahdon ja harjoittanut politiikkaa, joka ei ole ollut ollenkaan niiden suuntaviivojen mukaista, joiden mukaista politiikkaa eduskunnassa hyvin suurella yksimielisyydellä on haluttu harjoitettavan. Tästä syystä, arvoisa puhemies, tarvitaan tietty järjestelmä, joka velvoittaa hallituksen eduskunnalle vastuullisena ottamaan huomioon sen, mitä eduskunta on sanonut. Tähän mennessä kokemukset eivät ole kovin hyviä.

Ed. A l h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kehitys yhteistyöministeri sanoi, että hän voi vakuuttaa, että hänen aikansa kansalais- ja lähetystyöjärjestöjen kehitys yhteistyö on voinut vähän ja siihen ei ole kohdistunut niin paljon säästöjä kuin muuten. Olen nyt ministeri Kankaanniemen kanssa eri mieltä. Toimin eräissä kansalaisjärjestöissä, jotka ovat jo pitkään tehneet kehitys yhteistyötä, ja meidän kokemuksemme on sellainen, että myös kansalaisjärjestöjen tekemä kehitys yhteistyö on käytännöllisesti katsoen lähes halvautuneessa tilassa. Rahoituspäätöksiä on tullut hyvin nihkeästi, on joutunut odottamaan pitkin vuotta niitä, sitten on tullut vuodeksi kerrallaan, ehkä lupauksia tulevasta. Tämän kaiken lisäksi myös selvästi on tapahtunut sellainen linjamuutos, että kehitys yhteistyöministeriössä näytetään enemmän tällä hetkellä kannatettavan sitä, että kansalaisjärjestöt lähettävät vain rahaa kehitys yhteistyön kohdemailhinsa ja henkilöapu näyttää kanavoituvan pelkästään Kehitys yhteistyön Palvelukeskuksen kautta.

Tämä on mielestäni hirveän huolestuttava asia. Ainakin omasta puolestani olen pahoillani siitä, että myös kansalaisjärjestöjen tekemä kehitys yhteistyö on samoin kehitys yhteistyön kurjistumisen kourissa kuin on yleisestikin ottaen kehitys yhteistyö maassamme on ollut. Paradoksaalista on tosiaankin, että juuri tänä aikana meillä on ollut ensimmäistä kertaa kehitys yhteistyöministeri. Tästä syystä ainakin toivon, että ympäristö- ja kehitysministeri voisi tulla, koska tällä menolla varmaan suomalainen kehitys yhteistyö loppuu kokonaan.

Ed. H a u t a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Paasion ajatus kehitys yhteistyö- ja ympäristöministeristä on mielenkiintoinen, ja sattumalta vihreän liiton vaihtoehtohallitusohjelmassa vuonna 91 edus-

kuntavaalien alla esitettiin juuri tällaista ratkaisua. Me katsoimme ja katsomme varmaankin edelleen, että yhdistämällä kehitysyhteistyökysymykset ympäristöasioihin mentäisiin kohti kestävän kehityksen ministeriötä. Me toisaalta halusimme erottaa tietyn osan ympäristöministerin nykyisistä tehtävistä luonnonvaraministeriöön, eli meillä oli aika laaja uudelleenkaavailu.

Uskon, että modernissa ja kansainvälistyvissä yhteiskunnassa on pakko myös hajauttaa ulkoministeriön valtaa, ja sikäli ihmettelen vähän ed. Ukkolan käsityksiä. Minusta hän on kovin vanhanaikainen, kun hän haluaa keskittää ulkoministeriölle asioita kovin paljon maailmassa, jossa yhä useammin ulkopolitiikka on osa mitä erilaisimpia yhteiskunta-aloja.

Ed. H a a v i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiinnitin huomiota samaan asiaan — ed. Ukkola näyttää jo poistuneen — hänen puheenvuorossaan. Hänen ajattelutapansa siitä, että ulkoasiainhallintoa voitaisiin keskitää, vaikuttaa kummalliselta, kun Suomella on jo esimerkiksi sellainen lähialueyhteistyösopimus, jossa sitä nimenomaan on hajautettu, jossa eri ministeriöt ja myös maakuntahallinto voivat hoitaa osaa Suomen ulkopolitiikasta. Esimerkiksi maa- ja metsätalousministeriöllä on omia hankkeita Suomen lähialueilla jnp. Samaten ympäristöpuolella on selvästi nähtävissä, että kansainvälisissä sopimusjärjestelyissä, ajatellaan Rion konferenssia tai Itämeri-yhteistyötä ja muuta, on parempi, että näistä kysymyksistä vastaa alan tai alueen asiantuntijaministeri, kuin että koetetaan ulkoministeriöön koota se kaikki tietotaito, jota näillä erityisalueilla tarvitaan. Siinä mielessä varmaan maailman yhä kansainvälistyessä ja Suomenkin mahdollisesti joskus ollessa EU:n jäsen yhä useammalle ministerille tulee myös ulkoasiaintehtäviä omalle alueelleen, eikä se minusta ole mitenkään outoa kehitystä.

Ed. K u u s k o s k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin ihmettelin ed. Ukkolan vanhanaikaisuutta, kun hän halusi keskitää ulkoasiat niin vahvasti ei sentään nyt enää yhdelle vaan kahdelle ministerille. Ministeriöjakohan on aina hyvin keinoitekoinen. Elävä elämä ja elävä muuttuva maailma eivät koskaan ongelmisissaan ja tarpeissaan noudata meidän laatimiamme ministeriöjakoja. Sen vuoksi on hyvin tärkeätä, että ministerien työnjakoa voidaan joustavasti muunnella ja pyrkiä etsimään sellai-

sia kokonaisuuksia, jotka sopivat aikaan parhaiten.

On eräällä tavalla vahinko, kun ympäristö- ja kehitysministeriajatus oli jo Ahon hallitusta muodostettaessa esillä, että sitä ei toteutettu. Minä pidän erittäin hyvänä asiana sitä, että meille on tullut kehitysyhteistyöministeri. Kun itse olen siinä uskossa ja toivossa, että Suomi ja suomalaiset haluavat kehitysyhteistyötä jatkaa, pidän kehitysyhteistyöministeriä ja tätä aluetta hyvin tärkeänä. Sitä ei voida liittää enää ulkoministerin tehtäväalueeseen oto-periaatteella hoidettavaksi, vaan täytyy pyrkiä etsimään uusia kokonaisuuksia. Sen vuoksi minäkin pidän ympäristö- ja kehitysministeriajatusta erittäin hyvänä. Se tietysti edellyttää sitä, että tiettyjä työnjakotarkennuksia sitten tehdään. Eivät välttämättä asutokysymykset enää liity ympäristöministeriön tonttiin, taikka siitä saattaa tulla liian raskas. Tämän päivän maailma ei jaa ulko- ja sisäasioita enää tiukasti erilleen, vaan ne limittyvät niin vahvasti, että uusia työnjakoa myös ministeriöitten osalta tarvitaan.

Ed. H a a v i s t o : Arvoisa puhemies! Laman aikana ei ole ollut muotia puhua kehitysyhteistyöstä, ja voi haikeana muistella niitä aikoja, jolloin esimerkiksi prosenttiliike ja monet kehitysyhteistyön määrällistä ja laadullista kasvua vaativat liikkeet olivat todella voimissaan ja vaikuttivat myös Suomen kehitysyhteistyöhön ja koko Suomen ulkopolitiikan kehittymiseen. Tänä aikana varmaan monella käytännön kehitysyhteistyön tekijällä ja monilla kehitysyhteistyöjärjestöissä työskentelevillä on sellainen olo, että jotenkin soudetaan vastavirtaan, kun koetetaan puolustaa viimeisiä määrärahojen rippeitä, joita kehitysyhteistyölle on jäänyt tämän hallituksen kaudella. Toisaalta tarve ei ole hävinnyt mihinkään, ei sen enempää kehitysyhteistyön kuin humanitaarisen avunkaan tarve. Viimeistään jotkin uutiskuvat Ruandasta tai Burundista kertovat, että jotain tarttis tehdä ja jollakin tavalla meidänkin pitäisi olla osa maailmanyhteisön kehittämistä.

Brundtlandin raportissa jo aikoinaan tulivat tutuiksi ne luvut tai suhteet kehitysmaiden ja teollisuusmaiden välillä, joiden mukaan teollisuusmaiden hyvin pieni väestö kuluttaa valtaosan maailman uusiutumattomista raaka-aineista ja energiavaroista. Tämähän on yhä tänä päivänä totta. Uusi kansainvälinen talousjärjestys, uktj, oli pyrkimys puuttua tähän epäsuhtaan, mutta sen vaikutukset jäivät vähäisiksi. Rion

kokouksessa pyrittiin käymään kiinni samaan ongelmaan, mutta lähinnä Yhdysvaltain jarrutuspolitiikan vuoksi siinäkin jäivät tulokset hyvin laihoiksi.

Terminä kestävä kehitys on sentään jäänyt elämään, mutta sekin on vääntynyt, niin kuin valiokunnan puheenjohtaja Paasio täällä totesi, uusiin muotoihin. Yhä useammin puhutaan vaikkapa taloudellisesti kestävästä kehityksestä tai jopa kestävästä kasvusta, jossa ympäristönäkökohdat ja maapallon luonnonvarojen riittävyys jäävät jo kokonaan taka-alalle.

Rion julistuksen päälinjat ovat yhä hyviä, mutta matka sanoista tekoihin on kovin pitkä. Kun aikoinaan esimerkiksi Brundtlandin raportissa esitettiin teollisuusmaiden energian kulutuksen puolittamista, joka merkitsi Suomessa noin 2 prosentin vuotuista energiansäästöavoitetta, tähänkin Suomessa on ollut hyvin vaikea sitoutua. Päinvastoin kehitys on kulkenut toiseen suuntaan. Paras tapa ohjata teollisuusmaiden energian käyttöä ja kulutustottumuksia olisivat tehokkaat, tiukat ja ohjaavat ympäristövero, mutta niiden käyttöönotto etenee hyvin tuskalaisesti niin Suomessa kuin esimerkiksi EU:ssakin, jossa esimerkiksi hiilidioksidiveroa on käsitelty jo useita vuosia, mutta se ei ole siellä edennyt.

Arvoisa puhemies! UAV on nostanut mietinnössään hyvin voimakkaasti esille ihmisoikeuskysymykset käsitellessään kehitysyhteistyön ehdollisuutta ja ehdollistamista. Ajatus, että maailmassa voi olla vain yhdenlaisia ihmisoikeuksia, jotka on kirjattu mm. YK:n ihmisoikeuksien julistukseen, on tärkeä lähtökohta. Eräänlaisen kulttuurirelativismiin nimissä nykyään liikutaan hyvin luikkaalla pinnalla käsiteltäessä ihmisoikeuksia maailmalla ja eri maanosissa, eri maissa. Esimerkkinä tästä vanhan itä — länsi-jaon aikana Suomessa hyvin yleisesti uskoteltiin, että esimerkiksi Neuvostoliitossa on vallalla aivan oma ihmisoikeusajattelunsa tai ihmisoikeuskulttuurinsa, jossa sellaisten asioiden kuin koulutuksen tai sosiaalihuollon korostamisella haluttiin peittää esimerkiksi väestönsiirtojen, mielisairaaloiden ja vankiloiden todellisuus. Samaa virhettä ei pitäisi tehdä uudestaan silloin, kun puhutaan kehityksimaista, kolmannelle maailmalle.

Yhä tänä päivänä suomalaiset lakaisevat ihmisoikeusasiat maton alle mielellään, ainakin silloin kun kysymys on Suomen kaupallisista eduista jollakin maailman kolkalla. Näin esimerkiksi ihmisoikeuksien polkeminen Kiinassa tai Kiinan miehittämässä Tiibetissä saa Suomalelta kovin vä-

hän huomiota. Meidän ei pitäisi kuitenkaan olla liian valikoivia siinä, milloin meidän mielestämme on mukavaa puhua ihmisoikeuksista ja milloin taas ei. Tyrmä on tyrmä, kidutus on kidutus ja vapaudenriisto on vapaudenriisto, eikä meidän tehtävämme ole keksiä näille mitään orwellilaisia uusnimiä, vaikka kysymys olisi rakkaista kauppakumppani- tai kehitysyhteistyömaistamme. Kaikissa maissa tapahtuu jonkin asteisia ihmisoikeusloukkauksia, mutta silloin kun tiedämme jonkin hallituksen tai armeijan olevan niistä suoraan vastuussa, Suomen hallituksen tulisi aina ilmaista kantansa näihin ihmisoikeusloukkauksiin.

Suomen ulkopolitiikassa on myös ollut se paha vika, että ulkopolitiikka ei ole ollut koordinoitua, niin kuin UAV:n mietinnössä todetaan: ulkopolitiikka toisaalla, ihmisoikeuspolitiikka toisaalla, kauppapolitiikka toisaalla, kehitysyhteistyöpolitiikka toisaalla. Hyvinä esimerkkinä — paitsi ihmisoikeuskysymykset — tästä on tietenkin meidän kauppapolitiikkamme, joka on hyvin suojaava tullimuureineen kehitysmaiden tuontia vastaan Suomeen. Usein näiden tullimuurien laskeminen saattaisi olla se kaikkein konkreettisin ja taloudellisestiärkevin toimenpide, jonka me voisimme tehdä kehitysmaiden auttamiseksi, jotta niiden tuotteet ylittäisivät tuon tullimuurin ja tulisivat tänne.

Tätä samaa politiikkaa Suomi toistaa muuten nyt Keski- ja Itä-Euroopan kohdalla. Toisaalta suunnittelemme sinne apuohjelmia, toisaalta esimerkiksi maataloustuotteiden osalta teemme pitempiä rajoituslistoja kuin mikään muu eurooppalainen maa näille tuotteille. Jos haluaa vielä verrata Suomen ja EU:n kehitysyhteistyöpolitiikkaa, niissä on eri painotuksia, mutta tässä tullimuuriasiassa Suomi on ainakin selvästi edellä. Näin korkeita tullimuureja ei useimmissa EU-maissa ole.

Arvoisa puhemies! Kansalaisjärjestöjen ja kirkon kehitysapu on todettu moneen otteeseen hyvin tehokkaaksi. Paitsi että näitä reittejä pitkin apu yleensä menee perille, hankkeet myös tuovat Suomeen suoraan takaisin kehitysmaiden olosuhteista sellaista tietoa ja omakohtaista kokemusta, joka auttaa suomalaisia taas täällä ymmärtämään kehitysmaiden ongelmia paremmin.

Samalla kun näille kansalaisjärjestöjen projekteille tulisi myöntää entistä enemmän varoja, tulisi myös kiinnittää huomiota vapaaehtoistyön osuuteen ja vapaaehtoisen työn mahdollistamiseen. Tähän on myös ulkoasiainvaliokunnan

mietinnössä kiinnitetty huomiota. Esimerkiksi suomalainen työtön ei ole voinut työttömyyskorvauksensa turvin osallistua hankkeisiin kehitysmaissa tai lähialueyhteistyössä, koska määräykset tällaisen kieltävät. Tässä kohdassa tarvittaisiin lisää joustoa ja määräysten muuttamista. Ei ole kenenkään etu, että yhteiskunta suosii tumput suorina olemista aktiivisen kehitysmääräyksen tai aktiivisen lähialueyhteistyön sijaan. Monelle nuorelle työttömälle tehtävä kehitysyhteistyössä, vaatimatonkin tehtävä aputehtävissä tai lähialueilla, saattaisi muodostua todella merkittäväksi elämäkokemukseksi ja työkokemukseksi.

Puhemies! Kehitysyhteistyö on Suomessa nyt pudonnut 0,4 prosentin tasolle bkt:stä. Koko bkt-sidonaisuuden tarkoitus kai aikanaan oli, että avun määrä joustaa maan taloudellisen tilan mukana. Tehdyt leikkaukset ovat näin ollen arvovalinta. Tätä arvovalintaa eivät ainakaan vihreät voi hyväksyä. Ulkoasiainvaliokunta asettaa sihdin omassa mietinnössään 0,7 prosentin tasolle, mutta aikarajan melko kauaksi, vuoteen 2000. Mietinnössä lisäksi todetaan, että kehitysyhteistyön ja Keski- ja Itä-Euroopan avun määrälliseksi tavoitteeksi yhteensä tulisi ottaa 1 prosentti. Tämä on hyvin tärkeä tavoite, jos ajattelee kaikkia niitä haasteita, joita on Suomen lähialueilla nimenomaan ympäristösaneerauksen piirissä. Keski- ja Itä-Euroopassa on maita ja alueita, jotka jo nyt täyttävät myös perinteisen kehitysmalaluokituksen kriteerit. Suomen tulisi kehittää erityistä asiantuntemustaan juuri ympäristöavun antajana näille ja muille Keski- ja Itä-Euroopan alueille.

Kun puhutaan Suomen mahdollisesta EU-jäsenyydestä ja joskus mietitään, mikä suhde sillä on Keski- ja Itä-Euroopan apuun, on hyvä muistaa, että itse asiassa muilla Pohjoismailla, Saksalla ja Itävalalla on hyvin saman suuntaiset intressit Keski- ja Itä-Euroopan suuntaan kuin Suomella. Tämä on Suomen hyvin luonnollinen viiteri — Pohjoismaat, Saksa, Itävalta — tällaisen itäavun kehittämisessä ja antamisessa.

Arvoisa puhemies! Lopuksi kannatan lämpimästi ympäristö- ja kehitysministerin toimen perustamista hallitukseen tai näiden tehtävien yhdistämistä, kunhan ympäristöosuudelle ei käy samalla tavalla kuin nyt on käynyt kehitysosuudelle, kun olemme saaneet ensimmäisen kehitysyhteistyöministerimme. Jäljet tässä mielessä pelottavat. Mutta on todella paikallaan, että ympäristö- ja kehitysasioita hoitaisi sama ministeri, koska nämä intressit yhä useammin yhtyvät. Rion kokouksen teemalista oli tästä hyvä esi-

merkki, samaten kaikki ne hankkeet, joita nyt Suomen lähialueella kehitetään.

On ollut ilmassa myös kissanhännänvetoa ympäristöministeriön ja ulkoasiainministeriön välillä nimenomaan lähialuekysymysten kehittämisestä. Minusta tässä tulisi etsiä sellaisia luovia yhteistyöratkaisuja, joissa nykyinen Finnida eli kehitysmatietämyksemme antaisi joko liisaamalla tai muulla tavalla omaa asiantuntemustaan lähialueyhteistyöapuun. Uskon, että monet sellaiset haasteet ja hankkeet, joista on kokemusta kehitysmaissa, ovat sijoitettavissa Keski- ja Itä-Euroopan avun yhteyteen ja tätä tietotaitoa voitaisiin tällä tavalla käyttää. Muuten meille on rakennettu ehkä turhan suuri rakennus ja palkattu liian paljon ihmisiä pelkästään kehitysyhteistyötehtäviä varten, jos katsoo juuri tämän päivän tilannetta ja tämän päivän resursseja.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kehitysmaiden suuret taloudelliset ja inhimilliset ongelmat ovat selkeästi ulkosyntyisiä jatkuen ja pahentuen yhä siitä syystä, että samalla kun annetaan apua rikkaista maista, mm. Suomesta, laiminlyödään täysin pitkälle tulevaisuuteen jatkuvan kehityksen suuntaukset ja suunnitelmat. On kysymys päivästä päivään eteenpäinmenosta, ja aina huonommiksi käyvät sekä inhimilliset että taloudelliset olot kehitysmaissa, valitettavasti.

Sanoisin näin — mikä on hirmuisen kärjistettyä, mutta sopii minulle — että jos tietyistä kehitysmaista tänä päivänä vedettäisiin tämä armelias valkoinen rotu ja teollisuusmaat apuineen pois, siellä tapahtuisi tietysti kaaos, mutta eräänä päivänä 20 vuoden kuluttua, kun mennään katsomaan sitä maata, se on kukoistava sekä taloudeltaan, kulttuuriltaan että inhimillisiltä olosuhteiltaan. Se on vähän samaa — menen ihan toiseen asiaan — kuin olen aina sanonut Jugoslavian sodasta: Siellä varmasti häärätään ja touhutaan välissä vuosikymmenestä toiseen. Jos olisi annettu poikien tapella loppuun saakka, ajat sitten olisi uutta Jugoslaviaa rakennettu ja laitettaisiin tiiltä tiilen päälle ja alkaisi olla rauha ja sopu ihmisillä. Kaiken tämän ulkopuolisen välissä sähläämisen täytyy olla hyvin suunniteltua, sydämellistä ja tarkoitushakuista eikä pelkästään oman omantunnon sivelemistä. Näin minä asian näen.

Mitä tulee vielä siihen, mikä ei liityy varsinaisesti ed. Haaviston puheeseen, totean, että kun maakohtaisessa kehitystyössä Suomi auttaa jo-

tain maata, suunnitelmallisesti, systemaattisesti kehityksen kulkua eteenpäin, valvoen ja antaen mahdollisuudet toteuttaa omaa itseään ja annetaan vain perusapu siihen, se on parasta. Mutta nykyisessä touhussa rahat menevät taivaan tuuliin ja rosvojen taskuun. Niistä 1—2 prosenttia menee todelliseen tarkoitukseen.

Ed. H a a v i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen aina tiennyt, että ed. Aittoniemi on hyvin trendikäs, ja näin hän on taas etulinjassa, koska kaikkein radikaaleimmat kehitysyhteistyökriitikot edustavat tänä päivänä samaa kantaa kuin ed. Aittoniemi tässä, että kehitysmaat pitäisi jättää itse kehittymään, koska läntinen tai teollisuusmaiden hapatuus vain tuottaa ongelmia. Mutta ehkä on hyvä muistaa, että tässä on kuitenkin oma historiansa takana ja monet niistä maista, mm. Afrikan maista, ovat olleet Euroopan siirtomaita. Kun yhteistyö ja vaikuttaminen on joskus vuosisatoja sitten alkanut, siitä on aika vaikea hetkessä erota.

Tähän liittyy myös se, että kun puhutaan EU:n kehitysyhteistyöpolitiikasta, eri mailla on hyvinkin lämpimiä ja läheisiä suhteita vanhoihin siirtomaa-alueisiinsa. Tässä mielessä EU:nkaan kehitysyhteistyöpolitiikka ei varmaankaan koskaan tule harmonisoitumaan, koska nämä suhteet ovat hyvin erityyppisiä, enkä usko, että näitä historiallisia suhteita pystytään katkaisemaan, vaikka joku niin haluaisikin.

Ed. K u u s k o s k i: Arvoisa puhemies! Ehkä heti alkuun voisi lyhyesti todeta vain ed. Aittoniemen puheenvuoron jälkeen, että minä ensimmäisen kerran kuulin siinä jonkinlaista myönteistä suhtautumista kehitysyhteistyötä kohtaan. Kun aika monta vuotta ed. Aittoniemen kanssa olen ollut ulkoasiainvaliokunnassa, niin hän on ollut totaalisen kriittinen, mutta jotenkin hämmästyksenä ja ilokseni huomaan, että hän ainakin maakohtaisen yhteistyön hyväksyy aivan eri tavalla kuin aikaisemmin. (Ed. Aittoniemi: Minä olen realist!)

Kun useimmiten olen todennut, että olen eri mieltä ed. Aittoniemen kanssa, niin ehkä alkuosaan, kun hän viittasi laajempiin maailmantalouden ulottuvuuksiin ja niiden vaikutuksiin kehitysmaiden tilanteeseen, pitää yhtyä siltä osin, että on aivan totta, että esimerkiksi nykyiset maailmantalouden talouspolitiikan linjat eivät välttämättä lupaa kovin hyvää kehitysmaille. Sen suunti toivoisi, että näistä maailmantalouden suuntaviivoista ja niiden toteuttamisen seu-

rauksista syntyisi enemmän keskustelua. Raken- nussopeutusohjelma, jota Maailmanpankkikin on ajanut, on tuottanut kyllä hyvin paljon myös ongelmia kehitysmaissa.

Arvoisa puhemies! Hallitus ansaitsee tunnustuksen siitä, että se on valmistellut kehitysyhteistyön strategiset tavoitteet ja saattanut ne myös eduskunnan käsiteltäviksi. Kehitysyhteistyö on pitkäjänteistä toimintaa — valitettavasti sen me olemme viime vuosina unohtaneet — toimintaa, joka vaatii selkeän tavoitteenasettelun ja myös määrätietoisen työn.

Tästä kolmen vuosikymmenen, monesti jo huomattavasti pitemmän ajan, työstä me voimme nyt ottaa opiksemme. On syntynyt paljon myönteisiä kokemuksia. Olemme myös tehneet paljon virheitä, ja niistä on myös uskallettava ottaa oppia. Valitettavaa on kuitenkin se, että usein nämä epäonnistumiset ja virheet saavat hyvin suuren julkisuuden ja myönteinen pitkäjänteinen työ monta kertaa tahtoo jäädä näitten uutisten varjoon. Maailmanpolitiikan muutokset ovat aiheuttaneet myös aivan välttämättömän tarpeen tarkistaa tavoitteita, ja näihinhan myös ministeri omissa johdantosoissaan strategian aluksi viittaa.

Minä yhdyin hyvin vahvasti niihin näkemyksiin, jotka myös valiokunnan mietinnössä on tuotu esiin, että hallituksen pitäisi valmistella kehitysmäärärahajärjestelmän ohjelma. Kysymyksen ei ole yhden ministerin linjauksesta, vaan koko hallituksen, ja sen täytyy syntyä niin, että siinä todella ovat mukana kaikki ne, jos niitä on monia, ulko-ministerit ja myös monet muut hallituksen jäsenet, jotka vastaavat esimerkiksi siirtolaispolitiikasta. Tarpeen on, että hallituksella on selkeä strateginen linjaus, mikä on meidän toimintapolitiikkamme kehitysmäärärahoissa. Toivottavasti seuraavan kerran, kun tällaista strategista ohjelmaa käsitellään, se on kehitysmäärärahajärjestelmän ohjelma.

Mutta, arvoisa ministeri, strateginen ohjelma ja strategisten linjojen määrittely ei riitä. Kehitysyhteistyö on konkreettista työtä ja toimintaa. Se vaatii tekijänsä ja resurssinsa. Kehitysyhteistyömäärärahojen leikkaukset ovat olleet minulle käsittämättömiä. Ne ovat olleet pöyristyttäviä, ja minusta ei voi tehdä kuin vain sen yhden ainoan johtopäätöksen, että se on yksi signaali Suomen kansainvälisestä välinpitämättömyydestä.

Jos katsoo tämän hetken tilannetta maailmalla, niin kaikki näkökohdat puhuvat sen puolesta, että meidän tulisi olla entistä aktiivisempia kehi-

tysmaasuhteissamme ja myös panostaa lisää lahjamuotoiseen kehitysapuun.

Kun nyt on puhuttu 0,4:stä vuonna 94, niin jos me olemme rehellisiä, niin tosiasiaa tämä meidän prosenttimme on 0,8 prosenttia bkt:stä varsinaiseen kehitysyhteistyöhön eli 1 300 miljoonaa.

Sekin on tietysti totta, että meillä on vaikeita talousongelmia, mutta niin kuin ed. Haavisto aikaisemmin totesi, kysymys on arvovalinnasta. Monet muut maat ovat käyneet läpi vaikeita talouskriisejä ja ovat silti toimineet kehitysyhteistyömäärärahojen osalta aivan toisella tavalla, ja tässä suhteessa toivon, että hallitus todella nopeasti linjaa aikataulun, jotta 0,7:n tavoite saavutetaan ja jotta voidaan myös tarkastella yhdessä tätä varsinaisesti kehitykselle suuntautuvaa lahjamuotoista apua, lähialueapua ja Itä-Euroopan apua.

Meidän keskinäinen riippuvuutemme tämän päivän maailmassa on sellainen tosiasia, joka ei saa unohtua hetkeksikään. Kysymys ei ole jostain hyväntekeväisyydestä tai almun antamisesta kehitykselle, vaan kysymys on eräästä keinosta, millä me voimme myös omaa tulevaisuuttamme varmistaa, ja ehkä tätä näkökohtaa pitäisi paljon enemmän myös julkisessa keskustelussa tuoda esiin, jolloin kysymys siitä, kuinka paljon annamme ja voimmeko me tällaisena lama-aikana antaa kehitykselle, saisi toisenlaisen sisällön. Kysymys on siitä, että me tällaisenaikin aikana käyttäimme kehitysyhteistyön antamia mahdollisuuksia kehitykselle monipuolistamisessa ja hoitamisessa.

Arvoisa ministeri viittasi täällä siihen, että väestökysymykset ovat nousemassa nyt vahvemmin esiin Suomen kehitysyhteistyöpolitiikassa. Tätä lämpimästi kannatan ja toivon, että kun ministeri varmasti osallistuu Kairon väestö- ja kehityskonferenssiin, niin hän siellä esiintyessään voi myös sitten konkreettisesti linjata, millä tavoin Suomi tässä asiassa aktivoituu ja millä tavalla myös sitten konkreettisesti resursseja tälle laajalle toimintalohkelle turvataan.

Kysymyksen ei ole mistään teknisestä asiasta, vaan hyvin vaikeasta kysymyksestä. Silloin kun me puhumme jonkun maan väestöstä tai syntyvyyden säännöstelystä, on tietysti kysymys hyvin aroista asioista, ja tämä täytyy aina pitää mielessä. Silloin tarvitaan hyvin taitavaa asioiden lähestymistä, jotta tulos syntyy ja jotta ymmärretään, että kyseisen maan ihmisten täytyy olla siinä prosessissa mukana.

Kysymys on tietysti, niin kuin valiokunnan mietinnössään hyvin vahvasti painotetaan, nai-

sista ja nuorista tytöistä, heidän kouluttamisestaan, perhesuunnittelupalveluista jne. Mutta kysymys on aina hyvin vahvasti kyseisen maan kulttuuriin puuttumisesta ja tietynlaisista uusista arvioista, traditioiden muuttamisesta jne. Sen vuoksi tämä asia vaatii paljon teknistä apua, mutta se vaatii myös kulttuuripuoleen paneutumista ja siihen resursseja.

Arvoisa puhemies! Ministeri viittasi jo täällä uuteen tutkimukseen siitä, että suomalaiset kuitenkin pitävät kehitysyhteistyötä hyvin tärkeänä asiana, ja virallinen kehitysyhteistyö ilman muuta vaatii kansalaisten tuen. Mutta se vaatii myös, että ihmiset ovat perillä siitä, mitä kehitysyhteistyössä tapahtuu, mitkä ovat sen perusteet, millaisia tuloksia on saavutettu ja miten ihmiset myös itse voivat osallistua tähän toimintaan. Tästäkin näkökohdasta lähtien kansalaisjärjestöjen toiminnan turvaaminen kehitysyhteistyössä on äärimmäisen tärkeä asia, samoin kuin lähetysjärjestöjen työn turvaaminen.

Minullekin oli ilahduttava asia, että tälläkin hetkellä 40 prosenttia suomalaisista, vastaajista, on sitä mieltä, että kehitysapumenoja pitäisi lisätä YK:n suunnittelemaan määrään tai sen yli. Se on kuitenkin näissä oloissa suuri luku, mutta jotta sitä lukua voidaan nostaa, niin uskon, että tiedotustoimintaa ja monenlaista vuorovaikutusta täytyy entisestään lisätä. Tähän minusta liittyy myös hyvin vahvasti se, että näitä asioita täytyy voida entistä enemmän eduskunnassa käsitellä ja eduskunnan todelliset vaikutusmahdollisuudet kehitysyhteistyön toteutumisessa täytyy turvata.

Minullekin jäi hieman epäselväksi, tarkoittiko ministeri vastauspuheenvuorossaan sitä, että nykyinen kertomuskäytäntö jatkuu ja tässä yhteydessä eduskunta voi lausua tavoitteitaan ja näkemysään, vai etsitäänkö nyt sitten todella niitä konkreettisia päätöksenteon keinoja, joilla voidaan esimerkiksi maaohjelmiin puuttua.

Arvoisa puhemies! Minäkin olen hyvin huolestunut siitä, että kestävä kehityksen periaate muodostuu tyhjäksi sloganiksi, joka ei oikeastaan sano mitään, ja ehkä vielä pahempaa on, että jokainen voi tulkita sen miten ikinä haluaa. On suuri vaara, että siitä unohtuu hyvin velvoittava osa, että kysymys on jatkuvasta muutosprosessista maailman laajuisesta muutosprosessista, alueellista, paikallisesta muutosprosessista, mutta prosessista, joka vaatii myös meidät mukaan. Kysymys ei ole siitä, että köyhien jossain kaukana täytyy muuttua tai tehdä jotain toisella tavalla, vaan on kysymys myös hyvin paljon siitä,

mitä me teemme, miten teemme, olemmeko valmiit lopettamaan teollisuusmaissa tuhlailumme ja tarkistamaan omia arvojamme. Tavoitteen osalta ei liene epäselvyyttä. Kysymys on hyvien elämisen mahdollisuuksien turvaamisesta nykyisille ihmisille, mutta myös tuleville sukupolville.

Varmasti tätä periaatteellistakin keskustelua on paikallaan jatkaa ja täsmentää, mitä me kestäväällä kehityksellä ymmärrämme. Itse näen, että siinä on ainakin kolme tärkeätä ulottuvuutta: 1) ekologisesti kestävä kehitys, 2) yhteiskunnallisesti oikeudenmukainen kehitys ja 3) ihmisen henkisesti uudistava kehitys. Sen, että me olemme itse ihmisinä ja yhteisönä tulevaisuutta luomassa, täytyy korostua, vaikka ekologiset ehdot ovat hyvin tiukat ja, voi sanoa, hyvin kovat. Yhtä lailla meidän elämäntapamme tuhoaa luontoa kuin myös se köyhyys, joka on monen kehityksensä arkipäivää.

Tällä hetkellä näen hyvin tärkeäksi, että panostaisimme nyt voimavaroja kehittämiseen esimerkiksi teknologian puolella niin, että todella ympäristöystävällistä teknologiaa syntyisi ja sitä kautta loisisimme niitä todellisia työvälineitä, joiden avulla kestävä kehitys voisi toteutua. Siihen tietysti tarvitaan myös poliittista tahtoa. Olen monta kertaa arvostellut sitä, että markkinataloudessa aikajänne on usein kovin lyhyt. Voitot on saatava heti. Pitkä aikaperspektiivi unohtuu. Valitettavasti on usein myös poliittisessa työssä niin, että se, mikä on tässä ja nyt, ylihuomenna ja seuraavana vuonna, sitoo meidät aivan liiaksi ja pitkän aikajänteen ratkaisut jäävät toissijaisiksi. Kuitenkin tämän päivän globaalit ongelmat edellyttävät, että teemme työtä yhdessä ja näemme pitkän jänteen.

Ed. Biaudet (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kuuskoski mainitsi aivan oikein, että on tärkeää, että meillä suomalaisilla on tietoa kehitysmaiden oloista, tilanteista ja niistä ihmisistä, jotka siellä asuvat, jotta kehitysyhteistyöllemme olisi myös pohjaa ja kannatus-ta.

Minun mielestäni kehitysyhteistyö on tärkeää myös sen vuoksi, että se ehkä asettaa meidän omankin elämämme jotenkin terveellisimpiin mittasuhteisiin, kun näkee, miten muualla asiat ovat. Jos tätä ajattelee, minusta on aika kummallista, että suomalaisten suhteellinen osuus ulkomailla esimerkiksi YK-järjestöjen palveluksessa on hyvin pieni.

Rekrytointihomma, joka Suomessa on, ei oikein tunnu sujuvan. Kansalaisjärjestöjen piirissä

esimerkiksi Punaisella Ristillä on oma systeemin-sä, mutta muilla se ei oikein tunnu toimivan. En nyt muista oliko se Unicef, joka etsi kolmea sairaanhoitajaa kuukausia Suomesta tiettyyn hätätilanteeseen, muuta näitä ei vain löytynyt. Suomessa ei ollut kolmea sairaanhoitajaa. Se ei varmasti johtunut siitä, että ihmisiä ei olisi ollut, vaan kyllä jossain järjestelmässä klikkasi. Toivoisin, että kansalaisjärjestöjen piirissä tapahtuvaa, esimerkiksi hätätilanteisiin hyvin nopealla ajoituksella tapahtuvaa rekrytointia voitaisiin kehittää. Se varmaan edesauttaisi myös informaation kulkua.

Ed. Kuuskoski (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minulla ei ole mitään erilaisia käsityksiä ed. Biaudetin kanssa, mutta haluan korostaa sitä näkökohtaa, että tutustuminen kehitysmaiden ihmisiin ja heidän ajattelutapoihin-sa varmasti myös herättää meidät miettimään, mikä on kehityksen ja edistyksen sisältö. Sen vuoksi en ainakaan itse kovin mielellään puhu alikehityksestä, koska se hyvin helposti ohjaa siihen, että meidän käsityksemme kehityksestä olisi ainoa oikea. Nyt kun uusia strategioita on tehty, ei vain meillä vaan myös muualla, olen ymmärtänyt, että tämä näkökohta on noussut vahvasti esille. Ymmärrämme, että teollisuusmaiden kehityskäsitys on ollut hyvin virheellinen. Tietysti ympäristöongelmat ovat sen konkreettisesti osoittaneet. Tässä suhteessa kulttuuri-en moninaisuus ja hyvin tiivis vuorovaikutus antaa meille hyvin paljon enemmän, kuin varmasti on monta kertaa osattu ollenkaan odottaa.

Ed. Wahlström: Arvoisa puhemies! Päiväjärjestyksen mukaan käsittelemme vuoden 1992 kehitysyhteistyökertomusta, mutta siinä yhteydessä annettu strategiaohjelmahan on pääosassa mietinnössä ja ansaitusti onkin, sillä tämän strategian tekemistä sinänsä pitää tervehtiä tyydytyksellä.

Ansaittua kritiikkiä ohjelmaa ja ennen kaikkea hallituksen nykyistä kehitysyhteistyöpolitiikkaa kohtaan sisältyi mietintöön erittäin runsaasti. Sen vuoksi hieman ihmettelen sitä kommenttia, jonka ministeri Kankaanniemi esitti, kun hän sanoi, että mietintö tukee hallituksen strategiaa. Se on hieman yksinkertaistetusti sanottu. Mietintö tukee sitä strategiaa kovin monilla ehdoilla ja asettaa selvästi painopisteitä, joita strategiassa ei ole kunnolla asetettu. Sen vuoksi minusta tuntuu, että paitsi ministerin äskeinen puheenvuoro niin ehkä tämän strategian tekemi-

nenkin on hieman ollut sitä, että ollaan tyytyväisiä ja tyyntytellään omaatuntoa sillä, että tehdään strategiaa, joka tosiasiallisesti on paljon hienompi, komeampi ja kauniimpi kuin se tosiasiallinen tilanne, missä eletään.

Mutta mielestäni valiokunta on lähtenyt oikein liikkeelle siinä, että se on asettanut tuon kritiikin tosiasialliseksi ja arvioinut strategiaa siltä kannalta. Toki valiokunnan sanankänteet ovat maltillisia. Valiokunta korostaa ja on huolestunut, pitää tärkeänä asioita jne., vaikka varmasti olisi tehnyt mieli käyttää kovia manauksia joissakin kohdin, sen verran kiperää keskustelu on ollut suhteessa hallituksen kehitysyhteistyöpolitiikan nykytilanteeseen. Mutta vaikka kuinka maltillisesti sanotaan, niin on kyllä hallituksen kovarkoisuutta, jollei kritiikkiä oteta vakavasti. Valiokunta on kannanotossaan yksimielinen. Minusta se on monin verroin tärkeämpi seikka kuin se, kuinka räväkästi jokin asia on sanottu. Ja kun valiokunta on yksimielinen, senhän varmaan huomaa tästä keskustelustakin. Me valiokunnan jäsenet emme oikein täällä keskenämme riitaa saa aikaan, koska olemme niin pitkälle samaa mieltä asioista.

Nyt esitetty strategia ei kuitenkaan voi olla tyhjentävä vastaus haasteisiin, niin tarpeellinen kuin tämä asiakirja onkin. Ohjelma pitää nähdä uuden keskustelun ja suunnittelun alkuna. Sekin ajatus mielestäni näkyy valiokunnan mietinnössä. Puheenjohtaja Paasioki viittasi täällä siihen, että käytäntöä on syytä jatkaa, ja jatkossa vaaditaan minusta runsaasti konkreettisia toimia, jottei tämä strategia jäisi vain luetteloksi kauniita tavoitteita. Käsillä oleva mietintö painottaa mielestäni edellä sanottua.

Valiokunta pitää välttämättömänä kehitysyhteistyön määrällisten tavoitteiden nostamista nykyisestä romahdustilasta ja toisaalta vaatii selkeämpiä painopisteitä kehitysyhteistyölle korostaessaan mm. kestävän kehityksen periaatteen, väestökysymysten ja kansalaisjärjestöjen työn tärkeyttä sekä ihmisoikeuksia. Kun äsken puhuin siitä, että ministeri arvioi valiokunnan tukevan pyrkimyksiään, niin mm. kestävän kehityksen asiassa valiokunta on erityisesti halunnut muotoilla kantansa niin, että se olisi osviittana sille, mitä tällä tarkoitetaan.

Valiokunta toteaa, että se yhtyy strategiassa esitettyihin näkökohtiin kestävästä kehityksestä, mutta samalla pitää tärkeänä, että kestävän kehityksen käsitteen ydintä sellaisena, kuin se ilmenee Rion julistuksessa, ei hämärretä korostamalla seikkoja, jotka eivät siihen välittömästi kuulu.

Siinä valiokunta erityisesti korostaa, että kestävä kehitys ei ole sama asia kuin jatkuva taloudellinen kasvu. Tätäkin seikkaa painotetaan. Tässähän on erittäin pitkä jakso kestävästä kehityksestä aivan niin kuin väestöpolitiikastakin. Minusta nämä pitäisi nyt ymmärtää painopisteinä, jotka valiokunta on asettanut. Toivottavasti nyt eduskunta hyväksyy tämän yksimielisen mietinnön ja tällä tavoin yksimielisyydellään korostaa näitten suuntaviivojen tärkeyttä.

Valiokuntahan korostaa myös eduskunnan roolin merkitystä. Minusta hallituksen tulee tulkitä tämä siten, että tarvitaan konkreettinen toimenpideohjelma strategian tueksi. Eduskunnan olisi voitava vahvistaa konkreettiset painopisteet ja määrälliset tavoitteet kuluvalle vuosikymmenelle. Minustakin oli vähän omituinen ministerin ilmaisu siitä, että pitää antaa valtuuksia. Jos meidän pitää antaa valtuuksia valtioneuvostolle budjetin yhteydessä, sitä ennen pitää kuitenkin olla mahdollisuus arvioida tätä pitkän tähtäyksen politiikkaa ja asettaa siinä selviä tavoitteita eikä vain antaa valtuuksia tämän strategian perusteella, se ei kyllä siihen riitä. Muutoinhan on mahdotonta toteuttaa valiokunnan vaatimusta, jonka mukaan tuloksellinen kehitysyhteistyö vaatii vuosia tai vuosikymmeniä kestäväan yhteistoimintaan perustuvaa, pitkälle tulevaisuuteen tähtäväan suunnitelmallisuutta. Tässä olen todellakin samaa mieltä kuin äsken puheenjohtajamme Paasio vastauspuheenvuorossaan.

Tämän strategian ristiriita on siinä, että se on laadittu ikään kuin supistuksia ei olisi tehty ja ikään kuin käytettävissä olisi runsaat voimavarat. Se antaa siis valheellisen kuvan. Ohjelman uskottavuus on siis kiinni siitä, laaditaanko selkeä ja konkreettinen kasvutavoite Suomen kehitysyhteistyömäärärahoille. Valiokuntahan arvioi, että tarvittaisiin vuosittain 500—600 miljoonan markan lisäys, jotta 0,7 prosentin kansantuoteosuus saavutettaisiin suunnilleen vuoteen 2000 mennessä. Tämä tuntuu hitaalta ajatellen sitä tavoitetta, joka meillä aikaisemmin on ollut, mutta siihen nähden, mihin tämä nyt on laskenut, 0,4:ään, tavoitteessa on kovasti tekemistä. Mutta toisaalta täytyy muistaa, että näinhän on hallitus luvannut. Se ei ole luopunut 0,7 prosentin tavoitteesta, vaan se on luvannut siihen palata.

Lisäksi on tietysti arvioitava, kuinka suuren osuuden kansainväliset rahoituslaitokset vievät lähivuosina, mikä tulee olemaan kahdenvälisen ja monenkeskeisen avun jakosuhte. Pitää myös ehdottomasti korjata se epäkohta, että kehitys-

luotot ja korkotuki rasittavat kohtuuttomasti budjettia, vaikka on tehty arvio, jonka mukaan korkotuki on tehotonta politiikkaa, ja tähän arvioon on valiokunta aikaisemmassa mietinnössään yhtynyt.

Edellä sanotut ovat hyvin vakavia kysymyksiä, sillä viime aikojen, siis Ahon hallituksen ajan, päätökset ovat vieneet kehitysyhteistyön painopisteitä aivan eri suuntaan, kuin mitä strategia-paperissa esitetään. Määrärahaileikkaukset ovat vieneet pohjaa yleistavoitteilta, joita tässäkin esitetään: köyhyyden vähentäminen, ympäristövaikutusten huomioon ottaminen, kansanvallan vahvistaminen ja ihmisoikeudet.

Sitten on vielä erikseen mahdollinen Euroopan unionin jäsenyys, jota en itse toivo. Se on tässä ohjelmassa arvioimatta. Kuten valiokuntakin toteaa, jos jäsenyys toteutuu, merkitsee se ehkä 500 miljoonan markan lisäystä kehitysyhteistyömäärärahoihin. Siitä ei selvitä muuten kuin nostamalla 0,7 prosenttiin meidän osuutemme nopeasti. Toinen vaihtoehto, jos aiotaan se EU-velvoite toteuttaa, olisi nykyisen yhteistyön romuttaminen kokonaan, jollei siis määrärahoja lisätä, mutta tuskin sitä kukaan haluaa. Lisäksi on muistettava, että Maastrichtin sopimus, jonka nimeen kovasti vannotaan, ja sen 130 u-y §:t nimenomaan velvoittavat jäsenmaita pitämään kiinni YK:n velvoitteista ja tavoitteista kehitysyhteistyössä. Näihin tavoitteisiin kuuluu edelleenkin 0,7 prosentin osuus; edelleenkin tänä päivänä siellä tavoitteissa se on mukana.

Vielä muutama sana aiheesta, jota en voi koskaan olla sivuamatta, ja se koskee juuri tätä kokonaisuutta. On hyvä, että valiokunta nyt puhuu kehityskaupoliitikasta eli siis siitä, että kun, niin kuin strategiassakin sanotaan, meidän kehitysyhteistyöpolitiikkamme on osa ulkopoliittikkaa, sen pitäisi kulkea samassa linjassa niin, etteivät kauppapolitiikka, ihmisoikeuspolitiikka ja ulkopoliitiikka kulje eri ratoja. Kun se on ulkopoliittikkaa, siitä pitäisi myös päättää ei niin, että valtiovarainministeri Viinanen vetää punakynällä ja pudottaa määrärahoja, koska sen karsinnan ulkopoliittiset seuraukset ovat erittäin ikäviä Suomen kannalta.

Vielä tulen siihen, mihin valiokuntakin viittaa. Meidän julistuksemme ovat ristiriidassa tämän tavoitteen toteuttamisen kanssa. Kansainvälisissä konferensseissa meidän ministerimme vaativat ja kehottavat muita teollisuusmaita nostamaan tavoitteensa 0,7:ään ja samaan aikaan itse romuttavat tätä tavoitetta.

Vielä toteaisin, että valiokunta käsitteli todel-

la perusteellisesti strategiaa, kuuli lukuisia asiantuntijoita. Kaikkea ei mietinnössä näy, vaikka monista näistä asioista valiokunta olisikin ollut asiantuntijoiden kanssa samaa mieltä. Asiantuntijoilla tarkoitetaan mm. juuri kansalaisjärjestöjä: prosenttiliikettä, Unicefiä, Punaista Ristiä ja monia muita, jotka esittivät erittäin painavia kommentteja. Niitä pitäisi jatkossakin kuulla, niitä kommentteja pitäisi tutkia. Jollei siihen ministerillä ole aikaa, niin uskon, että kehitysyhteistyöosaston virkamiehet tältä osin täyttävät velvollisuutensa ja pitävät huolen siitä, että valiokunnan mietinnön ja asiantuntijoiden näkemysten mukaan todellakin otetaan toisenlainen ote eli tulee konkreettisuutta siihen, mitä kehitysyhteistyössä tehdään. Muutoin en käy toistamaan sitä, mitä täällä ovat esimerkiksi edustajat Kuuskoski, Haavisto ja Paasio sanoneet. Olen hyvin pitkälle samaa mieltä heidän kanssaan.

Lopuksi toteaisin, kun ed. Aittoniemikin tuli paikalle, että kyllä hän yleensä tällä lausuu mielipiteitä asiasta eli kehitysyhteistyöstä, johon hän on määrätietoisesti kieltäytynyt tutustumasta. On tarjottu tilaisuus tutustua paikan päällä siihen, mitkä ovat saavutukset ja meneekö 1 prosentti tavoitteisiin ja 99 prosenttia hukkaan. Mutta hänen lausunnoistaan huomaa, että hänen asenteensa asioihin on tällainen.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä en valtion varoilla juokselele huvimatkoilla Etelä-Afrikassa enkä mustassa Afrikassa tutustumassa, mihin kehitysyhteistyömäärärahat menevät, koska sieltä ei löydy jälkeäkään niistä, ne ovat jääneet johonkin välille.

Punainen lanka kehitysyhteistyössä sen seitsemän vuoden aikana, jotka olen ollut eduskunnassa, on ollut kestävä kehitys. Minä kysyn aina silloin tällöin hitaana hämäläisenä, mitä tarkoittaa kestävä kehitys. Kukaan ei ole koskaan kertonut minulle sitä. Nyt ovat herrat ja rouvat itsekkin kyllästyneet siihen kehitysyhteistyöosastolla ja tuli uusi sävähdyttävä sana: strategia. Se on aivan mahtava: strategia. Se on jokaisen huulilla. Nyt selviää, että kestävä kehitys on yksi strategian osa. Voisiko joku nyt sanoa minulle, mikä on kestävä kehitys?

Mielestäni kestävä kehitys on se, että annetaan alkupanos ja huolehditaan siitä, että alkupanoksen saaja omatoimisesti kasvattaa alkupanosta suurempiin mittoihin ja parantaa näin elintasoaan. Vanha asia, niin kuin olen sanonut: Ei anneta kaloja, että saa kerran keittää keiton,

vaan annetaan verkot ja opetetaan kalastamaan — vanhoillakin verkoilla voi vuosikausiakin kalastaa — ja silloin tapahtuu kestävä kehitystä. Ei pudoteta jauhosaakia eikä anneta rahaa vaan annetaan välineet, joilla maata käännetään ja muokataan, annetaan apulantaa ja jyvää. Siitä se lähtee. Opetetaan, millä tavalla maatalouden kierto tapahtuu esimerkiksi suomalaisessa yhteiskunnassa. Se on kestävä kehitystä.

Koskaan ei ole selvitetty, mitä kestävä kehitys on. Puhutaan vain. Ed. Wahlströmiä arvostan suuresti. Hän on hieno kansanedustaja ja hyvä puhuja, mutta kenellekään ei selvinnyt häneen puheestaan yksikään ainoa kohta siinä, mitä tarkoittaa strategia, mitä tarkoittaa kestävä kehitys. Kysymyksessä on sanahelinä, joka on tyypillistä ihmisille, jotka ovat jääneet ulkoasiainvaliokuntaan, sisäenläämpiävään systeemiin.

Ed. H a l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jätän suorat kysymykset ed. Wahlströmin itsensä vastattavaksi. Haluaisin todeta tässä tilanteessa pöytäkirjoihinkin sen ed. Aittoniemelle, että ei ainoa mahdollisuus ole matkustaa kehitysmaihin tutustumaan tilanteeseen käyttäen valtion rahoja. Monet meistä käyttävät ihan omia rahojaan; sen lisäksi, että me rahoitamme vapaaehtoisia kansalaisprojekteja, käytämme myös omaa varallisuuttamme, aikaamme ja työpanostamme näiden projektien hyväksi, joten väittäisin, että ed. Aittoniemen kohdalla on kysymys pikemminkin siitä vanhas-ta paljon naureskellusta lehtimiesjutusta, että älä koskaan tarkista jutun taustaa, voit menettää jutun.

Ed. W a h l s t r ö m (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä kyllä hämmästelen ed. Aittoniemen kysymyksiä. Hänen nimeään ei todellakaan ole mietinnön lopussa, koska hän ehti loikata hieman oikealle tässä välillä, ennen kuin mietintö valmistui. Mutta hän on ollut mietintöä tekemässä. Tässä on kovin pitkä selitys, mitä valiokunnan mielestä on kestävä kehitys ja mitä siinä pitää painottaa. Siinä vedotaan nimenomaan Rion konferenssin päätöksiin ja arvioidaan kehitysyhteistyötä sitä kautta. Sen vuoksi minulla ei ole tarvetta esittää, mitä se on, koska yhtä hyvin voisin lukea koko mietinnön ääneen, jos epäilisin, että ed. Aittoniemi ja muut eivät osaa lukea.

Mitä tulee strategiaan, sattuu olemaan niin, että tämän asiakirjan nimi on ”Suomen kehitysyhteistyö 1990-luvulla, strategiset tavoitteet ja

keinot”. En minä voi enää pitempään selvittää, jos hän ei tiedä, mikä on strategia.

Mitä tulee siihen, minkälaista yhteistyötä me kannatamme, niin kyllä tämä mietintö ja kaikki se keskustelu, jota on käyty ulkoasiainvaliokunnassa, lähtee nimenomaan siitä, että annetaan verkko ja opetetaan kalastamaan. Sen lisäksi on katastrofiapu. Jos ed. Aittoniemi olisi halunnut tutustua, niin hän olisi huomannut, että kehitysyhteistyö on nimenomaan pääasiassa sitä, ja se on juuri sitä kestävä kehitystä, kun annetaan näitä kehittämisen edellytyksiä. Tässä me painotamme esimerkiksi erityisesti naisten asemaa ja naisten koulutuksen parantamista, joka on erittäin tärkeä asia.

Mitä tulee vielä tähän asiaan, viittaa siihen, mitä ed. Halonen sanoi. Kyllä meillä useilla on kehitysyhteistyöstä juuri se kokemus, joka on syntynyt kansalaisjärjestöjen toiminnassa vuosija vuosikymmeninä ja sitä kautta eikä pelkästään ulkoasiainvaliokunnan kammiossa, joka sekun on sinänsä hyvin tärkeä paikka, kun asioista keskustellaan.

Ed. A l h o : Arvoisa puhemies! Niin, mikä on strategia? Ainakin Rokka sanoo Tuntemattomassa, että strategia on sitä, että tähdätään ennen kuin ammutaan.

Arvoisa puhemies! Todellakin kehitysyhteistyökertomus ja siitä annettu ulkoasiainvaliokunnan mietintö on erinomaisen mukavaa luettavaa taas vaihteeksi. Olen itse joskus tuntenut vähän syyllisyyttä siitä, että itsekin hyväksyin sen, että kehitysyhteistyömäärärahat vähenevät, kun bkt:n kasvu oli negatiivista. Mutta täytyy kyllä sanoa, että tällaista kuoppaa kehitysyhteistyöhön en totisesti olisi halunnut syntyvän, sillä niin kuin täällä ovat kaikki todenneet, kehitysyhteistyö on erittäin pitkäjänteistä ja vauriot, jotka nyt on kehitysyhteistyön määrärahojen leikkauksen kautta aikaansaatua, tietysti kestävät myös hyvin kauan.

Minua on muutenkin kiusannut kehitysyhteistyössä ja nk. kriittisissä puheenvuoroissa se, että jotenkin aina ajatellaan, että kehitysyhteistyö on vain sitä, että rahaa valuu Suomen kansantaloudesta jonnekin, mikä on epätoivottavaa. Erityisen pahoillani olin tietysti siitä, että myös presidentinvaalikampanjan aikana sanottiin, että meillä on kotona tärkeämpiä asioita hoidettavana kuin maailmalla.

Minun näkökulmani nimittäin on se, että kehitysyhteistyökin on nähtävä suomalaisen kansantalouden ja suomalaisten kannalta myös dy-

naamisena mahdollisuutena. Olen tavannut monia sellaisia pienyrityksiä ja kehitysyhteistyön kanssa tekemisissä olleita suomalaisia liikemiehiä, jotka ovat pahoillaan siitä, että juuri näin on käynyt, koska kehitysyhteistyö aina myös poikii monenlaista muuta asiaa. Se, että kehitysyhteistyömäärärahat ovat leikkautuneet näin pahasti, on myös vaikuttanut hyvin lamaannuttavasti siihen työllisyyskehitykseen ja innovatiiviseen otteeseen, joka myös meidän yritysmaailmassamme jossain määrin saattoi olla parhaina kehitysyhteistyövuosina. Kaiken huipuksi aktiivisuus ja alttius nähdä uusia asioita, oppia ja kulkea maailmalla ja olla siellä, missä tapahtuu, on tietysti myös lamaantunut. Tässä mielessä suomalaiset jäävät aika lailla oleskelemaan tänne omaan maahansa ja pohtimaan omia ongelmiansa sen sijaan, että aktiivisesti yritettäisiin nähdä koko maailman mittaluokassa haasteita ja kehitysmahdollisuuksia.

Olen siis sitä mieltä, ed. Aittoniemi, että matkailu avartaa. Jos sen voi tehdä jopa oman työpaikkamme kustannuksella, niin mielestäni se pitäisi tehdä, koska niin kuin sanottu, monet meistä tekevät sen ihan omilla varoillaan ja tekevät sitä ihan puhtaasta kiinnostuksesta. Minä en ole ulkoasiainvaliokunnan jäsen, joten en ole osallistunut tämän kertomuksen käsittelyyn. Mutta ilokseni saatoin todeta, että maksettuaani oman kummityttären maksuja vuosikymmeniä hänkin on nyt avoitunut ja on pienen tytön äiti. Näin ollen minunkin vuosikymmeniä jatkunut ikään kuin kehitysyhteistyöni on nyt päässyt siihen vaiheeseen, että tästä työstä on kasvanut aikuinen ja hänellä on omia pieniä lapsia. Mutta en ole sitä mieltä, että tämä on ainoa tapa tehdä kehitysyhteistyötä, vaan niin kuin sanottu, mielestäni me tarvitsemme ponnisteluja, jotka ovat koko kansakuntamme ponnisteluja, ja on hyvä, että sen rinnalla on järjestöjen ponnisteluja, ja erinomaisen hyvä, että sen rinnalla on myös yksilöiden omia ponnisteluja. Minua on siis kiusannut tämä, että tämä kehitysyhteistyö nähdään vain puhtaana passiivisena rahavirtana ulospäin, kun se avaa mielestäni hyvin dynaamisia mahdollisuuksia suomalaisille ja kansantaloudelle.

Minua on myös häirinnyt se, että silloin kun oli vielä mahdollisuutta keskustella kehitysyhteistyön määrästä ja laadusta, niin valtavasti me panimme aikaa puhuaksemme kehitysyhteistyön virheistä. Loppujen lopuksi virheet ovat olleet tavattoman vähäisiä ja oikeastaan niillä on vain pystytty täyttämään muutamia lööppejä silloin, kun on haluttu hieraista sitä

suomalaisenkin hyvin tuntemaa kateus- tai muuta nystyrää.

Loppujen lopuksi on päivänselvä asia, että jos jotain tehdään, niin myös tulee virheitä, ja luojan kiitos kehitysyhteistyössä on virheitä tehty, koska se on myös ollut hyvin hyvä asia silloin, kun varat ovat niukentuneet ja on tarkkaan täytynyt miettiä, mitä tehdään. Mutta epäilen, että myös koko ajan nytkin tapahtuu virheitä, joita ei tehdä tietoisesti ja jotka sitten jälkiviisaina voidaan todeta. Mutta hulluinta olisi se, että jätettäisiin tekemättä virheiden tekemisen pelosta. Näin olen jotenkin tuntuukin siltä, että kehitysyhteistyön laatukseskustelu löi toista kautta itseensä poskelle niin, että kehitysyhteistyön alennustila on nyt tullut jotenkin hyväksyttäväksi sen vuoksi, että muistellaan, että siellähän tehtiin niitä virheitäkin.

Muistelen, että olin joskus myös sitä mieltä, että on hyvä antaa kehitysyhteistyöstä kertomus. Mutta en ole enää ihan varma siitä, onko se niin hyvä asia, sillä ulkoasiainvaliokuntakin on kiinnittänyt nyt huomiota eduskunnan vaikutusmahdollisuuksien puutteellisuuteen. En pidä oikeastaan hyvänä sitä, että budjetissa on vain könttä. Budjetti on oikeastaan varsinainen päätöksentekoasiakirja myös kehitysyhteistyön kohdalta. Nyt vaikutusmahdollisuutemme ovat jääneet vähäisiksi ja voimme tässä puhua vuoden 92 kertomuksen ympäriltä lämpimiksemme perjantai-illan hiipussa. Tällä tavoin tavallaan kehitysyhteistyökin on menettänyt ajankohtaisen poliittisen otteensa, kun siitä annetaan erilliskertomus ja ne puhuvat asiasta, jotka ovat siitä kiinnostuneet eivätkä muut oikeastaan välitä.

Mutta ehkäpä johtopäätös siitä, että kertomus ei ole tarpeellinen, on liian hätäisesti mietitty. Onhan se joka tapauksessa avannut mahdollisuuden eduskunnan käydä mielestäni tälläkin kertaa korkeatasoista keskustelua kehitysyhteistyöstä ja sen tavoitteista. Pidän nimittäin valiokunnan mietintöä erinomaisen hyvänä. Yhdyn juuri niihin näkemyksiin, jotka liittyvät kehitysmaastrategioihin, ja myös konkreettiseen ehdotukseen kehitys- ja ympäristöministerin asettamisesta. Se mielestäni ankkuroi hyvin juuri sen tavoitteen, jota itsekkin pidän tavoiteltavana: pitkäjänteisen kehityspolitiikan, jossa yhteinen maapallomme nähdään kokonaisuutena ja jokainen kansakunta tuntee siinä täysivaltaisena vaikutus- ja vastuumahdollisuutensa.

Ihmisoikeuksista ed. Pekka Haavisto jo puhui, ja itse olin ajatellut niistä myös muuttaman sanan sanoa. Nyt vain totean lyhyesti sen,

että mielestäni on myös hyvin tärkeätä, että ihmisoikeuskysymysten ympärille liitetään demokraattisen päätöksenteon vahvistamisen mahdollisuuksia ja ikään kuin poliittisen erimielisyyden sallimisen lisääminen. On nimittäin ollut kovin surullista nähdä, että monissa maissa satunnaiset asiat ovat saattaneet syöstä ne hyvin vaikeisiin sisäisiin tilanteisiin, viimeksi nyt Ruandassa. Tässä mielessä ihmisoikeudet ja demokraattinen päätöksenteko kulkevat kyllä käsi kädessä.

Ehdin jo sanoa ministeri Kankaanniemelle vastauspuheenvuorossani muutaman sanan kansalaisjärjestöyhteistyöstä. Kun itse toimin muutamissa sellaisissa kansalaisjärjestöissä, jotka tekevät kehitysyhteistyötä, olen kyllä ollut huolestunut asiasta, johon myös ed. Haavisto puheenvuorossaan kiinnitti huomiota: Kansalaisjärjestöjen kautta on tullut paljon sellaista väkeä, jolla on omakohtainen käsitys siitä, millaista on elämä kehitysmaassa, ja on kehittynyt monenlaista tietoa, taitoa ja osaamista. Nyt näyttää todella siltä, että monien kansalaisjärjestöjen tehtäväksi jää vain rahan kerääminen ja sen toimittaminen kehitysyhteistyökohdemaahan. Tätä en pidä hyvänä asiana. Minusta esimerkiksi yhden järjestön, jossa toimin, Suomi — Nicaragua-seuran, lähettämä terveydenhuoltoapu on ollut erinomaisen hyvä asia sen vuoksi, että tätä kautta meillä on nyt Suomessa monia sellaisia ihmisiä, jotka ovat kehitysmallääkietieteen hyviä asiantuntijoita ja joita käytetään myös kehitysyhteistyöministeriössä hyväksi ja jotka ovat saaneet tätä kautta erinomaisen hyvän ammattitaidon. Näyttää nyt kuitenkin siltä, että vastaisuudessa meillä ei enää ole mitään mahdollisuutta henkilöapua lähettää, koska se näykyä kanavoitavan pelkäästään Kehitysyhteistyön Palvelukeskuksen kautta, mikä on toisaalta ihan hyvä asia, mutta mielestäni tässäkin pitäisi sallia erilaiset mahdollisuudet.

Lopuksi haluan myös sanoa muutaman asian vielä eduskunnan mahdollisuuksista. Täällähän on puhuttu monta kertaa siitä, että sisäpolitiikan ja ulkopoliitiikan raja on sillä tavalla häipynyt, että kansainvälisestä kanssakäymisestä on tullut yhä olennaisempi osa melkein kaikkea inhimillistä toimintaa ja myös hallinnon toimintaa. Vastaavalla tavalla tietysti kansainvälinen toiminta on myös hyvin olennainen osa eduskunnan työtä.

Meillä on täällä epäviralliset ystävyysryhmämme ja ne toimivat niin kuin toimivat, mutta mielestäni on ollut aika huolestuttavaa havaita, että ne alkavat olla hyvin keskittyneitä lähialuei-

siimme ja Eurooppa-kysymyksiin. Aika vähän enää riittää yksittäisiltä kansanedustajilta ponisteluja ja kiinnostusta esimerkiksi Afrikan maita tai Latinalaista Amerikkaa kohtaan, ja kuitenkin mielestäni myös näiden alueiden tuntemus — niiden kehitysongelmien, kulttuureiden jne. tuntemus — olisi äärimmäisen tärkeätä ja toivottavaa myös meillä. Siksi mielestäni pitäisi vahvistaa kyllä myös sellaisten ryhmien toimintaa ja antaa niille mahdollisuuksia pitää yhteyksiä kehitysmaihin, että emme näkisi pelkäästään ystävyysryhmätoimintaa ikään kuin europarlamentin lobbailukanavina, mitä ne myös ovat, niin kuin Ranska-, Saksa- ym. ryhmät.

Tästä pääsenkin siihen, että kun toimin myös Eteläisen Afrikan ystävyysryhmässä, pidän tärkeänä oltuani paikan päällä vaaleja seuraamassa ja havaittuani ne reiluiksi ja rehellisiksi, että Suomi pitäisi huolen siitä, että se panostaisi hyvin voimakkaasti eteläisen Afrikan ja Etelä-Afrikan sosiaalisen kehityksen tukemiseen sen vuoksi, että on ollut erittäin suuriarvoinen asia, että Etelä-Afrikka saattoi siirtyä rauhanomaisesti rotusorrosta, väkivallasta, alistamisesta ja kaikesta tästä kierteestä näinä muutamana vaalipäivänä katsomaan kohti tulevaisuutta. Mutta se ei totisesti selviä yksin, vaan se tarvitsee koko kansainvälisen yhteisön tuen, jotta ne odotukset, jotka tällä hetkellä koko mustalla väestönosalla on Etelä-Afrikan tulevan kehityksen suhteen, voisivat edes jossain määrin realisoitua eli saataisiin sähköä, vettä, saniteettitiloja. Pitäisin myös äärettömän tärkeänä Suomen kansainvälisen maineen kannalta ja siltä kannalta katsottuna myös, että kehitysyhteistyö on pitkäjänteistä työtä ja henkilösuhteet tärkeitä, että emme myöskään enää toista kertaa monia Namibia-projekteja panisi jäihin vaan panisimme niihin vauhtia.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pelttari.

Ed. Kuuskoski (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Alho kiinnitti huomiota sellaiseen näkökohtaan, että monella suomalaisella on käsitys kehitysyhteistyöstä järjestelmänä, jossa suomalaista rahaa vain valuu ulos. Valitettavasti näin moni ajattelee. Mutta on erittäin ikävää, että suomalaiset yritykset eivät tänä päivänä osaa käyttää tai pysty käyttämään monien kansainvälisten esimerkiksi YK-järjestöjen mahdollisuuksia. Hiljattain jälleen oli uutisia siitä,

että YK-järjestöjen tarjouskilpailussa on erittäin harvoin suomalaisia yrityksiä mukana. Sen vuoksi toivoisin, että ministeri tässä keskustelussa kertoisi, ollaanko tälle ongelmalle nyt ministeriön puolesta yrittämässä tehdä jotakin, koska minusta on hyvin tärkeää nyt, kun omat mahdollisuudet ovat tällä tavalla kutistuneet, että meidän yrityksemme olisivat myös kansainvälisessä työssä mukana. Se on tietysti kansantaloudellisesti merkittävää, mutta sitä kautta varmasti syntyy myös monenlaisia tärkeitä vuorovaikutussuhteita.

Ed. P a l o h e i m o : Herra puhemies! Joitakin hajanaisia huomautuksia hallituksen raportista ja mietinnöstä. Minä haluaisin myös puuttua aluksi kestävän kehityksen käsitteeseen, jota ed. Aittoniemi minusta täällä ihan oikeutetusti ihmetteli.

"Kestävän kehityksen" käsitteen sisältää tietyllä tavalla sisäisen epäloogisuuden, epäjohtomukaisuuden, siitä syystä, että "kestävä" tarkoittaa jotakin säilyvää, siis jotakin muuttumattomaa ja "kehitys" taas nimenomaan tarkoittaa muutosta. Näin ollen käsite "kestävä kehitys" sisältäisi elementit muuttumattomuudesta ja muutoksesta. Jos tätä asiaa haluaa pohtia hyvän tahtoisesti eikä irvaillen, niin silloin pitää kysyä, mitkä elementit tässä on niitä, jotka muuttuvat tai joiden tulisi muuttua, mitkä taas niitä, jotka ovat muuttumattomia, joiden ei tulisi muuttua. Minä lähdän nyt siitä järjestyksestä, joka on itse tässä sanaparissa, eli siitä, mikä säilyy muuttumattomana parhaassa tapauksessa.

Parhaassa tapauksessa nähdäkseni tämä käsite sisältää sen, että muuttumattomana säilyy esimerkiksi ilmankin laatu. Muuttumattomana säilyy maapallolla veden ja maaperän laatu. Muuttumattomana säilyy lajien lukumäärä. Muuttumattomana säilyy kokonaisuudessaan se pinta-ala, jonka ihminen on toistaiseksi jättänyt käyttämättä ja pyrkii säilyttämään jne. Eli muuttumattomia asioita ovat hyvin monet asiat, jotka liittyvät puhtauteen ja maapallon kaikkein perustavimpiin ekologisii ominaisuuksiin.

Mikä sitten saa muuttua näissä olosuhteissa? Mielestäni muuttuvaa voi olla esimerkiksi kulttuuri, ihmisen elämänlaatu voi muuttua, parantua jne., ihmissuhteet voivat parantua ja kaiken näköiset sellaiset asiat, jotka eivät vaaranna muuttumattomuutta niissä asioissa, jotka ovat kuitenkin tärkeitä. Minun nähdäkseni "kestävän kehityksen" käsitteen, jos sitä haluaa hyvän tahtoisesti eikä irvaillen käyttää, pitää silloin olla

sellainen, että se ei ole pinnallinen eikä valheellinen. Se ei missään tapauksessa ole esimerkiksi jonkinlainen poliittinen slogan. Minä en toivoisi, että se joutuisi siihen lukemattomien poliittisten sloganeitten, iskusanojen, jonoon, sanojen, joita viime vuosikymmeninä on käytetty ja jotka ovat kärsineet inflaation vähitellen alkaen olla synonyymi sanalle "hyvä". En toivo, että mitä tahansa, mitä halutaan nimittää "hyväksi", voitaisiin nimittää "kestävän kehityksen mukaiseksi".

Tästä syystä on minusta erittäin outoa, että jotkut ovat edes esittäneet sellaisen mielipiteen, että "kestävän kehityksen" käsite ja "taloudellisen kasvun" käsite kulkisivat rinnakkain ja olisivat jollakin tavalla yhden suuntaisia. Mielestäni näin ei missään tapauksessa voi olla, ja toivoisin, että "kestävän kehityksen" käsitettä ei ryhdyttäisi missään olosuhteissa näin pinnallisesti käsittämään. Jos siihen halutaan suhtautua vakavasti, niin suhtaudutaan siihen sitten sillä tavalla, että sekä se säilyvyys että se muuttuvaisuus ovat luonteeltaan myönteistä eivätkä ole ristiriidassa keskenään.

Minä haluaisin viitata tässä yhteydessä kahden kirjaan, joita pidän erittäin tärkeinä ja perustavina. Ensimmäinen kirja on vuonna 72 ilmestynyt "Kasvun rajat" ja toinen vuonna 92 ilmestynyt "Ylittyvät kasvun rajat". Näissä kummassakin kirjassa Dennis Meadows ja kumppanit ovat pyrkineet tutkimaan useiden tekijöiden samanaikaista vaikutusta tietokoneille ja pyrkineet ennustamaan maapallon kehitystä pitkällä tähtäyksellä.

Kaikkein kiinnostavinta on itse asiassa vertailla näiden kahden kirjan lopputulosta, kysyä sitä, että kun vuonna 72 ennustettiin maapallon tulevaisuus tietyllä tavalla, esitettiin eräitä aivan välttämättömiä toimenpiteitä, mihin pitäisi ryhtyä pikaisesti, ja niihin ei ole ryhdytty, niin mitä sitten esittää tämä uudempi kirja 92 maapallon kehityksestä. Senhän pitäisi loogisesti esittää, että kaikki on jo liian myöhäistä. Se ei kuitenkaan tee sitä.

Se, mikä tulee selvästi ilmi vuonna 92 kirjoitetussa kirjassa "Ylittyvät kasvun rajat", on, että ne toimenpiteet, mihin tänään pitää ryhtyä, ovat huomattavasti jyrkempiä, huomattavasti voimakkaampia kuin ne toimenpiteet, joita 20 vuotta aikaisemmin esitettiin. Tämä on minusta erittäin luonnollista.

Minä haluaisin tässä yhteydessä kiinnittää teidän kuulijoiden huomiota erääseen seikkaan, joka näyttää olevan poliittisissa prosesseissa aika yleinen. Se on se, että nähdään joku tilanne ja

tilanteen katastrofaalisuus ja tiedetään, että se, mitä pitäisi periaatteessa soveltaa, on kipurajan ylittävää rehellisyyttä, pitäisi pystyä näkemään suoraan, katsomaan kasvoista kasvoihin ongelmia ja pitäisi kysyä suoraan, mitkä ovat ne toimenpiteet, joita näiden ongelmien ratkaisu edellyttää. Sitten yhtäkkiä tähän rinnalle ilmestyy nk. poliittinen viisaus — ja tämä on nyt ironinen ilmaisu siitä syystä, että minusta se ei ole poliittista viisautta vaan poliittista pelkuruutta — kysymys siitä, että entäpä, jos sitten katsomme totuutta silmiin ja teemme ne johtopäätökset, joita pitäisi tehdä, niin miten meidän kannatuksemme käy ja mitä kansa ajattelee meistä. Ehkä meidät syöstään vallasta sen jälkeen, ja sen jälkeen meillä ei ole mitään sanottavaa. Siitä syystä poliitikot hyvin usein tekevät kompromissin todella oikeaksi tietämänsä ratkaisun ja ns. poliittisesti viisaan ratkaisun välillä. Te varmasti kaikki olette valmiit myöntämään, että minä puhun totta tässä asiassa, että näin juuri tapahtuu.

Prosessi etenee sitten sillä tavoin, että kun 20 vuotta kuluu, niin yhtäkkiä todetaan, että ne todelliset toimenpiteet, joita pitäisi tehdä, ovatkin jo paljon jyrkempiä ja se poliittinen kompromissi alkaa muistuttaa niitä oikeita toimenpiteitä 20—30 vuotta aikaisemmin. Sitten tehdään mahdollisesti taas semmoinen kompromissiratkaisu. Näin edetään sukupolvi toisensa jälkeen, tai siihen ei nyt tässä tapauksessa ole aikaa valitettavasti, mutta sanokaamme vuosikymmen toisensa jälkeen tai vaalikausi toisensa jälkeen siten, että jatkuvasti tehdään kompromisseja oikean ja pelkurimaisen ratkaisun välillä. Näin ollen sitä kehitystä ei pystytty todellisuudessa muuttamaan vaan ainoastaan jonkin verran hidastamaan. On tietysti selvää, että on parempi se kompromissiratkaisukin kuin se puhdas poliittisesti viisas ratkaisu.

Mutta joka tapauksessa tämä kompromissikehitys ei tule riittämään, vaan se tulee ajamaan meidät umpikujaan. Epäilen, että vuosikymmenien varrella tulee käymään niin, että se kompromissiratkaisu alkaa yhä enemmän muistuttaa sitä oikeata ratkaisua, kunnes ollaan siinä tilanteessa, että narun pää on kädessä. Sitten on todellakin katsottava totuutta silmiin ja tehtävä ne kaikkein julmimmat ja kaikkein armottomimmat ratkaisut, mitkä sitten on pakko tehdä sen takia, että vuosikymmen toisensa jälkeen on tehty kompromisseja.

Minä puhun tästä siitä syystä, että tämä viimeinen kirja ”Ylittyvät kasvun rajat” korostaa kiirettä, korostaa toimenpiteiden voimaperäi-

syyttä, korostaa sitä, että mitkään lievät viilailut eivät riitä. Se esittää ainakin teollisille maille kaksi ehdotonta muutosta, joista toinen on kulutuksen ja tuotannon lasku ja toinen on koko tuotannon laadullinen muutos, ja kehitysmaille se esittää ehdottomasti nopeaa siirtymistä kaksilapsiseen systeemiin, väestönkasvun rajaamista. (Ed. Laine: Tehän olette kiinalaisiakin edistyksellisiä!) — Kiinalaiset ovat tässä suhteessa edistyskellisin kansa, ed. Laine, kyllä. Kommunistenten Kiina, ed. Laine, on tässä suhteessa edistyskellisin maa ja kansa. No niin, se tuli nyt sanottua, toivottavasti riittävän äänekkäästi.

Minä haluan nyt paneutua vähäksi aikaa niihin johtopäätöksiin, mitä minusta tämän ylittävän kasvun rajoista olisi pitänyt tehdä tässä yhteydessä. Mielestäni tässä yhteydessä olisi pitänyt tehdä niitä johtopäätöksiä, että Finnidassa ja ulkoministeriössä analysoitaisiin se, miten voidaan esimerkiksi yhdellä kehitysyhteistyömiljoonalla saada eniten hyvää aikaan. Tätä ei edes tarvitsisi analysoida vaan oikeastaan vain poimia professori O. B. Lindströmin viime aikoina kirjoittamasta paperista, jota hän esitteli vähän aikaa sitten Finlandia-talolla. Ne lopputulokset osoittavat, että miljoona, joka on pantu perhesuunnitteluun, tuottaa enemmän hyvinvointia kuin mihinkään muuhun pantu miljoonan rahsumma.

Tässä samassa yhteydessä kävi myös ilmi, että kokonaisuudessaan, jos Suomi sijoittaisi koko kehitysapunsa perhesuunnitteluun, Suomi pysyisi hoitamaan huomattavan osan maapallon väestöohjelmasta. Kysymys ei ole sen suuremmista summista. Kysymys on siitä, että tähän panostetaan aivan liian vähän maailmassa.

Meidän pitäisi tehdä tämmöiset johtopäätökset: Meidän pitäisi pyrkiä määrätietoisesti siihen, että niissä kehitysmaissa, joihin kehitysapua annetaan tai joiden kanssa kehitysyhteistyötä tehdään, pitäisi ehdottomasti päästä stabiiliin tilaan noin 30 vuoden kuluessa, mikä tarkoittaisi sitä, että siellä eivät enää ympäristö- ym. tekijät pääsisi huononemaan ja että ne maat olisivat omillaan. Kehitysyhteistyön perimmäinen tarkoitus on tehdä itsensä tarpeettomaksi. Tämä on syytä muistaa.

Minä puutun lopuksi lyhyesti mietinnössä esitettyyn ehdollistamiseen siitä syystä, että ehdollistaminen on seikka, johon olen itse monta kertaa täällä viitannut ja jota olen oikeastaan edellyttänyt. Minä olen edellyttänyt, että apu ehdollistettaisiin siten, että se liitettäisiin kohdemaan väestöpolitiikkaan. Nyt se on liitetty ihmis-

oikeuskysymyksiin. Siitä huolimatta, että minä olen tämän joskus aikaisemminkin sanonut — kertaus on opintojen äiti, kuten tiedetään — niin sanon sen vielä kerran: Ihmisoikeuskysymykset ja väestöpolitiikka liittyvät ehdottomasti toisiinsa, sillä ei ole olemassa mitään ihmisoikeuspolitiikkaa, joka olisi sen tehokkaampaa kuin väestöpolitiikka, kun ajatellaan tulevien sukupolvien ihmisoikeuksia. Kun tulevien sukupolvien ihmisoikeudet otetaan tähän käsitteeseen mukaan, niin väestöpolitiikka saa ehdottoman oikeutuksensa.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Paloheimo paransi puheenvuoroaan loppua kohden kuin porsas juoksuaan. Moniin hänen esittämiinsä näkemyksiin aina Kiina-kohdasta alkaen ja vähän sitä ennenkin voi yhtyä. Kuten tavallista, vihreäthän vetävät puoleensa älyköitä, joita kieltämättä ed. Paloheimo varmasti edustaa. Ainoa ongelma on siinä, että heidän ajatuksensa ovat utopistisia, mitä myös ed. Paloheimo edustaa. Tätä utopistista ajattelua kestävästä kehityksestä hän edusti puheessaan kestävästä kehityksen olevan muuttumattomasta siltä osin kuin se koskee maata, vettä ja ilmaa, mutta muuttuvaa, kun se koskee kulttuuria ym.

Kestävä kehitys tarkoittaa kehityksessa itsetoimisen talouden vaatimusta. Siitä on kylmästi kysymys, vaikka me minkälaisia korulauseita tähän heittäisimme, itsetoimisen talouden kehityksestä, joka on pantava liikkeelle. Kun itsetoimisen talouden kehitys lähtee liikkeelle ja turvaa kansalaisten normaalin elintulon, silloin myös kulttuuri voi, ed. Paloheimo, kukkia vihreänä, se kulttuuri, joka on kansalle perinnäistä. Mutta kulttuuri kuolee sitä mukaa kuin leipä loppuu ja kurjuus lisääntyy.

Nämä eivät ole, ed. Paloheimo, älykön puheita. Nämä ovat sellaisen ihmisen puheita, joka pitää tassunsa lujasti suomalaisessa maankamarassa. Tästä kehitysyhteistyössä ja kestävässä kehityksessä on kysymys. Ed. Paloheimon puheen loppuosa oli hiukan abstraktia, mutta se oli koko ajan kiinni linkolalaisessa periaatteessa hiekan kaunisteltuna, sen myönnän.

Ed. Wahlström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli mukava havaita, että nyt puolen tunnin jälkeen myös ed. Aittoniemi näyttää tietävän, mitä on kestävä kehitys, kun hän äsken ei tiennyt, mitä se on. (Ed. Aittoniemi: Onhan sitä paljon selvitelty tässä!) Mutta hän on

nopeasti oppivainen. Vaikka meitä ei ehkä välttämättä älyköiksi tarvitse haukkua kumpakaan, niin opimme jotakin.

Mitä tulee siihen, kun ed. Aittoniemi puhui, että on utopiaa, että kestävä kehitys on sellaista, että siinä on muuttumattomuutta ja muuttuvaisuutta, olen samaa mieltä ed. Paloheimon kanssa. Kyllä esimerkiksi sen kulttuurin, joka meillä näkyy kulutuksessa ja jota voisi sanoa yhtä hyvin tuhlaamiseksi ja joka ei ole siis elintasoa vaan on kulutuksen tasoa, sen kulttuurin muuttaminen on tavattoman tärkeää, jos haluamme puhua kestävästä kehityksestä. Siltikin on se vaara koko ajan tässä puheessa, että me käytämme käsitettä juuri tavalla, mistä ed. Paloheimo varoitti, että se on hokema, jolla kaiken maailman asiat halutaan pyhittää ja sanoa, että tämä nyt on kestävä kehitys. Yhdyn kyllä pääosin siihen, mitä hän sanoi käsitteen sisällöstä. Valiokunnassahan keskusteltiin tästä hyvin pitkään juuri sen vuoksi, että haluttiin luoda määritelmä, jottei sitä käytettäisi höltömmästä. Mietimme jopa, onko tämä suomennos oikea. Englanninkielinen "sustainable development" tarkoittaisi täsmällisemmin jotakin muuta, mutta siihen kielitieteen emme loppujen lopuksi ryhtyneet. Joka tapauksessa, ed. Aittoniemi, kyllä on, jos me haluamme kestävä kehitystä, myös kulttuuria muutettava ja silloin katsottava lähinnä pieleen.

Ed. Halonen: Arvoisa puhemies! Ihan pieni kommentti edelliselle puhujalle, vaikka olisi tietysti parempi keskittyä vain omaan esityslistaansa.

Ed. Paloheimo sanoi, että pitää tehdä sellaisia ratkaisuja, että ihan kipeältä tuntuu. Niin monta kertaa kuin on eduskunnan täysistunnosalissa sanottukin, että pitää tehdä kipeitä ratkaisuja ja pitää tehdä niin, että tuntuu, minä en oikein käsitä, mistä silloin oikein puhutaan. Nimittäin sehän vain osoittaa sen, että tekee kipeätä. Eihän se kerro yhtään siitä, onko päätös ollut oikea vai väärä. Se voi kummasta tahansa syystä tehdä kipeätä. Sen vuoksi mielestäni loogisuus, jolla omia emootioita esitellään, myös tässä asiassa mielestäni meni pieleen.

Joka tapauksessa, palaan kehitysyhteistyökertomukseen, ensinnäkin kiitokset sekä hallitukselle että ulkoasiainvaliokunnalle. Molemmat ovat tehneet sinänsä hyvää työtä. Kehitysyhteistyökertomus on tätä nykyä erittäin oivallinen tietolähde monilla tavoin. Siinä on paljon sellaista yksityiskohtaista informaatiota, jota voi käyttää vuoden aikana, vaikka se on tietysti tilastolli-

sesti aina vähän jäljessä, kun se nytkin kertoo vuodesta 1992. Ottaen huomioon kuitenkin sen, miten yleensä tietoja on ollut saatavissa, se on joka tapauksessa uusinta tietoa, jota yleensä on näissä yhteyksissä ollut käytettävissä.

Toinen asia on budjetin ja kehitysyhteistyökertomuksen käsittelyjen erottaminen toisistaan. Siihen palaan myöhemmin. Minustakin olisi aiheellista monista syistä sitoa ne nyt taas kiinteämmin takaisin yhteen.

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö on mielestäni hyvällä tavalla täydentänyt hallituksen kertomusta. Yhdyn pääosiltaan ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä esitettyihin kannanottoihin. Erityisen hyvänä pidän sitä, että on otettu kantaa myös siihen, mitä on tehty nyt supistettujen määrärahojen puitteissa ja miltä tulevaisuuden tältä pohjalta pitäisi jatkossa näyttää.

On jonkin asteinen looginen ristiriita siinä, jos ensin pidetään kiinni kaikista niistä lupauksista, joita on annettu, kuten mietinnön alussa todetaan, ja sitten toisaalta edellytetään kuitenkin, että maksutaan varsin nopeassa tahdissa uusia periaatteita, joita ei, jos lisää rahaa ei tule, pystytä kovin nopeasti toteuttamaan, koska resurssien vähäisyyden ja tavoitteiden moninaisuuden välillä on silloin ristiriita. Mutta toivon, että bkt-taso nousee ja että myös prosentti nousee, jolloin päästään nopeammin muutokseen.

Olen mielenkiinnolla seurannut keskustelua täällä kestävästä kehityksen periaatteista. Saattaa olla, että kysymyksessä on — sanon, hyvin vaarallisesti — jonkin asteinen sukupuolten välinen ero. Mielestäni kestävä kehitys on totta kai sanoja sanojen joukossa mutta se on omalla tavallaan termi, joka on auttanut meitä hyvin paljon löytämään uudenlaista, monipuolisempaa katsantotapaa myös kehitysyhteistyöhön. Se on yhdistänyt ympäristönäkökohdat ja aikaisemman ihmisarvoja alleviivanneen kehitysyhteistyön parhaat osat. Mielestäni ulkoasiainvaliokunnan selvitys mietinnössä siitä, miten se käsittää kestävästä kehityksen periaatteet, on varsin hyvää ja vahvaa tekstiä, joka ainakin minulle on täysin riittävä ja selkeä jokapäiväisen toiminnan kannustamiseksi.

Mietinnössä käsitellään väestöpolitiikkaa ja pidetään sitä tärkeänä. Haluaisin tässä yhteydessä painottaa myös sitä, että jatkossa toivottavasti ulkoasiainministeriö antaessaan kansalaisjärjestöille varoja ja tehdessään omia projekteja myös käytännössä toimii tämän periaatteen mukaisesti.

Kehitysmaiden naisten aseman parantami-

nen, johon sisältyy, kuten mietinnössä sanotaan, varsinkin nuorten tyttöjen ja naisten koulutuksen parantamiseen ja perhesuunnitteluun liittyviä tavoitteita, on erinomaisen tärkeää. Haluan kuitenkin tuoda tähän toisen näkökulman esille. Jos kehitysmaassa ei ole kehittyntä sosiaalipolitiikkaa, on todennäköistä, että sukupolvien keskinäisen vastuun luotettavuus ei ole sitä astetta, että voitaisiin väestöpolitiikkaa ajaa tuloksellisesti.

Myös omasta maastamme, jota pidämme kuitenkin kovin kehittyneenä ja pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan periaatteet hyväksyvänä maana, on näkyvissä samantapainen reaktio. Kun eduskunta sanoo ulkoasiainvaliokunnan mietinnön kautta, että köyhyydessä tehdään usein lyhytnäköisiä ratkaisuja, joita ei jälkepäin enää hyväksytä, itse asiassa tässä suhteessa kehitysmaat eivät ole olleet yhtään sen huonommassa tilanteessa kuin on esimerkiksi kehitysavun antaja Suomi itse. Meillä on varsin tuttua useiden kuukausien ajalta keskustelu siitä, onko tulevalla sukupolvella mahdollisuus maksaa eläkkeet ja tulisiko heidän sinänsä koskaan niitä maksaa, siitä huolimatta että eräs väestöpolitiikan keskeisiä elementtejä on se, että kansallisella tasolla voidaan ottaa sellainen vastuu eri sukupolvien välillä, että ihminen voi esimerkiksi vanhetessaan uskoa, että hänestä pidetään huolta ilman, että hänellä itsellään on kolmea, neljää, viittä tai kymmentä lasta.

Tässä mielessä on hyvä huomata, että myös osa tällaista hyvinvointiyhteiskunnan perusperiaatteista lähtevää ajattelua sukupolvien välisestä ketjusta ja sen tärkeydestä pätee yhtä hyvin kehitysmaiden osalta. Totta kai mallit ja mittakaavat ovat erilaisia, mutta näyttää siltä, että jonkin asteista sosiaalipolitiikkaa tulee olla, jos aiotaan pitkäjänteisesti tällä alueella menestyä ja nimenomaan niin, että sen hyväksyvät niin miehet kuin naisetkin.

Omalta puoleltani olen huomannut, että käytännössä varsin rajallisetkin projektit saattavat tässä yhteydessä olla onnistuneita, ja kun muutkin ovat kertoneet arkipäivän kokemuksista, voin sanoa, että Kansainvälisen Solidaarisuussäätiön ns. Uganda-projektin puitteissa on ollut hyvin näkyvissä se, että pelkästään lehmän hankkiminen perheelle, siitä huolehtiminen, sen antaminen perheen naisen, äidin, nimiin ja hänelle myös taloudellisen vastuun antaminen pankkitilin kautta on ollut mahdollista ja siihen on saatu myös perheen ja miehen tuki ja projekti on esimerkiksi tältä osin laajenemassa hyvää vauhtia,

niin kuin arvoisa ministerikin tietää. Tämänta-
paisia projekteja on myös muilla, ja mielestäni
niillä on voitu varsin hyvin vaikuttaa nimen-
omaan naisten aseman parantamiseen käytän-
non tasolla.

Eduskunnan asemasta kehitysyhteistyössä on
valiokunnan mietinnössä koko joukko kannan-
ottoja. Kuten jo ehdin mainita, mielestäni kehi-
tysyhteistyökertomuksen ja toisaalta siinä esitet-
tyjen hyvien kannanottojen ja budjetin välillä
tulisi olla nykyistä kiinteämpi yhteys. En usko,
että on aihetta palata siihen vanhaan järjestel-
mään, jossa eduskunta hyvinkin yksityiskohtai-
sesti päätti kaikista niistä markoista, joita kehi-
tysyhteistyöhön kulutettiin, mutta jonkin näköi-
nen kompromissi ehkä nyt vallitsevan ja vanhan
järjestelmän välillä voitaisiin löytää. On myös
mielestäni siinä mielessä hyödyllistä tehdä näin,
että ei vain eduskunta näe, mitä rahalla saa, ei
tarvitse kuvitella, että jollakin määrällä saa
enemmän, kuin mihin se tosiasiasa riittää, vaan
myös toisin päin: Rahalla on aina isäntänsä, ja
eduskunta on tämän rahan isäntä. Tässä mielessä
se voi mielestäni hyvällä omallatunnolla myös
antaa suuntaa rahojen käytölle nykyistä tarkem-
min.

Tähän samaan liittyy se, että jos eduskunta
nykytilanteessakin on tehnyt kehitysyhteistyötä
koskevia lausumia, ne pitäisi oikeasti ja rehelli-
sesti toteuttaa. Sekä valiokunnan mietinnössä
olevaan tekstiin että ulkoasiainvaliokunnan pu-
heenjohtajan ed. Paasion lausumaan on helppo
yhtyä.

Arvoisa puhemies! Kansalais- ja lähetysjärjes-
töjen panoksesta on oma osuutensa, ja on kai
todennäköistä, että jatkossa, seuraavien kerto-
musten osalta, tullaan palaamaan niiden työn
arviointiin ehkä tämänvuotistakin enemmän.
Kun kuitenkin valiokunnan mietinnössä on tästä
jo muutama sana, tässä vaiheessa voinen palata
myös omassa puheessani käytännön tasoon.

On tietysti aivan oikein, että kehitysyhteistyö-
määrärahojen väheneminen on tehnyt entistä
tärkeämmäksi kiinnittää huomiota projektien
kustannus- ja laatusuhteisiin. Mutta mielestäni
tässä suhteessa tulee kuitenkin olla myös realistinen.
Olen myös itse ollut esimerkiksi sellaisen
keskiamerikkalaisen maan kuin Nicaraguan
kanssa yhteistyössä. Itse asiassa muistaisin, että
diktatuurista selviämisen jälkeen noin kaksi
vuotta kesti, ennen kuin tämä maa löytyi meidän
projektiksemme. Sen jälkeen aina 70-luvulta 90-
luvun puoliväliin on tätä seurattu. Tänä aikana
on tapahtunut Nicaraguassa hyvin paljon. San-

dinistihallinnosta on siirrytty nykyiseen keskus-
ta-oikeistolaiseen hallintoon, ja monia vaiheita
on ollut maan sekä taloudellisessa että poliittises-
sa kehityksessä. Tämän seuraaminen sinänsä oli-
si ollut jo riittävän vaikeaa. Mutta jos ottaa sa-
man aikakauden Suomen kohdalta, on muutos
ollut ihan yhtä suuri. Jos näiden yhtä aikaa ta-
pahtuvien muuttujien yhteinen vaikutus pitää
pystyä arvioimaan, se on aikamoisen hieno saa-
vutus.

Kun me toisaalta tiedämme, että Suomi ei ole
onnistunut omankaan taloutensa suhteen kovin
hääppöisesti ennakoimaan ja arvioimaan, mie-
lestäni pientä armeliaisuutta voisi ehkä osoittaa
myös kehitysyhteistyöprojektien arvioinnin suhteen.
Nicaragua ei ole edes pahin esimerkki. On
huomattavasti dramaattisempia kehitysyhteis-
työkumppaneita. Tässä mielessä olen samaa
mieltä muun muassa ed. Alhon ja eräiden muiden
puhujien kanssa, että jonkin asteinen erehtymi-
nen on inhimillistä ja jopa niin, että jos erehtymi-
siä ei olisi sattunut, voisi sanoa, että se olisi pi-
kemminkin sattumaa kuin oikeaan osunutta ar-
viointia.

Vaikkapa maaparista Suomi — Nicaragua on
kuitenkin on helppo löytää myös positiivisia ar-
vioita. Niitä on se, että kun maa on sopivan
kokoinen ja projektit ovat sopivan kokoisia, on-
gelmatkin pysyvät käsin kosketeltavina ja niihin
löytyy helpommin ratkaisuja. Olen valmis alle-
kirjoittamaan sekä kertomuksessa että mietin-
nössä olevan kannan siitä, että sellaista vasta-
partneria on hyvin vaikea eräissä tapauksissa
löytää, joka olisi sekä luotettava että tehokas ja
vastaaisi suomalaisia demokratiavaatimuksia,
koska kysymys on siitä, että usein kansalaisjär-
jestöjen kehittämismallit eivät ole ihan niin pit-
källe vietyjä kuin ne ovat meillä muutaman vuo-
sikymmenen tuloksena. Jos saadaan aikaiseksi
tällainen vastaorganisaatio, niin kuin mekin
olemme esimerkiksi onnistuneet Kansainvälisen
Solidaarisuussäätiön kanssa saamaan Nicaragu-
assa, jossakin määrin siinä joutuu puuttumaan
toiseen päähän, tavallaan tekemään sitä valmiiksi
ja toivomaan senkin jälkeen, että se menestyy.

Toinen asia, jonka haluan tuoda esille, on se,
että kun jokin projekti laitetaan käyntiin, silloin
on tietyt laatuvaatimukset myös, sanoisiko, kehi-
tysyhteistyömäärärahojen antajien puolella. Ul-
koministeriöllä on tietty kriteeri. Kun projekti on
toiminut muutaman vuoden ja sitä arvioidaan
jälkeenpäin, saattaa olla tilanne, että ovatkin jo
ihan uudet kriteerit käytössä, niin kuin esimer-
kiksi nyt ovat kertomuksessa kestävä kehitys ja

muut. On tietysti selvä asia, että jos lähtöhetkellä niitä ei vielä ollut, ei kansainvälisessä keskustelussa pahemmin eikä myöskään meidän omassa politiikassamme, eivätkä ne tietysti jälkikäteenkään siihen projektiin voi ilmaantua. Tässäkin mielessä tämä mielestäni voi olla realistinen. Uskallan tuoda näitä esille sen vuoksi, että nyt mainitsemani yhteisö on erittäin hyvin selvinnyt arvioinneissa, mitä täällä kerrotaan tehdyn.

Viimeisenä kohtana, arvoisa puhemies, haluan tulla varsinaisena asiana, kehitysyhteistyön ehdollistamiseen. Olen erittäin vahvasti samaa mieltä kuin ulkoasiainvaliokunta on mietinnössään puhuessaan kulttuurirelativismista ja myös ihmisoikeuksista. Kaiken voi tietysti kyseenalaistaa, mutta kun olemme YK:n jäsenmaa, olemme hyväksyneet ihmisoikeudet sekä julistuksellisella tasolla että myös globaalisen ihmisoikeussopimuksen ja eurooppalaisen ihmisoikeussopimuksen kautta, ei ole mitään syytä asettaa kyseenlaiseksi näiden arvojen toteuttamista myöskään avunsaajamaissa. Toinen asia on tietysti se, että taas voidaan olla tässäkin suhteessa realisteja ja katsoa, kuinka paljon ja kuinka nopeasti niitä voidaan niissä olosuhteissa toteuttaa, ja aivan kuten mietinnössä sanotaan, onko kyseinen kansa itse suypää tilanteeseensa vai ei, eli lähtee siitä, että huonojen hallitsijoiden takia ei tarvitse kansaa aina räkkätä.

Mielestäni on hyvä ja keskeinen asenne lähteä siitä, että voimme edellyttää ihmisoikeuksien toteuttamista ja tukea näin myös demokraattisia voimia kehitysyhteistyön toisessa päässä.

Viimeisenä ja tavallaan teknisenä asiakohtana olen löytänyt yhden asian, josta olen eri mieltä kuin ulkoasiainvaliokunta. Pidän varsin ilahduttavana, että jossakin on kantani poikennut. Mietinnössä sanotaan, että ympäristöpolitiikka ja kehitysyhteistyökysymykset tulevat nivoutumaan yhä läheisemmin toisiinsa ja sen takia pitäisi olla ympäristö- ja kehitysministeri, joka vastaisi molemmista alueista. Minä en usko tähän. Jos katson nykyistä hallitusta ja katson, millaisia ministereitä siellä on, niin kaikella kunnioituksella, mitä nyt opposition puolelta voi tulla, sanoin, että tämänhetkiset kehitysyhteistyöministeri ja ympäristöministeri ovat erittäin paljon keskivertoa edistyksellisempiä, ja uskon, että näin on kaikissa hallituksissa. Mieluummin kaksi kuin yksi, tehkööt kunnollista, hyvää yhteistyötä.

Ed. O. Ojala: Arvoisa puhemies! Voisi aluksi todeta, että aika moni puhuja on esittänyt

aivan samoja näkemyksiä kuin itsekkin edustan, joten melkein voisi puheenvuoronsa sillä kuitata, mutta en nyt kuitenkaan ihan sitä tee.

Ensiksi toteaisin, että muistaakseni ed. Alho vähän valitteli sitä, että ilmeisesti kehitysyhteistyötä ei arvosteta eduskunnassa riittävästi, mikä on tosiasia — muistaakseni ed. Kuuskoskikin siitä puhui — ja myös kansalaismielipide olisi kääntynyt laskuun. Itse olen tällä hetkellä jossakin määrin optimistisempi, ainakin tähän suuntaan viittaavat mm. Ruotsista saadut tiedot ja muutama tiedossani oleva Suomessa yliopistossa tehty tutkimus kansalaisten mielipiteistä kehitysyhteistyötä kohtaan. Tässä suhteessa siis en aio heittää kiveä kaivoon vaan olen optimistinen, ja ennen kaikkea nämä tutkimustulokset viittasivat siihen suuntaan, että mitä enemmän ihmiset tietävät kehityksistä, sitä positiivisemmin he suhtautuvat niiden auttamiseen. Tämä on tietysti aika loogista ja ymmärrettävää, mutta erityisesti tietysti silloin tiedotusvälineillä on erittäin suuri vastuu siitä, että myös tietoa kehitysmaiden tilanteesta saataisiin laajemmin ja perusteellisemmin muutenkin kuin ainoastaan todella pahan ja huonon olon ja murheen tunteen aiheuttavina katastrofikuvina ja nälkäisiä lapsia esittävinä kuvina. Ne ovat tosiasioita, mutta väliin tuntuu siltä, että ihmiset turtuvat niihin. Ihmisten arkipäivästä ja arkisista selviytymiskamppailuista ja positiivisista esimerkeistä pitäisi pikemminkin kertoa.

Ainakin oli erittäin ilahduttavaa muutama päivä sitten nähdä televisiosta Namibian nykyisen sosiaali- ja terveysministerin haastattelu hänen opiskeluajoistaan Suomessa. Ministeri Kankaanniemi, sehän jos mikään on erittäin hyvää ja tärkeää kehitysyhteistyötä, että me voisimme yhä enemmän myös kehityksistä ottaa opiskelijoita tänne Suomeen. En tiedä, onko kukaan laskenut, mutta oletan, että eri maissa saattaa olla todella useita ministereitä, joilla on siteitä tänne Suomeenkin ja jotka ja ovat saaneet täältä koulutusta. Se on varmasti hyvää prää.

En myöskään taida tässä puheenvuorossani enemmälti puuttua kehitysyhteistyömäärärahojen supistuksiin. Niistä täällä on puhuttu. Itse olen niistä myös aikaisemmin useaan otteeseen puhunut, eivätkä ne siitä kaunistu. Mutta ministeri Kankaanniemi tietää varsin hyvin, miten kriittisesti olen näitä supistuksia arvostellut. Vaikka ministeri on puhunut määrärahojen puolesta, niin mielestäni valitettavasti hän on hallituksessa täysin epäonnistunut määrärahoja puolustaessaan. (Min. Kankaanniemi: On niitä vä-

hän jäänyt!) — No, vähän on jäänyt, niinhän hän tässä toteaa, mutta aivan liian vähän.

Kansalaisjärjestöjen työn merkityksestä on myös useampikin henkilö puhunut. Kun itse myös toimin aktiivisesti kansalaisjärjestötasolla nimenomaan kehitysyhteistyön ja solidaarisuustyön osalta, haluaisin korostaa niiden merkitystä ja vedota siihen, että vaikka varmasti löytyy kehittämisen varaa ja kritiikillekin on aihetta, niin kyllä pääosin kuitenkin ruohonjuuritason työstä parhaat kokemukset on. Ei ole jäänyt kalliita isoja hankkeita ruostumaan, jollei sota tai jokin konflikti ole tuhonnut, ei sairaaloitakaan tyhjiksi.

Ed. Paloheimo on nyt jo täältä poissa, mutta kun hän niin yksiselitteisesti kehui Kiinan väestöpolitiikkaa, en voi olla siihen jossain määrin puuttumatta, koska aina pitää tuoda myös esille kääntöpuoli ja ongelmat. (Ed. Halonen: Hänellä on kolme lasta!) Kyllä me kaikki varsin hyvin tiedämme, millä tavalla Kiinassa väestöpolitiikkaa valikoivasti harjoitetaan. Kun nykyinen teknologia mahdollistaa myös lasten sukupuolen määrittelyn, tiedämme varsin hyvin, että Kiinassa, Intiassa ja monissa muissa maissa tyttölapsia abortoidaan tai surmataan syntymän jälkeen, kun he eivät ole toivottuja, vaan poikalapsi on perheen toivottu lapsi. Tämä on todella mielestäni iso eettinen ja moraalinen kysymys, johon myös Suomen tulee kaikilla kansainvälisillä foorumeilla puuttua. Se on todella hirvittävää teurastusta ja tarpeetonta todellakin. Itse asiassa olen joskus miettinyt, mikä mahtaa olla tilanne Kiinassa 20 vuoden kuluttua, jos ajatellaan todellakin, että siellä aivan selvästi tulee sukupuolivääristymä ja monissa muissakin maissa, joissa näin valikoivasti lapsia synnytetään. Se tarjoaa kyllä aika hurjia kehitysnäkymiä, kun ajatellaan, mitä siitä pahimmillaan voi seurata.

Ennen kaikkea halusin puheenvuorossani puuttua väestöpolitiikkaan ja väestökysymykseen, joka mielestäni on hyvin tärkeä. Professori Malaska on jossain yhteydessä todennut, että ihmiskunta rakentaa kriisejä varastoon, ja niin tietysti räjähdysmäisen väestökasvun suhteen on pian tapahtumassa, jollemme tälle kykene jotain tekemään. Kuitenkin köyhyys, taloudelliset vaikeudet ja väestökasvu ovat kaikki kytöksissä toisiinsa eikä väestökasvusta voida puhua irrallaan. Mielestäni on hyvin tärkeää, että on myös korostettu valiokunnan mietinnössä nimenomaan kehitysmaiden naisten aseman parantamista ja koulutusta. Se on todella välttämätöntä,

koska ilman, että siihen puututaan, ei myöskään väestökehitykselle voida mitään.

Äitiys- ja lapsikuolleisuuden alentaminen vähentää pitkällä aikavälillä myös lasten määrää maapallolla, ja kuitenkin on todettava, että esimerkiksi turvalliseen äitiyteen tähtäävät ohjelmat eivät yksistään riitä ja ole tehokkaita ilman perhesuunnittelua. Perhesuunnittelun avulla naiset voivat välttää suunnittelemattomilta raskauksilta ja päättää lastensa syntymätahtaisuuksista. Nyt olen ainakin itse saanut tietoja, joiden mukaan joka viides kehitysmaiden lapsi syntyy suunnittelemattomasti ja useampi sata, ehkä jopa 300 miljoonaa, kehitysmaiden naista on vailla ehkäisyvälineitä ja ehkäisyn mahdollisuuksia. Yli puoli miljoonaa naista kuolee vuosittain raskauden ja synnytyksen aiheuttamiin komplikaatioihin, ja näistä maista 99 prosenttia on kehitysmaita, joten paitsi että tarvitaan perhesuunnittelua, tarvitaan myös naisten terveydentilaan kohdentuvia toimenpiteitä. Tässä tietysti mm. Who:lla tulisi olla mielestäni vielä nykyistäkin vahvempi ja keskeisempi rooli.

Valiokunnan mietinnössä kiinnitetään huomiota ensi syksynä Kairossa pidettävään YK:n väestö- ja kehityskonferenssiin, ja on hyvin tärkeää, että se on tässä nostettu keskeiseksi esille. Mutta olisin kyllä ollut kiinnostunut tietämään, miten Suomessa tähän nyt valmistaudutaan. Valmistaudutaanko riittävän laajapohjaisesti ja lähetetäänkö myös riittävän laajapohjaisesti osanottajia tähän kokoukseen? Jos vertaan esimerkiksi muihin Pohjoismaihin, tiedossani on, että esimerkiksi Ruotsissa ja myös Norjassa huomattavasti useammin myös kansanedustajat, siis tavalliset parlamentaarikot, osallistuvat tämän tyyppisiin kokouksiin. Meillä useasti on kyllä niin, että sinne menee ministeritaso ja virkamiehet ja ehkä jonkin verran kansalaisjärjestöjen edustajia, jos hyvin käy. Minusta on hyvin tärkeää, että nimenomaan tähän kokoukseen, joka jatkuu myöhemmin vielä ensi vuonna järjestettävillä kokouksilla, valmistauduttaisiin perusteellisesti ja huolellisesti.

Aivan lopuksi toteaisin sen, että olen kyllä ed. Halosen kanssa aivan samaa mieltä siinä, että minä en ihastunut ulkoasiainvaliokunnan ajatukseen siitä, että ympäristö- ja kehitysyhteistyöministerin tehtävät yhdistettäisiin. En minä tiedä, onko tämä nykyinen järjestely paras mahdollinen. Hyväkään tarkoitava ministeri ei kyllä pärjää, jos hän ei saa riittävästi tukea ja resursseja. Mutta kuitenkin minusta se, että me olemme nyt kokeilleet vain tämän nelivuotiskauden sitä,

että meillä on kehitysyhteistyöministeri, ei vielä ole mielestäni riittävä, vaan mikäli me Suomessa todella, olemme Euroopan unionissa tai emme, haluamme olla globaaleihin ja tärkeisiin kysymyksiin vaikuttamassa, niin en nyt ainakaan näe, että ympäristöministeriön osalta tehtävät tulisi yhdistää. Kyllä minä näen, että kansainväliset kysymykset ovat väistämättä kaikkien ministereiden tehtävissä yhä keskeisimmällä sijalla, siitähän ei päästä mihinkään, mutta nimenomaan tulevaisuuden haasteet ovat maapallolla sen suuntaiset, että teollistuneiden maiden on pakko osaltaan tehdä sellaisia ratkaisuja, jotka antavat entistä paremmat mahdollisuudet kehittyville maille selviytyä, ja aivan valtavat haasteet ovat siellä edessä. Tässä mielessä kyllä näkisin, että alkoholiasiat voisi aivan huoletta seuraavalta ministeriltä poistaa, mutta kehitysyhteistyöministeriä tarvitaan jatkossakin.

Ed. H a l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti. Jos salkkuja nyt mietitään, yhtä lailla voisi sanoa, että jos todella puhutaan kehitysmaapolitiikasta, silloin tulevat ulkomaankauppa ja ulkomaankauppaministeri ihan yhtä tärkeiksi esille, koska tuntuu siltä, että ulkomaankauppaministerit hyvin harvoin edes ovat näissä keskusteluissa mukana, vaikka monissa muissa yhteyksissä, mm. EU:n puolella, tämä on todettu yhdeksi keskeisimmistä seikoista.

Ed. K u u s k o s k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On varmasti aivan totta, että ei ole yhtä oikeaa ratkaisua tähän. En minä ainakaan halua sataprosenttisesti linnoittautua kehitysyhteistyö- ja ympäristöministerin taakse, mutta kyllä minusta se olisi kokeilemisen arvoinen asia. Perustelisin sitä sillä, että tästä salkusta tulisi sitten riittävän painava, jolloin siihen tulee myös sellainen ministeri, jonka ääntä kuullaan. Minulla on kahdesta hallituksesta kokemusta, ja kyllä se on ollut molemmilla kerroilla se, että sinne tulee ykkösketju ja kakkosketju. Ei se sitten auta, vaikka olisi kakkosketjussa vähän useampiakin huutamassa asian puolesta, vaan kyllä siihen tarvitaan aika paljon myös poliittista painoarvoa. Kun nämä asiat ovat niin keskeisen tärkeitä, minusta silloin kannattaisi tehdä aika vahva salkku. On aivan mahdollista kokeilla myös sellaista vaihtoehtoa, että sama henkilö on kehitysyhteistyöministeri ja ulkomaankauppaministeri. Sekin voi olla toisella tavalla toimiva ratkaisu.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli oikeastaan aika mielenkiintoinen tämä ed. Kuuskosken näkemys. Nimenomaan salkun painoarvon osalta mietin vain sitä, mitä nyt on tapahtunut esimerkiksi tällä hetkellä Suomessa ympäristöministerin siipien leikkaamisen osalta. Se itse asiassa aina viime kädessä näkyy kuitenkin siinä, mikä on hallituksessa poliittinen linjavalinta ja millä tavoin siellä ratkaisuja tehdään. Tietysti voidaan ajatella, että jos on pelkästään kehitysyhteistyöministeri, painoarvo ei ole merkittävä, ei ole miljardiluokan budjettia pyörittävänä. Mutta ajatus siitä, että olisikin ulkomaankauppaministeri ja kehitysyhteistyöministeri yhdessä, voisi kyllä avata aivan uudenlaisia näköaloja. Se kyllä pakottaa, ainakin oletaisin, että pakottaisi, aivan toisella tavalla myös toimimaan. Mutta en ainakaan halua vielä siltäkään osin lyödä kantaani lopullisesti lukkoon.

Ministeri K a n k a a n n i e m i: Herra puhemies! Täällä on käyty ihan hyvä ja arvokas keskustelu, ja siitä lausun kiitokset. Sanon tässä joitakin ajatuksia vielä, mitä tässä kuunnellessa on herännyt ja mitä on kysely.

Ensinnäkin totean kolme hyvin ajankohtaista asiaa.

Ed. Alho ensimmäisessä vastauspuheenvuorossaan sanoi jotakin siihen suuntaan, että kansalais- ja lähetysjärjestöjen tukea on leikattu niin, että apu on lähes romahtanut ja ne ehkä ovat masentuneet. Toivoisin, että ed. Alho niin kuin kaikki muutkin kansanedustajat kävisivät parhaillaan Vanhassa Satamassa Katajanokalla olevassa Ihminen ja kehitys -tapahtumassa, joka nyt toisen kerran meidän aloitteestamme järjestetään siellä. Siellä on ehkä enemmänkin järjestöjä kuin oli ensimmäisellä kerralla, ja valmius ja into tehdä tätä työtä näkyvät kuitenkin. Toki määrärahoja on leikattu tältäkin osin, mutta toisaalta on myös siirrytty kehysmenettelyyn suurimpien järjestöjen osalta ja järjestöjen mahdollisuuksia oma-aloitteisuuteen sitä kautta niiden osalta lisätty. Mutta lama on tietysti omalta osaltaan vaikeuttanut järjestöjenkin työtä, omavastuuseisuuden keräämistä, ja se aktiivisuus, mikä on kentällä ehkä parhaina aikoina ollut, on nyt vähäisempää.

Toinen hyvin ajankohtainen asia on se, mitä ed. Kuuskoski kyseli jossakin vaiheessa: Suomes- ta kehitysyhteistyövaroilla tehtäviä hankintoja. Me olemme kehitysyhteistyöosastolla voimakkaasti ponnistelleet, että saisimme YK-järjestöjen ostajien kokouksen Suomeen. Se on ollut

täällä tämän viikon, tänään päättyi tämä kokous. Siellä oli viitisenkymmentä YK-järjestöjen ostajaa, jotka tulivat Suomeen kokousta pitämään. Alkupäivät oli heidän kokouksiaan ja sitten loppuviikolla Business Contact Days, jossa yhteydessä noin 70 suomalaisen yrityksen ja ostajien kesken oli yhteydenottoja, tuskin yhteenottoja. Minä uskon, että kun Suomen elinkeinoelämän kilpailukyky on näin voimakkaasti parantunut viime aikoina, niin suomalaisilla on mahdollisuuksia tässä suhteessa hankintoihin ja tarjouskilpailuissa menestymiseen aivan toisella tavalla kuin aikaisemmin. Ehkä olisi aikaisemminkin pitänyt tähän kiinnittää entistä enemmän huomiota, kuin tapahtui, mutta tällä hetkellä näin on, ja toivon mukaan voimme tässä suhteessa todella saada nyt uutta tulosta aikaan. Me annamme kuitenkin vieläkin jonkin verran varoja YK-järjestöille, jotka tekevät paljon hankintoja. Jos niistä saadaan edes jonkinlainen osuus Suomeen, se on meille tietysti ihan hyvä eikä ollenkaan vahingollista.

Kolmas ajankohtainen asia on se, mistä ed. Biaudet puhui ehkä vähän laajemmin ja tarkoittaen vähän toista, kuin minä tässä vastauksessani: Totean suomalaisten rekrytoinnista kehitysyhteistyöhön ja mm. YK-järjestöihin, että kyllä me olemme kehitysyhteistyöosastolla panneet niin ison pyörän pyörimään kuin sieltä löytyy saadaksemme ministeri Rehnin aika tärkeälle paikalle YK:n erään järjestön pääjohtajan tehtävään.

Muiltakin osin rekrytoinnista olemme käyneet useankin kerran osastolla keskustelua, mutta ehkä on hieman niin, että tässä taloudellisessa tilanteessa meillä on ollut hieman vaikeuksia vaatia kovasti tällaisia tärkeitä hyviä paikkoja. On rehellisesti myönnettävä, että tällaista hienotunteisuutta ehkä vähän on. Silloin kun annettiin ylimääräisiä avustuksia ja lisätukea muutama vuosi sitten, olisi voitu paremmin vedota tässä suhteessa, mutta se aika on nyt ainakin toistaiseksi takana.

Herra puhemies! Muutamiin muihin tärkeämpiin asioihin haluan kiinnittää huomiota.

Ed. Wahlström arvosteli hieman sitä, kun sain alkupuheenvuoroni lopussa, että katson, että ulkoasiainvaliokunta on yhtynyt hallituksen strategian peruseriaatteisiin ja niihin painotuksiin. Totean, että ne peruspainotukset ovat tässä strategiassa köyhyyden vähentämiseen tähtääminen kehitysyhteistyössä, ympäristönäkökoh-
tien ja väestöpolitiikan huomioon ottaminen entistä voimakkaammin sekä ihmisoikeuksien ja

demokratiapyrkimysten tukeminen. Periaatteena on myös kehitysmaan oman vastuun korostaminen ja sitten ehdollistamiskysymykset. Nämä ovat niitä tärkeitä, keskeisiä peruseriaatteita tässä strategiassa, ja ymmärtääkseni aika selkeä on mietintö siltä osin, että näihin ei kritiikkiä ole ollut. Niin kuin pitääkin, valiokunta on niitä linjannut, arvioinut, mitä ne sisällään pitävät, ja tuonut niihin arvokkaita näkökohtia, mutta itse näitä peruseriaatteita ja peruspainotuksia siinä ei ole kyseenalaistettu. Siksi saatoin noin mielestäni oikein sanoa.

Toinen tärkeä asia, joka tässä keskustelussa nousi jonkin verran esiin, erityisesti puheenjohtaja Paasion puheenvuorossa, on eduskunnan ja hallituksen suhde kehitysyhteistyössä. Mietinnössä sanotaan: ”- - kustannuksiltaan tietyn suuriset projektit tulisivat valiokunnan käsittelyyn ennen kuin niitä ryhdytään toteuttamaan.” Eli ilmeisesti valiokunta tarkoittaa, että toteuttamispäätökset ja hyväksymispäätökset tehtäisiin eduskunnassa, valiokunnassa, joidenkin, tietyn markkamääräisen rajan ylittävien projektien osalta. Tämä tuo mielestäni kyllä eteen sen, että silloin pohditaan, missä kulkee eduskunnan ja hallituksen välinen raja toimeenpanovallan käytössä. Eduskunta myöntää määrärahat ja antaa linjaukset. Pyydän että luette budjettiesityksen aina tarkasti. Kyllä siellä on myös aika paljon rajauksia meidän toiminnallemme, maalutellot ja muut sieltä näkyvät. Eduskunta myös samalla, kun antaa tällaiset ohjeet, jälkikäteen valvoo hallituksen toimenpiteitä ja toteutusta. Jos eduskunta on itse toteuttaja ja valvoo omaa toteutustaan, asia ei ole myöskään aivan kunnossa mielestäni silloin. Olen vielä sitä mieltä, ennen kuin joku viisaampi sanoo, että olen selvästi väärässä, että toimeenpanovalta kuuluu hallitukselle ja eduskunta valvoo sitä, antaa ohjeet, määräykset ja myös moitteet, jos pieleen menee. Niin kuin täällä ihan oikein sanottiinkin, aina joskus tietysti on arvostelemisen paikka.

Tuossa hieman takana olevassa pankkitukiasiaassa meneteltiin jonkin aikaa niin, että eduskunta oli toimeenpanovaltaa käyttävä elin. Mielestäni se oli virhe, väärin. Ei niin pidä olla. Eduskunta sitoo itsensä väärällä tavalla siihen, mihin sen ei meidän vallanjakojärjestelmämme mukaan pitäisi mennä.

Eduskunnan ja hallituksen sekä kehitysyhteistyötä hoitavien viranomaisten, ministeriön, yhteistyötä, tiedonvälitystä ja vaikutusmahdollisuuksia pitää ehdottomasti lisätä, ja sitä omissa puheenvuorossani korostin. Avoimuutta, oh-

jaus- ja tiedonsaantimahdollisuuksia pitää lisätä ja niihin uusia keinoja löytää entistä enemmän.

Uskon, että tämä pätee myös mm. meidän YK-politiikkaamme, YK-järjestöissä tapahtuviin kannanottoihimme jne. Ehkä, jos Suomi on joskus EU:n jäsen, tämä pätee myös EU:n kehitysyhteistyöpolitiikkaan. Nämä seikat tulevat olevaan jatkossa ehkä vieläkin tärkeämpiä kuin joidenkin projektien käsitteleminen eduskunnassa. Näissä pitää etsiä uusia mahdollisuuksia.

Sitten täällä oli keskustelua ministerien tehtävänajaosta, salkkujaosta, hallituksessa. Minä en myöskään näe aivan ongelmattomana sitä, että meillä olisi yhteinen kehitysyhteistyö- ja ympäristöministeri. Myönnän sen ja kaikki tiedämme, että tänä päivänä kehitysyhteistyössä ympäristönäkökulma painottuu. Tämän strategian mukaan sen pitääkin painottua entistä enemmän, ja meillä on varsinaisia ympäristöprojekteja. Väestökysymykset, energiakysymykset, koulutuskykykysymykset ja monet sosiaalisetkin kysymykset liittyvät ympäristöön tai niissä on vahva kosketus ympäristökysymyksiin, ympäristönäkökulmaan. Mutta on kuitenkin muutakin kuin vain ympäristöpainotteista kehitysyhteistyötä, ja silloin ehkä saattaisi olla niin, että tuollaisessa järjestelmässä ympäristönäkökulma painottuisi sitten hieman liikaakin jonkun muun kustannuksella.

Ulkomaankaupan osalta pelkään, että näin saattaisi olla ulkomaankauppaministerillä vielä suurempi halu saada vientiä lisättyä ja kauppapolitiikkaa edistettyä varsinaisen kehitysyhteistyön ja ehkäpä sen kestäväen kehityksenkin kustannuksella.

Tällä hetkellä sanoisin, että sittenkin kaikkein paras arvostus kehitysyhteistyölle on, jos sillä on oma ministeri. Jos saadaan, niin kuin tarkoitus ja täällä laaja halu on, saada lisää määrärahoja kehitysyhteistyöhön, niin näen, että kyllä meidän muuhun ministerinsalkkuun verrattuna puoltaa paikkaansa ihan erillinen kehitysyhteistyöministerin salkku, jossa voi olla jotakin muuta lisänä ja ehkä jatkossa vielä enemmän, kun tämä todella laaja-alaisuus vielä kansainvälisyyden lisääntymisen myötä.

Tällä hetkellä minulla ovat olleet alkoholiasiat, ja haluan tässä vain todeta, että pari päivää sitten sain pienen raportin siitä, mikä on esimerkiksi Namibiassa tällä hetkellä alkoholitalanne. Emme me ole siihen erityisen voimakkaasti panostaneet, mutta siellä on ollut kuitenkin suomalaisen tämän alan hankkeessa mukana, selvitetyssä, ja se ongelma on nopeasti ja voimak-

kaasti kärjistymässä. Tietysti nämä ovat kotimaisia alkoholiasioita, jotka ensi sijassa ovat minulla salkussani ja tuovat arkisuuksia realismia siltä osin tähän työhön mukaan.

Mutta olen siis aika kriittinen siihen valiokunnan kannanottoon, että nimenomaan ympäristö ja kehitysyhteistyö liitettäisiin samaan salkkuun. Siihen liittyy vielä sekin ongelma, että silloin saattaisi tulla jossakin määrin ongelmia siinä, että esimerkiksi lähialueiden valtavat ympäristöongelmat saattaisivat painottua kehitysmaiden kustannuksella.

Edelleen oli ehkä joitakin erityiskysymyksiä, joihin olisi syytä vastata, mutta ehkä itse strategian merkityksestä joku sana. Tämä on nyt kehitysyhteistyöstrategia, joka ei sisällä itäapua, ei lähialueyhteistyötä, ei kauppapolitiikkaa eikä muita osia. Valiokunta katsoo ja samalla tavalla itse katson, että me tarvitsemme tämän kehitysyhteistyöstrategian ehdottomasti ja sen yläpuolelle tavallaan tarvitsemme kehitysmäärästrategian, jonka laatiminen on sitten jo useamman ministerin asia. Vielä kun täällä joku kuulutti, että Suomen ulkopoliitikalla ei ole ollut jatkuvuutta eikä strategiaa, niin ehkä me kehitysmäärästrategian yläpuolelle vielä tarvitsisimme ulkopoliittisen strategian, jonka osa olisi tämä. Sitten kai koko valtakunta tarvitsisi uutta strategiaa, näkökulmaa tulevaisuuteen, ettei eletäisi niin tuulten viemänä, kuin ehkä on viime vuosina jouduttu elämään. Kehitysyhteistyöstrategian alle me laadimme paraikaa toimialakohtaisia, maakohtaisia ja myös multivuotuisia strategioita, jotka tulevat ministeriötasolla vahvistettaviksi.

Lisäksi tietysti budjettia voidaan aina kehittää, laajentaa, syventää tietomäärää siinä, informaatiota. Myös sitä pitää selvittää, mitä päätöksiä voidaan tuoda eduskuntaan budjetin kautta. Se on tärkeä keino, jota pitää edelleen kehittää.

Näen kyllä myös tarpeellisen erillisen kehitysyhteistyökertomuksen antamisen eduskunnalle. Se antaa mahdollisuuden, vaikkakin jälkikäteen, käydä kuitenkin keskustelua tästä pitkäjänteisestä työstä, josta tässä on kysymys, eivätkä ne ponnistelut, mitä kertomuksen ympärillä on tehty, ole olleet ollenkaan hukkaan heitettyjä. Viime aikoina me olemme päässeet siihen, että kehitysyhteistyökertomus on saatu kuitenkin kohtuullisessa ajassa eduskuntaan, niin kuin tämäkin kertomus ja strategia sen osana jo syyskuussa viime vuonna eli yhdeksän kuukautta kertomusvuoden päättymisen jälkeen. Sen tietomäärä ja sen informatiivisuus, kun se on vielä noin kauniisti laadittu kansiltaankin, on aika

hyvä kouluissa ja yleisessä käytössä kehitysyhteistyön perustietolähteenä. Siksikin se on ihan arvokas.

Ed. O. Ojala : Arvoisa puhemies! Ministeri Kankaanniemi suhtautui varsin kriittisesti tai penseästi siihen ajatukseen, minkä ulkoasiainvaliokunta on esittänyt siitä, että ulkoasiainvaliokunta voisi ottaa kantaa kustannuksiltaan suurempiin kehitysyhteistyöhankkeisiin. Ministeri perusteli penseyttään lähinnä sillä, että valtasuhteet päätöksenteossa jotenkin hämärtyisivät.

Mielestäni kuitenkin ministeri olisi voinut ainakin esittää vastaehdotuksena jonkin muun keinon, jolla voitaisiin tehostaa sitä, että ulkoasiainvaliokunnalla olisi vaikutusmahdollisuus ja kenties myös muilla valiokunnilla. Kun nyt ajatellaan, että väestöpoliittiset kysymykset ovat hyvin keskeisiä, niin myös kenties sosiaali- ja terveysvaliokunta voisi linjata vähän näitä asioita, ennen kuin tehdään isoja ratkaisevia päätöksiä. Tähän ministeri ei puuttunut puheenvuorossaan.

Ministeri K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Kyllä minä jo alkuperäisessä puheenvuorossani painotin sitä, että hallituksen ja erityisesti eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan mutta myös muiden valiokuntien yhteydenpidon tiivistäminen on aiheellista myös siitä syystä, että eduskunta voisi täten saada kehitysyhteistyön toimeenpanosta palautetta.

Äsken painotin sitä, että on mahdollista se elävän yhteyden lisääminen budjettiesitystä kehittämällä, kertomusmenettelyllä ja muunlaisella yhteydenpidolla. Kyllä sitä kautta on tehtävissä paljon. Siitä, siirretäänkö järjestelmässämme olevan perusperiaatteen vastaisesti toimeenpanovaltaa eduskunnalle, en ole vakuuttunut, siitä että näin olisi edes eduskunnan kannalta viisasta. Mutta näissä kysymyksissä olen avoin ja valmis kyllä käymään keskustelua. Vielä en yhteydenpitoon ole löytänyt muuta muotoa kuin nämä, mitä meillä on käytössä, ja niiden edelleenkehittäminen.

Herra puhemies! Samassa yhteydessä unohdin Kairon väestökonferenssista todeta, että sen ajankohta on syyskuun toisella ja kolmannella viikolla, jolloin eduskunta kokoontuu käsittelemään mahdollisesti EU-jäsenyyssopimusta, budjettiesitystä ja budjettilakeja. Tämä on aiheuttanut ongelmaa siinä, että eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan on vaikeaa osallistua kovinkaan laajasti. Me pyrimme siihen, että kansanedustajia ja eduskuntaa olisi mukana konferenssissa. Toisaal-

ta Kairon mahdollisuudet ehkä vastaanottaa kovin laajaa joukkoa Suomesta, kuten muistakaan maista, eivät ole välttämättä ihan hyvät.

Valmistautumisessa konferenssiin on meillä valmistelutoimikunta, ja siinä on eri tahoja edustettuina. Se on pitänyt muutaman kokouksen. Myönnän, että vastaavan laajuista valmistelukoneistoa ei ole kuin oli Rion kokoukseen, mutta ehkä tämä on erältä osin suppeampi kuin Rion kokous, jossa oli todella massiivinen ja vahva valmistelukoneisto. Mutta me pyrimme siihen valmistautumaan todella tehokkaasti viiteryhmiemme kanssa yhteistyössä niin kotimaassa ja Pohjoismaissa kuin myös YK:n järjestämissä valmistelukokouksissa.

Ed. O. Ojala : Arvoisa puhemies! Aivan selvyuden vuoksi vain sanon ministerille siitä, kun oli puhetta eduskunnan vaikutusmahdollisuuksista kehitysyhteistyöasioissa. En minä niinkään korostanut jälkikäteistä kontrollikomitean roolia, vaan nimenomaan valmistelua. Silloin kun hankkeista ei vielä ole lopullisesti päätetty ja vain suunnitelmat on olemassa, esimerkiksi juuri painopistevalinnoissa ja vastaavissa voisi eduskunta vaikuttaa. Näin olen myös ymmärtänyt ulkoasiainvaliokunnan tahtoneen. Ehkä juuri, jos ajatellaan muitakin valiokuntia, nimenomaanhan asian käsittelyä tarvittaisiin valmisteluvaiheessa eikä niinkään jälkikäteen yksittäisten projektien osalta.

Ed. K u u s k o s k i : Herra puhemies! Ei minukaan ministerin vastaus eduskunnan vaikutusmahdollisuuksien osalta tyydyttänyt. Huomasin, että ministeri jätti onneksi hieman porttia auki, kun hän sanoi, että vielä tästä voidaan keskustella. Kyllä me tarvitsemme nyt tähän jotain uutta, niin että eduskunta paremmin sitoutuu ei vain johonkin miljardi- tai miljoonamäärään, joka siellä on, vaan tähän työhön. Sen vuoksi toivon, että tätä keskustelua jatketaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotus laiksi tuontimaksulain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 26
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 16

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 16.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

valtiovarainvaliokuntaan:

6) Hallituksen esitys n:o 77 laiksi eräiden väliaikaisesti maahan tuotujen ajoneuvojen tullittomuudesta annetun lain 1 ja 6 §:n muuttamisesta

7) Hallituksen esitys n:o 78 laiksi moottoriajoneuvoverosta annetun lain muuttamisesta

liikennevaliokuntaan:

8) Hallituksen esitys n:o 79 laiksi luvanvaraisesta tavaraliikenteestä tiellä annetun lain muuttamisesta

9) Hallituksen esitys n:o 80 laiksi tieliikennelain muuttamisesta

talousvaliokuntaan:

10) Hallituksen esitys n:o 81 laiksi tuontipolttoainneiden velvoitevarastoinnista

11) Ed. Raskin ym. lakialoite n:o 32 laiksi kansaneläkelain 4 §:n ja laiksi sairausvakuutuslain 33 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Rask: Herra puhemies ja ed. Luhtanen! Verotus Suomessa on tänä päivänä ennätyskiireää, epäoikeudenmukaista ja kotimaista ostovoimaa tehokkaasti leikkaava. Eläkeläisten verotus on kiristynyt siinä, missä palkansaaajienkin,

jotka maksavat jokaisesta tienamastaan markasta veron.

Yhden eläkeläisryhmän kohdalla on kyse kaksinkertaisesta verotuksesta, jonka poistamiseksi olen tehnyt lakialoitteen. Kyse on ulkomailta Suomeen muuttaneista, nyt eläkkeellä olevista ihmisistä. Heistä suurin osa muutti Ruotsiin töihin 60-luvulla, ja nyt monet tahtoisivat muuttaa kotimaahan takaisin. Joillekin esteeksi on muodostunut juuri verotus.

Pohjoismaisen verosopimuksen tulisi estää kaksinkertainen verotus, mutta näin ei kuitenkaan tapahdu, koska sopimus koskee vain varsinaisia veroja eli valtionveroa, kunnallisveroa ja kirkollisveroja, ei veroluonteisia maksuja eli sairausvakuutus- ja kansaneläkemaksuja.

Eläkeläisiä koskevat vakuutetun sosiaaliturvamaksut ovat olleet tasoltaan pitkään niin alhaisia, ettei vakuutusmaksuja koskevaa kaksinkertaista verotusta ole koettu ongelmalliseksi. Viime vuosina eläketuloa saavien vakuutetun kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksut ovat kuitenkin nousseet jopa yli 7 penniin veroäyryltä. Nousu on ollut 4 prosenttiyksikköä viimeisen kahden vuoden aikana. Ruotsista eläketuloa saavien verotus on kiristynyt kohtuuttomaksi. Suomeen maksettavat verot ja maksut saattavat nousta jopa suuremmiksi kuin Suomesta saatava kansaneläke.

Nykyinen verotuskäytäntö on kahdesta maasta eläketuloa saavien kannalta epäoikeudenmukainen. Kaksinkertainen verotus tulisikin poistaa mahdollisimman pian muuttamalla kansaneläke- ja sairausvakuutuslakeja. Ja on todettava, että kaksinkertaisen verotuksen poistaminen ei aiheuta maksujen saajille kovin merkittäviä tulonmenetyksiä.

Veronmaksajain Keskusliitto on valtiovarainministeriölle osoittamassaan kirjeessä 26.4.1994 puuttanut tähän ongelmaan. Keskusliitto esittää pohjoismaisen verosopimuksen muuttamista niin, että vapautusmenetelmä koskisi myös kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksuja. Asia voidaan kuitenkin nopeammin hoitaa kuntoon muuttamalla Suomen lainsäädäntöä lakialoitteessa esittämälläni tavalla. Ongelma on siis olemassa, ja se on mahdollista poistaa, jos niin tahdotaan.

Valtiovarainministeri Viinanen on yhdessä vastauksessaan asiaa käsittelevään kirjalliseen kysymykseen, jonka muuten oli tehnyt neljä keskustapuolueen kansanedustajaa, todennut seuraavasti: "Saattaa olla, että eläkkeensaajat joisakin tapauksissa ymmärtävät asian väärin, kos-

ka Ruotsista saatu eläke näkyy veronalaisessa tulossa, vaikka sitä ei veroteta." On selvää, että verotuksen oikeudenmukaisuuden ymmärtäminen on hyvin yksilöllinen juttu. Monista kirjeistä ja yhteydenotoista, joita kansanedustajat ovat harmistuneilta eläkeläisiltä saaneet, ei puutu ymmärrystä. Yksilötasolla ymmärrys tulee kokemuksen kautta kuukausittain, jolloin käteen jäävä eläkepalkka on kaksinkertaisesta verotuksesta johtuen liian pieni. Tämän asian korjaamiseksi on syytä muuttaa kansaneläkelain 4 §:ää ja sairausvakuutuslain 33 §:ää, niin että pykälissä todetaisiin: "Vakuutusmaksua ei kuitenkaan määrätä Suomessa asuvalle henkilölle eläketulosta, jonka hän saa toisesta maasta."

Ed. L u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Rask puuttui todella tärkeään asiaan. Kuten me tiedämme, eläkeläisten verotus ja erilaiset eläkeläisiin kohdistuvat maksut ovat jo ylipäättään tänä päivänä kohtuuttomat. Minusta voi todella täydellä syyllä näin sanoa. Jos ja kun, niin kuin ed. Rask lakialoitteessaan esittää, joihinkin eläkeläisryhmiin kohdistuu vielä kaksinkertainen verotus, on todella tärkeää ja asiallista, että tähän epäkohtaan puututaan. Voi todella vain toivoa, että sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus tämän asian nopeasti.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskukseen.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon:

12) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 19 (K 14/1993 vp ja K 15/1993 vp)

13) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 20 (K 16/1993 vp)

14) Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 5 (HE 116/1993 vp)

15) Talousvaliokunnan mietintö n:o 21 (K 1)

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 17.32.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio